

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายใน
พิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์

THE STUDY OF THAI LOM IDENTITY TO BE USED AS A GUIDELINE
THE INTERIOR DESIGN FOR LOM SAK MUSEUM

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน.....
รับเดือนปี 24 ก.ย. 2558

๒๒ 745479

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ.2558

KMITL-2015-AR-M-003-046

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

THE STUDY OF THAI LOM IDENTITY TO BE USED AS A GUIDELINE
THE INTERIOR DESIGN FOR LOM SAK MUSEUM

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARCHITECTURE PROGRAM IN INTERIOR ARCHITECTURE
FACULTY OF ARCHITECTURE
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2015

KMITL-2015-AR-M-003-046

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2015

FACULTY OF ARCHITECTURE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์หรือการดำเนินงานภายใต้กฎหมายอื่นใด เมื่อผู้ใดเห็นหน้าไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์
นักศึกษา	นางสาววรางคณา วงศ์อ้อย
รหัสประจำตัว	56602061
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมภายใน
พ.ศ.	2558
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผศ.ดร.ญาณินทร์ รังวงศ์วาน

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประเด็นด้วยกัน คือการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม และการศึกษาความต้องการการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์ของประชากรอำเภอหล่มสัก เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาหาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม โดยเน้นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสู่กระบวนการคัดเลือกอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม

ผลการคัดเลือกอัตลักษณ์ชาวไทหล่มพบว่าอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มนั้นมี 12 อย่างด้วยกันคือ ประเพณีเส็งกลอง, การตีมโหรีโบราณ, ตำนานพ่อขุนผาเมือง, ฟ็อนแซบลาน, ภาษาหล่ม, ขนมเส้น, เมี่ยงคั้น ซิ่นหัวแดงตีนกาน, ผ้า मुख, วิหารวัดศรีภูมิ, เจดีย์วัดโพธิ์ชัย และสิมวัดศรีชะเกตุ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังศึกษากรณีศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง และศึกษาความต้องการในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์ของประชากรอำเภอหล่มสัก

ผลการศึกษาวิจัยข้อมูลทั้งสามชุด ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรื่อง กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และการศึกษาความต้องการของประชากรชาวหล่มสัก มาประยุกต์ใช้ในการจัดวางผังพื้นที่และกำหนดเนื้อหาในการจัดแสดงนิทรรศการ

สำหรับแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสัก ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษา อัตลักษณ์ชาวไทหล่มเข้าสู่กระบวนการถอดแบบ ซึ่งผลที่ได้จะประกอบด้วยโทนสี(Color Chart), แบบฟอร์ม (Pattern), และการเลือกใช้วัสดุ(Material) เพื่อให้ได้ซึ่งแนวทางในการออกแบบบรรยากาศภายในพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์ (Mood & Tone)

Thesis	The Study of Thai Lom Identity to be used as a Guideline The Interior Design for Lom Sak Museum
Student	Miss.Warangkana Wong-oui
Student ID	56602061
Degree	Master of Architecture
Program	Interior Architecture
Year	2015
Thesis Advisor	Asst. Prof. Yanin Rugwongwan (Ph.D.)

ABSTRACT

There are two main objectives for this thesis which are to study the identity of Thai-Lom people and to study the requirement of interior design for Lomsak museum of Lomsak people to be the guideline of Lomsak museum design. This research use qualitative method. The researcher conducting field work to collect data on the lifestyle, culture and tradition to process the data by Thai-Lom identity selection process.

The result of Thai-Lom identity selection was shown, there are twelve subjects of Thai-Lom identity which are Seng-Klong tradition, ancient cutlery work, the legend of Pho Khun Pha Muang, Cab Lan dancing, Lom language, Hua Dang Teen Karn wrap-around skirt, Mook textiles, Khanom Sen(Fermented Rice Flour Noodles), Miang Khon, Sripoom sanctuary, Pone Chai pagoda, Sim Srisakate temple. Furthermore, the researcher studied three cases that relate to the local museum and studied the requirement of interior design for Lomsak museum of Lomsak people.

The result of the study of three information set, the researcher bring the information from local museum case study and the result of the requirement of interior design for Lomsak museum to adapt with the layout and the content in the exhibition.

For the guideline of interior design for Lomsak museum, the researcher brought the result of Thai-Lom identity study to reproduce process which the result contains color chart, pattern and material to be the guideline of Mood and Tone for interior design of Lomsak museum.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และห้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและเมตตาจาก ผศ.ดร.ญานินทร์ รักรวงศ์วาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาช่วยแนะนำแนวทางสำหรับทุกอย่าง การเขียนบทความ ขั้นตอนการสัมภาษณ์ และ ขั้นตอนต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ฤทธิรงค์ จุฑาทฤตมิ และอาจารย์ ดร.พิยะรัตน์ นันทะ กรรมการสอบหัวข้อที่กรุณาให้ความรู้ในเรื่องแนวทางในการวิจัยต่างๆว่าควรจะเป็นไปในรูปแบบใด และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ซึ่งนอกจากจะเสียสละเวลาและยังกรุณาให้ข้อคิด แนะนำข้อบกพร่อง แก้ไข และปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาสถาปัตยกรรมภายในทุกท่าน ทั้งอาจารย์ที่เคยสอนข้าพเจ้า ตั้งแต่ปริญญาตรี และปริญญาโท ทุกท่านที่ทุ่มเทถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจ และประสบการณ์ต่างๆ อันเป็นประโยชน์ จนทำให้ทุกวันนี้ข้าพเจ้ามีองค์ความรู้มากมายและพร้อมที่จะใช้ความรู้นั้น ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

และขอขอบพระคุณ ดร.วิศัลย์ โฆษิตานนท์ “ปราชญ์เมืองเพชรบูรณ์” ซึ่งปัจจุบันเป็นประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากนี้ขอขอบคุณ กลุ่มสตรีทอผ้ามุก ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมุสลิมจังหวัดท่ากกแก ปราชญ์เพชรบูรณ์ พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี (ท้าวเงิน) ที่คอยแบ่งปันความรู้ให้ผู้วิจัย ได้แก้ไขข้อมูลของงานวิจัยให้ถูกต้อง ขอขอบพระคุณ เพื่อนๆ พี่ๆน้องๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือ และประชากรอำเภอหล่มสักทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือและร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สำหรับคุณประโยชน์และคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้บิดามารดาผู้เป็นที่รักและเคารพยิ่งผู้ที่เป็นแรงใจให้ข้าพเจ้าทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จ และยังกรุณาให้ความช่วยเหลือข้าพเจ้าในทุกๆเรื่อง ตลอดจนครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้ามาตลอดจนถึงทุกวันนี้ ด้วยความเคารพ

วางคณา วงศ์อุ้ย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญรูป.....	IX
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 ขั้นตอนการศึกษา.....	5
1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	6
1.6 คำนียามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 การศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ของชาวไทหล่ม อำเภอลหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.....	9
2.1.1 เมืองหล่ม ประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึกและการสันนิฐานของนักโบราณคดี.....	9
2.1.2 สังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม ของเมืองหล่มในอดีต.....	14
2.1.3 ลักษณะและความเป็นมาและหลักฐาน ที่สะท้อนในวัฒนธรรมไทหล่ม.....	16
2.1.4 การศึกษาสภาพทั่วไปของอำเภอลหล่มสักในปัจจุบัน.....	18
2.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	23
2.2.1 นิยามและความหมายของอัตลักษณ์.....	23
2.2.2 ประเภทของอัตลักษณ์.....	24
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	26
2.3.1 นิยามและความหมายของวัฒนธรรม.....	26

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.3.2 การแบ่งประเภทของวัฒนธรรม.....	27
2.3.3 ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม.....	29
2.4 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมท้องถิ่น.....	33
2.4.1 คำนียามและความหมายของพิธีกรรมท้องถิ่น	33
2.4.2 กระบวนการออกแบบพิธีกรรมท้องถิ่น.....	34
2.4.3 ประโยชน์ของพิธีกรรมท้องถิ่น.....	35
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
2.5.1 งานวิจัยภายในประเทศ.....	39
2.5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ.....	41
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	43
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	44
3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี.....	44
3.3 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการศึกษาบริบททางสังคมและสำรวจวัฒนธรรม ที่มีคุณค่าในอำเภอหล่มสัก.....	44
3.4 การคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรม(อัตลักษณ์)ที่โดดเด่น ของชาวไทหล่ม.....	47
3.5 การศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากอัตลักษณ์ที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก.....	48
3.6 การศึกษาแนวคิดความคิดเกี่ยวกับการออกแบบภายในพิธีกรรมท้องถิ่น.....	49
3.6.1 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำพิธีกรรมท้องถิ่นจากการทบทวนวรรณกรรม.....	49
3.6.2 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำพิธีกรรมท้องถิ่น โดยการลงภาคสนาม.....	49
3.7 แนวทางในการออกแบบภายในพิธีกรรมหล่มสักดี.....	50
บทที่ 4 ผลการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม.....	53
4.1 ศึกษาและสำรวจบริบททางวัฒนธรรมของชาวไทหล่มโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม ในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.....	55

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
4.1.1 วัฒนธรรมทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม.....	56
4.1.2 วัฒนธรรมทางด้านภาษา.....	57
4.1.3 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น.....	58
4.1.4 วัฒนธรรมด้านตำนานและความเชื่อ.....	58
4.1.5 วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย.....	58
4.1.6 วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาของใช้ไทหล่ม.....	59
4.1.7 วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงและการละเล่น.....	59
4.1.8 วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน.....	59
4.2 การคัดเลือก วัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นให้เป็นอัตลักษณ์ ของชาวไทหล่ม ในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.....	62
4.2.1 แสดงภาพแผนภูมิการซ้ำของข้อมูลในมรดกทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ.....	63
4.3 การศึกษาและเก็บข้อมูลเชิงลึก อัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม.....	67
4.3.1 ประเพณีเส็งกลอง (อัตลักษณ์ด้านประเพณี).....	68
4.3.2 การตีมีดโบราณ (อัตลักษณ์ด้านศิลปะพื้นบ้าน).....	69
4.3.3 ตำนานพ่อขุนผาเมือง (อัตลักษณ์ด้านตำนานและความเชื่อ).....	71
4.3.4 ฟ้อนแซบลาน (อัตลักษณ์ด้านตำนานและความเชื่อ).....	73
4.3.5 ภาษาหล่ม (อัตลักษณ์ด้านภาษา).....	74
4.3.6 สิ่นหมีหัวแดงตีนกำน (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย).....	75
4.3.7 ผ้า मुख (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย).....	77
4.3.8 ขนมเส้น (อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน).....	78
4.3.9 เมี่ยงคั้น (อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน).....	79
4.3.10 วิหารวัดศรีภูมิ (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม).....	80
4.3.11 เจดีย์วัดโพนชัย (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม).....	82
4.3.12 สิมวัดศิระเขต (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม).....	83

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 แนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี.....	86
5.1 ศึกษากรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ระดับชุมชน.....	87
5.1.1 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันารักษ์.....	87
5.1.2 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี.....	93
5.1.3 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์หอโบราณคดีเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย.....	97
5.1.4 สรุปผลการศึกษาและเปรียบเทียบกรณีศึกษาตัวอย่างทั้ง 3 ในด้านแนวคิดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.....	101
5.1.5 อภิปรายผลการศึกษาศึกษากรณีศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละพิพิธภัณฑ์.....	104
5.2 การศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีของ ประชากรอำเภอหล่มสัก.....	108
5.2.1 การเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง.....	108
5.2.2 การเก็บผลการศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ของประชากร อำเภอหล่มสัก.....	108
5.2.3 ผลการศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ของประชากร อำเภอหล่มสัก.....	108
5.3 แนวทางการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี.....	113
5.3.1 ลักษณะภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี.....	114
5.3.2 เนื้อหาสำหรับแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี.....	115
5.3.3 การแบ่งเขตการจัดแสดงสำหรับผังพื้น.....	116
5.3.4 แนวทางการออกแบบบรรยากาศโดยรวมของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี.....	118
5.4 อภิปรายผลการศึกษาแนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี.....	125
บรรณานุกรม.....	129
ภาคผนวก.....	132
ประวัติผู้วิจัย.....	156

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางแสดงการแบ่งเขตการปกครองของอำเภอหล่มสัก.....	20
2.2 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.....	21
4.1 ตารางแสดงการคัดเลือกวัฒนธรรมโดยแยกเป็น 8 ประเภท.....	60
4.2 แสดงมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกคัดเลือกโดยผู้ตรวจสอบ 5 คน.....	61
5.1 ตารางการวิเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อเปรียบเทียบตามแนวคิดพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น.....	102
5.2 แสดงผลการรวบรวมชุดข้อความ ในการเขียนเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑท์หล่มสักดี ในอุดมคติของฉัน”	108
5.3 ตารางแสดงการจัดหมวดหมู่ของข้อความที่ได้จากการ ตารางที่ 5.2.....	110

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	แผนที่แสดงตำแหน่งเมืองโบราณในกลุ่มแม่น้ำป่าสักปรากฏชื่อเมืองว่า“ลุมบาจาย”.....10
2.2	เอกสารโบราณสมัยอยุธยา กล่าวถึงเมืองหล่มสักอัครบุรี 11
2.3	แผนที่แสดงเขตการตั้งถิ่นฐานของคนลาวหลวงพระบาง 12
2.4	แผนที่เดินทัพสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1) 12
2.5	แผนที่ของ Libraries 'Armand Colin แห่งนครปารีส ฝรั่งเศส..... 13
2.6	ภาพแผนที่ประเทศไทย 18
2.7	แผนที่จังหวัดเพชรบูรณ์แสดงอำเภอต่างๆ..... 18
2.8	แผนที่อำเภอหล่มสัก 19
2.9	แผนภาพสรุปกระบวนการสร้างแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลอำเภอหล่มสัก 21
2.10	แผนที่อำเภอหล่มสักและแสดงจุดท่องเที่ยวของอำเภอหล่มสัก..... 22
2.11	แผนผังการศึกษาหาอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม..... 25
2.12	ลักษณะการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมของผู้วิจัยและจะนำไปใช้ต่อไปในการจัดหมวดหมู่ ข้อมูลสำหรับการศึกษาหาอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม 29
2.13	ภาพแสดงแนวความคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 36
2.14	แผนที่แนวแบ่งเขตภาษาไทยพื้นถิ่นและภาษาไทถิ่นอื่น..... 40
2.15	แสดงการเชื่อมโยงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง..... 42
3.1	กรอบการศึกษากระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น..... 49
3.2	กรอบวิธีการเลือก และ ศึกษากรณีตัวอย่าง..... 50
3.3	กรอบแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี..... 51
3.4	กรอบแนวทางในการศึกษาวิจัยช่วงที่ 1 52
3.5	กรอบแนวทางในการศึกษาวิจัยช่วงที่ 2..... 53
4.1	แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านประเพณี..... 63
4.2	แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านประเพณี..... 64
4.3	แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านตำนานและความเชื่อ..... 64
4.4	แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านภาษาและบทกวี..... 65
4.5	แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางการละเล่นและการแสดง..... 65
4.6	แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางการแต่งกาย..... 66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญญภาพ(ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.7 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านอาหารการกิน.....	66
4.8 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม.....	67
4.9 ประเพณีเส็งกลอง.....	68
4.10 มืดที่ทำจากจากช่างตีมีดบ้านใหม่.....	70
4.11 เอกลักษณ์ของช่างตีมีดบ้านใหม่ มีดทุกเล่มจะมีชื่อของช่างที่ตีมีดเล่มนั้นสลักไว้.....	70
4.12 จารึกวัดศรีชุม (หรือศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ 2)	71
4.13 อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.....	72
4.14 พิธีบวงสรวงเจ้าพ่อผาแดง ตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก	73
4.15 การแต่งกายของพื่อนแบบลานของชาวบ้านตัวในปัจจุบัน.....	74
4.16 ซิ่นหมี่ซ้อไหมโบราณแท้ หัวชั้นชิดลายดอกแก้ว อายุมากกว่าร้อยปี	76
4.17 หัวซิ่นชั้นและชิดลาย.....	76
4.18 ดินซิ่นก่าน.....	76
4.19 ภาพถ่ายคุณยายปิ่นมารอดและเพื่อนๆ (บ้านตัว) เมื่อประมาณปี พ.ศ.2484.....	77
4.20 นางผ่าน ลือกิจ ประธานกลุ่มสตรีสหกรณ์ผ้ามุก ตำบลบ้านตัว.....	78
4.21 ผ้ามุกจากกลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้ามุก ตำบลบ้านตัว.....	78
4.22 ขนมห่มเส้นหล่มสัก.....	78
4.23 น้ำยาสมุนไพร.....	78
4.24 เมียงคัน หรือ เมียงใบส้มกบพร้อมกับสมุนไพรพื้นบ้านกว่า 10 ชนิด.....	79
4.25 การห่อเมียงโค้นด้วยใบส้มกบ.....	80
4.26 วิหารวัดศรีภูมิ.....	81
4.27 ลวดลายหน้าบันเป็นไม้แกะสลัก	81
4.28 ธาตุวัดโพชนชัย.....	82
4.29 สิมวัดศรีชะเกษ.....	83
4.30 ภาพเขียนรูปแต้ม บนผนังสิมวัดศรีชะเกษ.....	84
4.31 หน้าบันสิมวัดศรีชะเกษ.....	84
4.32 กาบประดับมุขสิมวัดศรีชะเกษ.....	84

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ขณะที่โลกของเราได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว วิวัฒนาการสมัยใหม่เข้ามาสู่สังคมของเรา ความเจริญต่างก็ทยอยเข้ามาอย่างมากมาย ขณะเดียวกัน สำนึกและความรู้สึกที่เป็นอิสระและต้องพึ่งพาตนเองมีน้อยลง ซึ่งทำให้สภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน สังคมการเมือง และวัฒนธรรมในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว เช่น การขยายตัวของชุมชนเมือง ย่านอุตสาหกรรมต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาแทนที่ค่านิยม ธรรมเนียม ประเพณีแบบดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมาช้านาน ทำให้คนในสังคมหลงลืม “อัตลักษณ์” ทางสังคมของตนเอง ซึ่งเป็น “รากเหง้า” ดั้งเดิมของชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของชุมชนนั้นอ่อนแอลงและยังส่งผลต่อการกระบวนการถ่ายทอดองค์ “ความรู้พื้นถิ่น” ทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะการเป็นสถานที่สำคัญของชีวิตและจิตวิญญาณของชุมชน ผลที่ตามมาคือ การคลายตัวของความสัมพันธ์ของผู้นคนในแต่ละท้องถิ่นที่เคยผูกพันกับสถานที่ และทางวัฒนธรรมหลายแห่งถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร

เมื่อปี พ.ศ. 2540 หลังจากวิกฤตฟองสบู่แตกทำให้ส่งผลกระทบในเรื่องต่างๆ รวมถึงการท่องเที่ยวที่นำรายได้เข้าประเทศไทยจำนวนมาก ประเทศไทยได้เริ่มมีความพยายามจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแถบจังหวัดสมุทรสงคราม โดยสถานที่แรกๆคือตำบลปลายโพงพางเมื่อ ราว พ.ศ.2541 มี ททท.กรมพัฒนาชุมชน ได้ปรับปรุงใช้บ้านทรงไทยในชุมชนเป็นบ้านพักรับรอง ต่อมา กองทุนเพื่อสังคม (SIF) ร่วมสร้างบ้านพักรับรองเพิ่มเติม รับผิดชอบชาวบ้านเข้าร่วมในโครงการ เน้นการเข้าพักตามบ้านชาวบ้าน ทานอาหาร นำชมหิ้งห้อย บริเวณต้นลำพูริมน้ำ จนถึงปี พ.ศ.2544 มีชาวบ้านเข้าร่วมประมาณ 25 หลัง (จากจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 185 หลัง) รูปแบบการท่องเที่ยวระยะนี้เน้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักในบ้านทรงไทย รวมทั้งกระจายกันไปตามบ้านชาวบ้านที่สมัครเข้าร่วมในโครงการ แต่ปัญหาที่พบคือ ไม่ได้นำความรู้ท้องถิ่นมาใช้วางแผนการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวและตัวชาวบ้านเองได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในท้องถิ่นสำคัญ และมีรูปแบบไม่แน่ชัดในการจัดสรรประโยชน์ อย่างไรก็ตาม มีการนำแนวความคิดนี้ไปจัดการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำยามเย็นที่ตลาดปากคลองอัมพวาทุก ศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเป็นบรรยากาศความคึกคักที่บรรดาพ่อค้า แม่ค้าพายเรือมาจอดให้ลูกค้าได้เลือกซื้ออาหาร โดยมีเรือยนต์นำเที่ยวจำนวนคั่นละหลายสิบลำและมีแนวโน้มว่าจะมากขึ้นเรื่อยๆ สิ่งที่เติบโตควบคู่มากับการจัดตลาดน้ำคือ การบริการที่พัก ที่แต่แรกเริ่ม

นิยมใช้บ้านเรือนของชาวบ้านดัดแปลงเป็นที่พักอาศัย และนิยมเรียกกันว่า “โฮมสเตย์” ให้ผู้ที่มา
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรมแบบชาวสวนชาวน้ำส้มฝัสดชีวิตชาวบ้านอย่างแท้จริง ซึ่งได้รับความนิยมมากโดยในปี 2545 ทางชุมชนได้รับรางวัลชุมชนอนุรักษ์ดีเด่น จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และในปี 2551 ก็ยังคงยกย่องในรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นพื้นฐานทางชีวิตวัฒนธรรมรองรับมากกว่าแนวทางการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ ธุรกิจการท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากภายในพื้นที่ทั้งด้านบวกและลบ นอกจากจะทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่เติบโตและเกิดธุรกิจสืบเนื่องจากการท่องเที่ยวอย่างมากมายเช่น ตลาดน้ำ โคมสเดย์ เรือชมหิ่งห้อยและการท่องเที่ยวอื่นๆ แต่สิ่งเหล่านี้รองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่ได้อย่างแน่นอน มันจึงเป็นสภาพที่สวนทางกับความนิยม ปัจจุบันมีผู้ต้องการเที่ยวให้ได้ทุกรูปแบบในเวลาจำกัดและเร่งร้อน ซึ่งกลายเป็นปัญหาสำคัญของสังคม

กล่าวกันว่า การท่องเที่ยวอัมพวาวันนี้มีจุดขายตรงที่ตลาดน้ำยามเย็น โคมสเดย์กิจการสปาและไปชมหิ่งห้อย แต่วิถีชีวิตของชาวบ้านจริงๆ นั้นอาจสามารถทำการท่องเที่ยว ในเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีอะไรให้คนท่องเที่ยวได้มากกว่าสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด เพียงแต่ยังไม่มีเผยแพร่หรือสร้างความรู้และการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจความเป็นเมืองแม่กลองและชีวิตชาวสวนอัมพวาได้รับการเข้าถึงอย่างแท้จริง วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. “ฟังเสียงจาก แม่กลอง ในวันที่ตลาดน้ำอัมพวาติดลมบน” (ระบบออนไลน์)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน ต่างก็หันมาเน้นประเด็นความยั่งยืนและการผสมผสานของโลกในยุคปัจจุบันและท้องถิ่นนิยม ซึ่งรูปแบบหนึ่งของท้องถิ่นนิยมคือ การรื้อฟื้นและสร้างจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากความหวงใยต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะหายไป ด้วยการเน้นให้กลับคือสุรากเหง้าทางวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมบางแห่งก็มีเป้าหมายในการปรับใช้ในบริบทการท่องเที่ยว เช่น การรื้อฟื้นอาชีพเก่าแก่ของชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งในโลกยุคปัจจุบันมีการอพยพผู้คนไปทำงานนอกประเทศ มีความรวดเร็วของการเดินทาง มีการสื่อสารอย่างฉับไวข้ามโลก ธุรกิจการท่องเที่ยวข้ามชาติได้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ๆ ในเรื่องสำนึกชาติพันธุ์ หรือการหวงระลึกค้นหา รื้อฟื้น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์เดิม โดยใช้การสื่อสารหลายด้าน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเป็นพลังในการต่อรอง รักษาทรัพยากร หรือเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้ “วัฒนธรรม” เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากดินแดนต่างๆ สู่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้ไม่น้อย โดยเหตุที่ชนชาติต่างๆ ทั่วโลกต่างก็มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน มีวัฒนธรรมที่สมาชิกในชนชาตินั้นๆ ร่วมกันสร้างขึ้นมามากมาย เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของแต่ละชนชาติแตกต่างกันไป ซึ่งความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชาติเป็นสิ่งท้าทายเพื่อนมนุษย์ให้สนใจใคร่รู้ ใคร่เห็นถึงความแตกต่างนั้นๆ และได้กระตุ้นให้เกิดการเดินทางเพื่อการศึกษาเรียนรู้ในวัฒนธรรมชาติอื่นๆ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงได้อาศัยอัตลักษณ์ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนชาติเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ คุณค่าของความรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมในอดีตไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถานแหล่งประวัติศาสตร์ ตลอดจนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มต่างๆ เช่น พิธีกรรมศิลปะ ดนตรี เพลงพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้าน จึงเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และช่วยเสริมการท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (จิรวรรณ กาวิลละ, 2544:1)

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมร้อยแนวความคิดทุกอย่างข้างต้นเข้าด้วยกัน กล่าวคือในแง่หนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็ได้ส่งผลให้ชุมชนได้รู้พื้นและสร้างอัตลักษณ์ในมิติทางด้านศิลปวัฒนธรรม ของตน เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นการปรับตัวเพื่อให้วัฒนธรรมของชุมชนยังคงอยู่ต่อไปได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยในที่นี้ทางเทศบาลเมืองหล่มสักได้มีวิสัยทัศน์ “หล่มสักเมืองน่าอยู่ เป็นประตูสู่การท่องเที่ยว” โดยมียุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวและด้านเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อมาเยือนเมืองหล่มสัก เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประวัติศาสตร์ในเขตเทศบาล ตลอดจนสร้างพิพิธภัณฑ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าเมือง

“เมืองหล่ม” หรือเมืองหล่มเก่าและหล่มสัก ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นบริเวณราบลุ่มที่มีเทือกเขาล้อมรอบทั้งสามด้าน ได้แก่ทิศเหนือ ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร คำว่า “หล่ม” อันเป็นที่มาของหล่มสักและหล่มเก่า นั้นมาจากคำว่า “ลุ่ม” ในภาษาพื้นเมืองหล่มสัก ซึ่งแปลว่า “ข้างล่าง” อธิบายลักษณะพื้นที่ตั้งพื้นที่ตั้งของเมืองหล่ม ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มระหว่างอ้อมกอดภูเขาสูงใหญ่ในเมืองเพชรบูรณ์ ชาวพื้นเมืองแห่งนี้มีพื้นเพของคนไทหล่มสืบทอดเชื้อสายมาจากคนลาวเวียงจันทน์ปะปนกับลาวหลวงพระบางที่ถูกกวาดต้อนมาตั้งแต่สมัยที่ไทย-ลาวยังมีการทำศึกสงครามกันอยู่ ประชากรอีกส่วนก็สืบเชื้อสายมาจากชาวจีนที่เข้ามาค้าขายที่เมืองหล่มสัก จวบจนปัจจุบันนี้ทิวเขาตีผสมผสานกลมกลืนกันจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของไทหล่ม ที่มีเสน่ห์ไม่เหมือนใคร

หล่มสัก เป็นอำเภอหนึ่ง ที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่กลับมีชื่อเสียงมากกว่าตัวเมืองเสียด้วยซ้ำ เพราะนอกจากจะใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว หล่มสักยังเป็นย่านการค้าเก่าแก่ที่โด่งดังมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ อีกทั้งวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ภาษา และอาหารการกินก็มีความหลากหลายและแปลกแตกต่างไปจากส่วนอื่นๆ ในเพชรบูรณ์ หล่มสักจัดได้ว่าเป็นจุดรวมทางวัฒนธรรม เพราะเป็นศูนย์กลางของถนนทั้ง 4 สาย เหนือ ใต้ ออก ตก มาบรรจบกันที่นี่ เป็นเมืองการค้าใหญ่อันดับต้นๆ ของภูมิภาค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อปี 2556 นายกิตติ พัวช่วย นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก ได้กล่าวถึงที่มาของถนนคนเดินไทหล่ม เมื่อก่อนถนนรณกิจแห่งนี้เป็นถนนเส้นแรกของหล่มสัก บริเวณรอบๆ เป็นย่านเศรษฐกิจของเมือง บ้านเรือนสองข้างทางก็เป็นบ้านไม้ที่มีอายุเป็นร้อยๆปี และความที่เมืองหล่มสักโดยเป็นทางผ่านของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เขาค้อ น้ำหนาว ภูทับเบิก ดังนั้นเมืองหล่มสักจึงเป็นเหมือนศูนย์รวมการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมองเห็นศักยภาพตรงนี้และมีความคิดว่ายากเพิ่มจุดท่องเที่ยวขึ้นมาอีกแห่ง จากการปรึกษากับคณะกรรมการ และการให้คนหล่มสักมาทำประชาพิจารณ์ ประชาชนก็ลงมติว่าเอาถนนรณกิจตรงบริเวณหอนาฬิกาซึ่งเป็นถนนดั้งเดิมของหล่มสัก และชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ตลอดถนนสายวัฒนธรรมนี้ นอกจากสินค้าพื้นเมืองแล้ว ยังมีชุมชนวัฒนธรรมในมิติต่างๆ ของคนหล่มมาจัดแสดงให้ได้ชม ได้แก่ ชุมงานฝีมือ ทั้งทอผ้า แหงหยวก ตีมีด ชุมอาหารการกินพื้นถิ่น ชาวไทหล่ม และยังมีการจัดวางย่อนยุคขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านได้เพลิดเพลินกับวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม” (ไทยโพสต์: 2555)

ด้วยเหตุที่ถนนคนเดินไทหล่มนั้นสามารถเดินผ่านไปถึง พิพิธภัณฑหล่มสักดี ซึ่งนำเอาอาคารเทศบาลเก่ามาประยุกต์ทำเป็นพิพิธภัณฑหล่มสักดี โดยที่โครงการนี้เป็นโครงการจริงของทางเทศบาลเมืองหล่มสักซึ่งได้มียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประวัติศาสตร์ โดยการสร้างพิพิธภัณฑเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันยังไม่แล้วเสร็จ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความใคร่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ของอดีตเมืองหล่มสักที่มีประวัติและวิวัฒนาการมายาวนานหลายยุคหลายสมัย และ อัตลักษณ์ของคนหล่ม หรือ “ไทหล่ม” ซึ่งปัจจุบันคนหล่มสักเองก็ไม่เข้าใจแจ่มแจ้งมากนักเพราะพัฒนาการของเมืองหล่มสักนั้นเกิดขึ้นจากชุมชนเล็กๆ ระดับหมู่บ้านแล้วเจริญขึ้น ตามครรลองของสังคม ดังนั้นจึงเกิดความสนใจในของอดีตเมืองหล่มสักที่มีมาแต่ยาวนาน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑหล่มสักดี เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาวไทหล่มซึ่งจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ของเมืองหล่มสักให้เยาวชนรุ่นต่อไปได้ทราบถึงประวัติและความเป็นมาของเมืองหล่มสัก และยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าเมืองดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรในการศึกษา วิจัย และพัฒนาแนวความคิดเพื่อให้พิพิธภัณฑหล่มสักดี เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ซึ่งว่าด้วยวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ และเรื่องราวของผู้คนหล่มสักจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม

1.2.2 ศึกษาสภาพแวดล้อมของเมืองหล่มสักในอดีตและปัจจุบัน เพื่อสามารถออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีให้สอดคล้องกับความต้องการของคนสมัยปัจจุบัน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาหา อัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม คือ กลุ่มผู้ที่อาศัยในอำเภอหล่มสัก มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

1.3.2 ศึกษาหาอัตลักษณ์ความเป็นชาวไทหล่มผ่านทางวิถีชีวิตของชาวไทหล่ม วัฒนธรรมไทหล่ม ประเพณี สถาปัตยกรรม การแต่งกาย และความเชื่อ ที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

1.4 ขั้นตอนการศึกษา

1.4.1 การศึกษาภาคเอกสาร และทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมไทหล่ม

1.4.2 เป็นการศึกษาภาคสนาม ทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยการสังเกตทำการ สัมภาษณ์แบบมีไม่มีโครงสร้าง จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์และแหล่งข้อมูลเช่น ชมรมสตรีทอผ้า मुख บ้านตัว ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ไทหล่ม กลุ่มมูลมังวัดท่ากกแก เป็นต้น

1.4.3 ผลจากการศึกษาทั้งภาคเอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจัด ระเบียบและแยกหมวดหมู่ของวัฒนธรรมได้ 8 หมวดหมู่ เพื่อที่สามารถนำอัตลักษณ์ จากแต่ละหมวดหมู่ที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการออกแบบภายใน

1.4.4 สร้างเครื่องมือวิจัย โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถาม เพื่อการคัดเลือกอัตลักษณ์ จากวัฒนธรรมที่ได้ข้อมูลมา โดยการประยุกต์เกณฑ์พิจารณาคุณค่าของ วัฒนธรรม ที่กำหนดโดยองค์การสภาการศึกษาและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมร่วมกับข้อมูล ด้านบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของชาวไทหล่มที่ได้จากการศึกษาใน วรรณกรรมนำมาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินคุณค่าของวัฒนธรรมเพื่อเป็นอัตลักษณ์ของ ชาวไทหล่ม ซึ่งผลที่ได้คือวัฒนธรรมที่โดดเด่นของอำเภอหล่มสักผู้วิจัยจะถือว่าการ ตัดสินใจจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง และการวัดค่าต่างๆโดยกลุ่มประชากรชาวไทหล่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คือ อัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม อำเภอลหล่มสัก เพื่อนำไปเป็นข้อมูลไปสู่แนวทางการ ออกแบบภายในสำหรับขั้นตอนต่อไป

- 1.4.5 ศึกษางานออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี โดยการเข้าไปเก็บข้อมูล พิพิธภัณฑ์ ชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งไปในทิศทางเดียวกัน และวิเคราะห์ วิจัยโดยใช้ เกณฑ์การศึกษาจากภาคเอกสารบทที่ 2 สรุปและอภิปรายผลจากการศึกษารณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้ง 3 ที่ว่ามีข้อดีข้อเสียและข้อแนะนำควรปรับปรุงอย่างไร
- 1.4.6 จากนั้นเพื่อที่จะได้พิพิธภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของคนในพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 จึงมีการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มข้อมูลเขียนเรียงความ“พิพิธภัณฑ์หล่มสักดีในอุดม คติของฉัน” เก็บข้อมูลจนกว่าข้อมูลมีความซ้ำของชุดข้อความกัน แล้วนำไปสรุปเพื่อเป็น แนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีต่อไป
- 1.4.7 ขั้นตอนสำหรับการรวบรวม จัดกลุ่มข้อมูล แล้วเสนอแนวความคิดในการออกแบบภายใน พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี
- 1.4.8 จากการรวบรวมข้อมูลต่างๆ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดมาเป็น ข้อความสำคัญ (Keyword) สำหรับแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์
- 1.4.9 แนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อหาแนวทางการออกแบบในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ซึ่งอยู่ในเขต เทศบาลเมืองหล่มสัก แต่คำว่า ไทหล่ม นั้น หมายถึง สองเมืองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ วัฒนธรรม รวมทั้งเชื้อชาติเผ่าพันธุ์เหมือนกัน คือ หล่มเก่า กับ หล่มสัก ดังนั้นการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเน้น การลงพื้นที่ไปที่เมืองหล่มสักมากกว่าหล่มเก่า เพราะเป็นโครงการของเทศบาลเมืองหล่มสักที่จะสร้าง แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประวัติศาสตร์ในเขตเทศบาล เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าเมือง

1.6 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1 **อัตลักษณ์** สามารถมองได้หลายมิติอย่างน้อยที่สุด ก็มีด้วยกันสองมิติ มิติที่ 1 คือ การ ที่เราเป็นคนบอกว่าเราเป็นใคร โดยการแสดงผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน มิติที่ 2 คือ การที่คน ภายนอกมองเราแล้วตีความว่าเราเป็นอย่างไร โดยในครั้งนี้นักวิจัยจะใช้กรอบในการทำวิจัยโดยใช้ แนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์ ของ อภิญา เพื่อพิสูจน์

1.6.2 ชาวไทหล่ม คนหล่มสืบเชื้อสายมาจากคนลาวที่มีถิ่นกำเนิด จากเมืองหลวงพระบาง ในจังหวัดเพชรบูรณ์² นั้นมีชนพื้นเมืองที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและ ภาษาที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ 2 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอหล่มเก่าและอำเภอหล่มสัก¹ ทั้งนี้สำเนียงภาษาเหมือนกันทุกอย่างซึ่งมีความแปลกแยกจากอำเภออื่นๆ ชนกลุ่มนี้มีความรักความสามัคคีกันเป็นอันดี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ โดยเฉพาะภาษาพูด การแต่งกายและความเชื่อต่าง ๆ

1.6.3 หล่มสักดี (เมือง) เป็นชื่อเมืองหล่มสักเมื่อสมัยปี 2313 ซึ่งเมื่อก่อน หล่มสัก¹ นั้นเป็นนับได้ว่าเป็นจังหวัดๆหนึ่ง แต่พอต่อมาถึงปี 2442 กระทรวงมหาดไทยทรงประกาศให้ยกบริเวณเพชรบูรณ์ขึ้นเป็นมณฑลเพชรบูรณ์² โดยให้ยกเมืองหล่มสักดี¹ มารวมกับมณฑลเพชรบูรณ์² ในปี 2470 กระทรวงมหาดไทยได้มีความแจ้งลงมาว่าให้ใช้อักษรวิธีเดียวกันในการสะกดชื่อเมือง จนปี 2485 เมืองหล่มสักดี¹ ได้เปลี่ยนวิธีการเขียนอักษรเป็น หล่มสัก¹ จวบจนมาถึงปัจจุบันนี้

- 1 การสะกดคำของอำเภอหล่มสัก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปยุคและสมัย จนปัจจุบันใช้ตัวสะกด เป็นอำเภอหล่มสัก สามารถดูการผันเปลี่ยนตัวสะกดในแต่ละยุคสมัยได้ ในภาคผนวก
- 2 โดยการสะกดคำของชื่อเมืองเพชรบูรณ์นั้น ก็ได้มีการผันเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาเช่นกัน ดังนั้นจึงมีตัวสะกดอยู่หลายแบบด้วยกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

วรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบภายใน พิพิธภัณฑสถานหล่มสัก สำหรับการวิจัยนี้สามารถแบ่งแนวคิดของการศึกษาออกมาได้ เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มแรกคือการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และบริบทโดยทั่วไปของชาวไทหล่ม ส่วนกลุ่มที่สอง คือการศึกษาเรื่องแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบพิพิธภัณฑสถาน แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน ห้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 การศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของชาวไทหล่ม
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 2.1.1 เมืองหล่ม ประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึกและการสันนิษฐานของนักโบราณคดี
 - 2.1.2 สังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของเมืองหล่มในอดีต
 - 2.1.3 ลักษณะและความเป็นมาและหลักฐาน ที่สะท้อนในวัฒนธรรมไทหล่ม
 - 2.1.4 การศึกษาสภาพทั่วไปของอำเภอหล่มสักในปัจจุบัน
- 2.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์
 - 2.2.1 นิยามและความหมายของอัตลักษณ์
 - 2.2.2 ประเภทของอัตลักษณ์
- 2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
 - 2.3.1 นิยามและความหมายของวัฒนธรรม
 - 2.3.2 การแบ่งประเภทของวัฒนธรรม
 - 2.3.3 ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม
- 2.4 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานห้องถิ่น
 - 2.4.1 คำนิยามและความหมายของพิพิธภัณฑสถานห้องถิ่น
 - 2.4.2 กระบวนการออกแบบพิพิธภัณฑสถานห้องถิ่น
 - 2.4.3 ประโยชน์ของพิพิธภัณฑสถานห้องถิ่น
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 2.5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1 การศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของ ชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาบริบททางด้านต่างๆของอำเภอหล่มสักเพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม และเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี¹ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ของชาวไทหล่มว่ามีที่มาอย่างไร และเนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาวไทหล่ม ยังไม่ถูกตีพิมพ์อย่างแน่ชัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเนื้อหาของความรู้และการสันนิษฐานจากนักโบราณคดีหลายๆท่าน มาเรียบเรียงตามยุคและสมัย และได้นำเสนอในรูปแบบของการศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม

2.1.1 เมืองหล่ม ประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึก และการสันนิษฐานของนักโบราณคดี

แม้เมืองหล่มสัก หล่มเก่าจะจัดอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง หากแต่ว่าส่วนทิศตะวันตกติดกับภาคกลางตอนบน ค่อนไปทางภาคเหนือ ทำให้เมืองหล่มสัก หล่มเก่า เป็นเมืองที่คาบเกี่ยวทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อย่างมาก (มณฑล ประภากรเกียรติ : 2556) เพราะถ้าหากจะพิจารณาเรื่องการตั้งถิ่นฐานของเมืองหล่มสัก หล่มเก่าจากการที่เมืองหล่มสัก หล่มเก่า อยู่ในภาคเหนือตามเส้นแบ่งเขตแดนของภูมิภาคประเทศไทย ก็อาจจะไม่ถูกต้องนัก ดังนั้นการศึกษาประวัติในที่นี้จึงมีความน่าสนใจเช่น การอพยพตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนในหล่มสัก หล่มเก่า รวมไปถึงความสัมพันธ์ ไทยลาว และอีสาน รวมทั้งเส้นทางเดินทางตามสภาพภูมิศาสตร์ น่าจะช่วยขยายถึงความเข้าใจในอัตลักษณ์ของสองเมืองนี้มากขึ้น และจะเป็นความรู้ซึ่งนำไปสู่การออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีต่อไป

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังต่อไปนี้

- ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 พ่อขุนรามคำแหง ปรากฏชื่อ ลุ่มบาจาย สะคำ
- ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 (จารึกวัดศรีชุม) ที่มาของประวัติศาสตร์สุโขทัยก่อนอาณาจักรสุโขทัย ได้กล่าวเกี่ยวกับ พ่อขุนศรีนาวนำถมที่ครองเมืองสุโขทัยและศรีสัชชนาลัย มีโอรสและธิดา 2 พระองค์คือ พ่อขุนผาเมืองและนางเสือง ภายหลังพ่อขุนศรีนาวนำถมได้ยกนางเสืองให้อภิเษกกับพ่อขุนบางกลางหาว ผู้ครองเมืองบางยาง สำหรับพ่อขุนผาเมืองนั้นครองเมืองราด และเมืองลุ่ม พระองค์ทรงอภิเษกกับพระนางสิงขรมหาเทวี พระราชธิดาของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กษัตริย์ขอมที่ครองกรุงยโสธรนครธม โดยทรงมอบ “พระขรรค์ชัยศรี” และตั้งพระนามให้พ่อขุนผาเมืองว่า ‘กมรเต็งอัญญาเมือง “พ่อขุนศรีนาวนำถมได้ปกครองเมืองแบบระบบเมืองคู่” ถือครองเมืองสุโขทัยและศรีสัชชนาลัย เรียกว่า นครสองอัน” ทรงมีอำนาจและครองเมือง ศรีสัชชนาลัยแบบไม่มั่นคงเพียงใดนัก (วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์ : 2558)

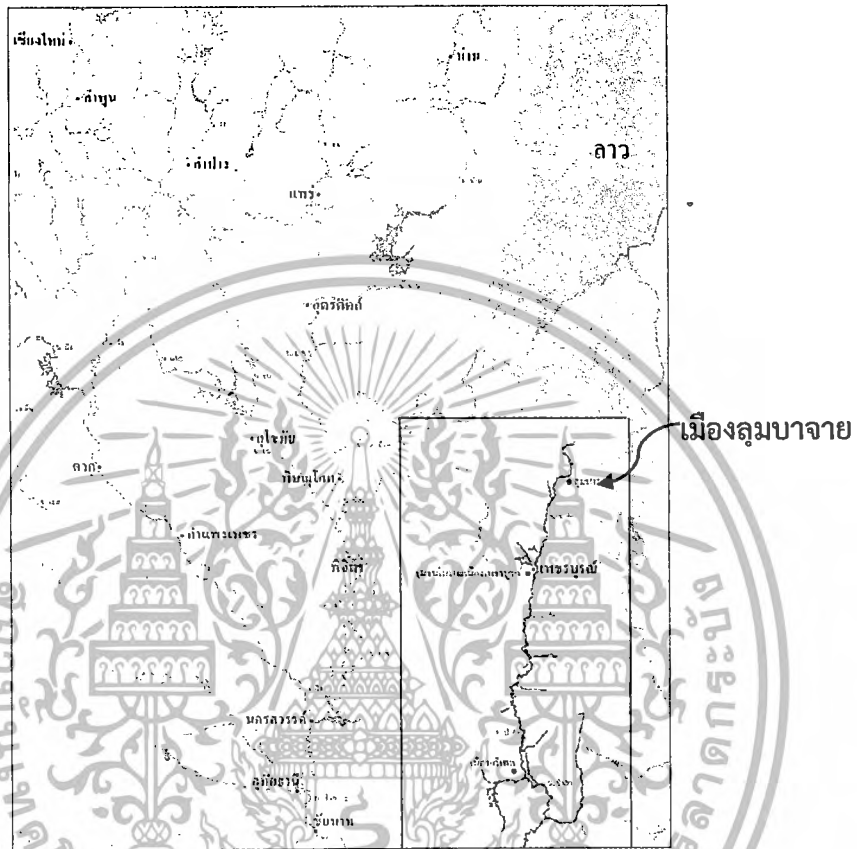
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับงานวิจัยนี้ และจะสงวนลิขสิทธิ์ต่อไปด้วยซ้ำหากมีการนำเอกสารนี้ไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

1. การสะกดคำของอำเภอหล่มสัก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปยุคและสมัย จนปัจจุบันใช้ตัวสะกด เป็นไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสี่ อำเภอหล่มสักก็สามารถดูการผันเปลี่ยนตัวสะกดในแต่ละยุคสมัยได้ ในภาคผนวกที่มีการนำไปใช้

2. โดยการสะกดคำของชื่อเมืองเพชรบูรณ์นั้น ก็ได้มีการผันเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาเช่นกัน ดังนั้นจึงมีตัวสะกดอยู่หลายแบบด้วยกัน

- แผนที่เมืองหล่มหรือ ณ สันนิษฐานกันว่าเมือง “ลุมบาจาย” ในหลักฐานศิลาจารึกสมัยสุโขทัย และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศรีศักร วัลลิโภดม, 2552.

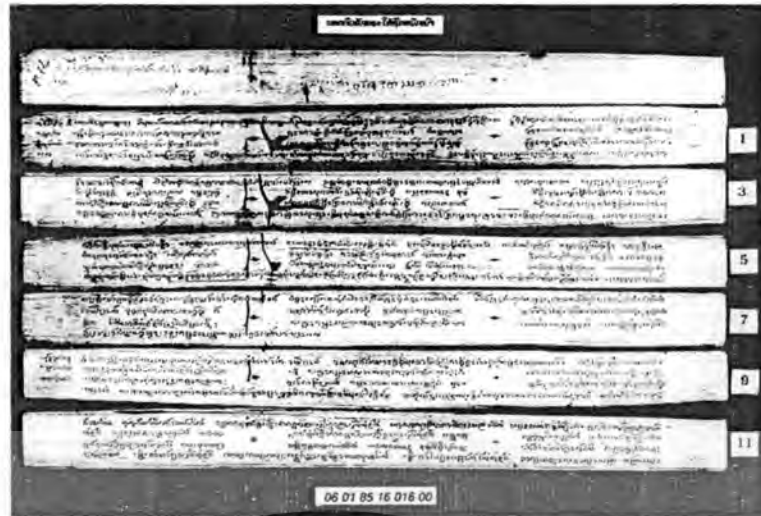
เมืองหล่มในหลักฐานศิลาจารึกสมัยสุโขทัยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ภาพที่ 2.1 ภาพแผนที่แสดงตำแหน่งเมืองโบราณในลุ่มแม่น้ำป่าสักปรากฏชื่อเมืองว่า “ลุมบาจาย” ที่มา: ศรีศักร วัลลิโภดม, เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2552). 175.

- หลักฐานในนิทานโบราณคดีของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงสันนิษฐานว่า เหตุจะเกิดเมืองหล่มเก่า เห็นจะเป็นด้วยพวกราษฎรที่หลบหนีภัยอันตรายในประเทศล้านช้าง มาตั้งช่องมั่วสุมกันอยู่ก่อน แต่เป็นที่ดินตมึ่น้ำบริบูรณ์เหมาะแก่การทำเรือกสวนไร่่นาและเลี้ยงโคกระบือ จึงมีพวกตามมาอยู่มากขึ้นโดยลำดับจนเป็นเมือง แต่เป็นเมืองมาครั้งสุโขทัย
- จารึกหลักที่ 8 มีปรากฏในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงว่า เขาสุมนกูฏ ปรากฏชื่อ เมืองรัต เมืองสะค้ำ เมืองลุมบาจาย และจารึกวัดบูรพารามก็มีชื่อ ลุมบาจาย เช่นเดียวกัน
- เอกสารโบราณเขียนเป็นตัวอักษรธรรมลาวในพิพิธภัณฑ์เมืองหลวงพระบาง คาดว่าเป็นสมัย สมเด็จพระเชษฐาธิราช (พระโอรสของพระเจ้าทรงธรรม) (ตามโบราณคือปี พ.ศ. 2158) ที่มี

เอกสารนี้เป็น คำเรียกเมือง ลุ่มสักอัคคบุลี และได้กรกล่าวถึงวัดตาล วัดหินกั้ง วัดภู ที่เมืองหล่มสักด้วย การค้าไม่ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.2 พบเอกสารโบราณสมัยอยุธยา กล่าวถึงเมืองหล่มสักอัครบุรี
ที่มา : กลุ่มชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทลุ่มบ้านท่าคกแก อ่างโน(วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์ : 2558)

- สมัยอยุธยา สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือ “พระเจ้าอู่ทอง” ทรงรวบรวมเมืองต่างๆในที่ราบลุ่มภาคกลางเข้าด้วยกันอันมีแม่น้ำสำคัญ สามสายไหลผ่าน คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสักไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 22 ของกรุงศรีอยุธยา(วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์, 2558). จึงเป็นเหตุให้เป็นที่ยอมรับเมืองหล่มในสมัยนั้นเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง เนื่องจากเมืองหล่มนั้นมีทำเลที่ติดกับแม่น้ำป่าสักดังนั้นเมืองหล่มจึงอาจเปรียบเสมือน เส้นทางสายไหมที่สำคัญสำหรับการค้าขายในยุคนั้น
- ในสมัยอยุธยามีเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่อาจเกี่ยวข้องกับเมืองโบราณนี้ เหตุการณ์ความสัมพันธ์กรุงศรีอยุธยากับราชอาณาจักรล้านช้างเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2103 สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชและสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงทำสัญญาสัมพันธไมตรีต่อกันโดยมีพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นสัญลักษณ์เส้นแบ่งเขตแดน (สุรศักดิ์ ศรีสำออง,2545) ซึ่งการทำสัญญาในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายกลุ่มคนจากอาณาจักรล้านช้างลงมาয়ดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงมากขึ้น จนตีบมายังบริเวณตอนบนของกลุ่มแม่น้ำป่าสัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขุนรามคำแหง เรียกว่า “เมืองลุ่ม” ชั้นหลังมาจึงเรียกว่า “เมืองหล่ม” ก็หมายความอย่างเดียวกัน แต่เมืองหล่มสักเป็นเมืองตั้งใหม่ในชั้นหลัง เข้าใจว่าเพิ่งตั้งเมื่อรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์นี้ เพื่อจะให้สะดวกแก่การคมนาคม จึงมาตั้งเมืองที่ริมลำน้ำสัก

- เมืองหล่ม ในแผนที่ฝรั่งเศสเมื่อร้อยกว่าปีก่อน แผนที่ของ Librairie Armand Colin แห่งนครปารีส ฝรั่งเศส พบว่ามี “เมืองลุ่ม” (Mg Lom) และ “เมืองเพชรบูรณ์” (Mg Péchaboun) ตั้งอยู่ริม “น้ำสัก” (Nam Sak) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองเมือง เป็นเมืองสำคัญมาตั้งแต่ยุคร้อยกว่าปีที่แล้ว Mg Lom

ภาพที่ 2.5 แผนที่ของ Librairie Armand Colin แห่งนครปารีส ฝรั่งเศส
ที่มา : <http://lomsak.net/2015/02/24/muanglom-france-map/>

ขยายความ : แผนที่นี้ถูกพิมพ์เผยแพร่ก่อนปี (ก่อนปี พ.ศ.2456) ระบุที่ตั้งและขอบเขตต่างๆ ของอาณาจักรอินโดจีน และอาณาจักรสยามไว้ พบว่ามี “เมืองลุ่ม” (Mg Lom) และ “เมืองเพชรบูรณ์” (Mg Pechaboun) ตั้งอยู่ริม “น้ำสัก” (Nam Sak) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองเมือง เป็นเมืองสำคัญมาตั้งแต่ยุคร้อยกว่าปีที่แล้ว (รัชกาลที่ 5-6)

จากหลักฐานทางโบราณคดีดังกล่าวนี้ จึงทำให้สามารถรวบรวมและสันนิษฐานได้ว่า

1. ตามหลักฐานในศิลาจารึกตั้งแต่สมัยสุโขทัยหลายหลักดังกล่าว ที่ได้กล่าวถึงเมืองลุ่ม หรือ ลุมบาจาย ซึ่งก็น่าจะเป็นเมืองหล่ม เพราะมีความหมายอย่างเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าเมืองหล่มนั้นตั้งเป็นชุมชนเป็นเมืองมีหลักฐานมั่นคงมาช้านานหลายร้อยปีแล้วตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยแล้ว เดิมเรียกว่าเมืองลุ่ม หรือเมืองหล่ม ซึ่งความหมายในพจนานุกรม หมายความว่า ภูมิประเทศที่มีโคลนลึก ที่ลุ่มด้วยโคลน ส่วนความหมายพื้นเมือง หมายความว่า ใต้หรือล่าง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์, 2549 : 32)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โคลน ส่วนความหมายพื้นเมือง หมายความว่า ไตหรือล่าง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์, 2549 : 32)

2. ไทหล่มที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่เป็นอาณาบริเวณของเมืองหล่ม (อำเภอหล่มเก่าและหล่มสักในปัจจุบันนี้) จากหลักฐานดังกล่าวเป็นเสมือนสิ่งสะท้อนให้ทราบว่า พื้นที่บริเวณเมืองหล่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ได้มีชาวเวียงจันทน์และหลวงพระบางต่างอพยพโยกย้ายเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นอยู่ตลอดจนสำเนียงเสียงภาษาของชาวไทหล่มมีลักษณะเฉพาะที่คล้ายคลึงกับชาวลาวหลายประการ และอีกประการหนึ่ง เมื่อประมาณ พ.ศ.2250 ได้มีชาวลาวอาณาจักรล้านช้างเกิดสงครามกลางเมือง ทำให้เกิดความวุ่นวายและ อันมีสาเหตุข้อพิพาทระหว่างเมืองเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบาง จากเดิมมีกลุ่มชนที่อพยพมาอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มชาวเมืองหลวงพระบาง กลุ่มชาวเมืองเวียงจันทน์ กลุ่มชาวพวนจากแขวงเชียงขวาง และกลุ่มชาวไชยบุรีอยู่ก่อนแล้ว แต่ผลจากสงครามส่งผลให้มีชาวลาวเข้ามาสู่เมืองหล่มมากขึ้น ซึ่งการอพยพดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างกลุ่มชาวลาวด้วยกันจนแทบแยกไม่ออก (วิศัลย์ โฆษิตานนท์ : 2558)

2.1.2 สังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของเมืองหล่มในอดีต

เมืองหล่มสัก ถูกสันนิษฐานโดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพว่า สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ในสมัยนั้นเรียกว่า “เมืองหล่ม” เจ้าเมืองคนแรกสืบเชื้อสายมาจากลาวเวียง มีเจ้าเมืองปกครองเมืองหล่ม ถึง 5 เจ้าเมืองแต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ “กบฏเจ้าอนุวงศ์” เมื่อสงครามสงครามพระยาวิงบวรมหาศักดิ์พลเสพ ได้ส่งพระยาเพชรพิชัยและพระยาสมบัติธิบาลเข้ามาจัดการระบบการปกครองขึ้นใหม่ที่เมืองหล่มโดยนายคง ชาวหล่มที่อาสาสมัครรบในคราสึกเจ้าอนุวงศ์ ก็ได้รับความดีความชอบและได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พระสุริยวงศาชนะสงครามรามภักดีวิริยะกรมพาหะ” ซึ่งนายคงเล็งเห็นว่าควรสร้างเมืองหล่มใหม่ขึ้นบริเวณบ้านท่ากกโพธิ์ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำป่าสัก เพราะมีพื้นที่เหมาะสมแก่การทำเรือกวานไร่นา สามารถขยายที่ตั้งของความเป็นเมืองได้ ประกอบกับราษฎรสามารถอาศัยแม่น้ำป่าสักในการขนส่งสินค้าและค้าขายกับเมืองต่างๆ ได้โดยสะดวกมากยิ่งขึ้นซึ่งเมืองหล่มนี้เองได้เป็นที่รู้จักกันในนาม “เมืองหล่มสัก” โดยมีนายคงหรือพระสุริยวงศาชนะสงครามรามภักดีวิริยะกรมพาหะเป็นเจ้าเมืองท่านแรกและให้เรียกเมืองหล่มที่อยู่มาแต่เดิมว่า “เมืองหล่มเก่า” หรือ “เมืองเก่า” นั้นเอง (ประวัติเมืองหล่มสัก, 2555)

เมืองหล่มสัก¹ ที่เกิดขึ้นมาใหม่นี้ มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นชุมชนใหญ่ เป็นเมืองขึ้นกับมณฑลเพชรบูรณ์² จนกระทั่ง พ.ศ. 2459 ได้มีประกาศเปลี่ยน เมืองมาเป็นจังหวัดแทน จังหวัดหล่มสัก¹

¹ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์หรือการสงวนเพื่อการค้าเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นจำเป็นต้องใช้เอกสารนี้ในการค้า
 1 การสะกดคำของอำเภอหล่มสัก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปยุคและสมัย จนปัจจุบันใช้ตัวสะกด เป็นอำเภอหล่มสัก สามารถดูการผันเปลี่ยนตัวสะกดในแต่ละยุคสมัยได้ ในภาคผนวก
 2 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ยกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้
 2 โดยการสะกดคำของชื่อเมืองเพชรบูรณ์นั้น ก็ได้มีการผันเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาเช่นกัน ดังนั้นจึงมีตัวสะกดอยู่หลายแบบด้วยกัน

ก็ยังคงอยู่โดยประกอบด้วย 2 อำเภอคือ อำเภอเมืองและอำเภอหล่มเก่า ต่อมา พ.ศ. 2460 ได้ประกาศเปลี่ยน อำเภอเมือง เป็นอำเภอวัดป่า จังหวัดหล่มสักดี

เมื่อ พ.ศ. 2473 ได้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนัก รัฐบาลในสมัยนั้นจึงได้ประกาศยกเลิกจังหวัดขนาดเล็กไปเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายงบประมาณ จึงได้มีการลดฐานะจังหวัดหล่มสักดีเป็นอำเภอวัดป่า ขึ้นกับจังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2481 มีพระราชกฤษฎีกา โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2481 เปลี่ยนชื่อ อำเภอวัดป่า¹ มาเป็น อำเภอหล่มสักดี¹

ต่อมา ปรากฏว่าในพื้นที่อำเภอหล่มสักดีได้มีการเขียนตัวสะกดกันเองใหม่¹ เป็นหล่มสักโดยยังไม่สามารถพบเหตุผลที่ชัดเจน นอกจากนั้น ยังได้ทำการรวบรวมกลุ่มชาวเวียงจันทน์ที่กระจัดกระจายอยู่ตามป่าหรือลี้ภัยจากสงคราม ตลอดจนกลุ่มที่กวาดต้อนกลับมาจากลาวภายหลังได้รับชัยชนะให้เข้ามาตั้งหลักปักฐานอยู่อย่างเป็นระเบียบตราจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์ : 2558)

การค้าและเศรษฐกิจ

ความสำคัญในการก่อตัวขึ้นของชุมชนในระดับเล็กหรือใหญ่ในอดีตขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งของชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ การค้าและเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด

จากที่กล่าวไปข้างต้นแล้วกับความสำคัญและเส้นทางของแม่น้ำป่าสักที่ไหลผ่านเมืองเพชรบูรณ์ รวมไปถึงหล่มสักและหล่มเก่าด้วยเป็นเส้นทางสำคัญในการเดินทางจากฝั่งลาวมาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งน่าจะมีจุดประสงค์ด้านการค้าเป็นสำคัญ ซึ่งในสมัยอยุธยาเริ่มทำการค้าที่จะส่งสินค้าออกไปภายนอกอาณาจักรแล้ว โดยมีอาณาจักรล้านช้างเป็นพันธมิตรสำคัญในการรับส่งแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทต่างๆ

ในสมัยอยุธยาเมืองเพชรบูรณ์ถูกกำหนดให้เป็นเมืองโทในตำแหน่งพระโอรสการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง น่าจะมีนัยยะถึงการเป็นหัวเมืองที่รวบรวมสินค้าในลุ่มแม่น้ำป่าสัก ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ อาณาจักรล้านช้างน่าจะแผ่ขยายกินพื้นที่มาถึงอำเภอหล่มสักและหล่มเก่า นำมาซึ่งการปักเขตแดนโดยมีพระธาตุศรีสองรักเป็นหมุดหมาย นั้นแสดงให้เห็นว่าเพชรบูรณ์เป็นที่มั่นสำคัญของอยุธยาในการปกป้องการล่วงล้ำจากอาณาจักรล้านช้าง เส้นทางการเดินทางจากแม่น้ำป่าสักจนถึงลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาพบได้จากการที่ทหารของล้านช้างมักจะใช้เส้นทางนี้เดินทัพมาเป็นประจำในช่วงสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น (โยชิยูกิ มาซุฮารุ, 2546)

- 1 การสะกดคำของอำเภอหล่มสัก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปยุคและสมัย จนปัจจุบันใช้ตัวสะกดเป็นอำเภอหล่มสัก สามารถดูการผันเปลี่ยนตัวสะกดในแต่ละยุคสมัยได้ ในภาคผนวก
- 2 โดยการสะกดคำของชื่อเมืองเพชรบูรณ์นั้น ก็ได้มีการผันเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาเช่นกัน ดังนั้นจึงมี

ตัวสะกดอยู่หลายแบบด้วยกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อ พ.ศ. 2473 ได้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนัก รัฐบาลในสมัยนั้นจึงได้ประกาศยกเลิกจังหวัดขนาดเล็กไปเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายงบประมาณ จึงได้มีการลดฐานะจังหวัดหล่มสักดีเป็นอำเภอวัดป่า ขึ้นกับจังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2481 มีพระราชกฤษฎีกา โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2481 เปลี่ยนชื่อ อำเภอวัดป่า¹ มาเป็น อำเภอหล่มสักดี¹

ต่อมา ปรากฏว่าในพื้นที่อำเภอหล่มสักดีได้มีการเขียนตัวสะกดกันเองใหม่¹ เป็นหล่มสักโดยยังไม่สามารถพบเหตุผลที่ชัดเจน นอกจากนั้น ยังได้ทำการรวบรวมกลุ่มชาวเวียงจันทน์ที่กระจัดกระจายอยู่ตามป่าหรือลี้ภัยจากสงคราม ตลอดจนกลุ่มที่กวาดต้อนกลับมาจากลาวภายหลังได้รับชัยชนะให้เข้ามาตั้งหลักปักฐานอยู่อย่างเป็นระเบียบตราบจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (วิศัลย์ โฆษิตานนท์ : 2558)

การค้าและเศรษฐกิจ

ความสำคัญในการก่อตั้งตัวของชุมชนในระดับเล็กหรือใหญ่ในอดีตขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งของชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ การค้าและเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด

จากที่กล่าวไปข้างต้นแล้วกับความสำคัญและเส้นทางของแม่น้ำป่าสักที่ไหลผ่านเมืองเพชรบูรณ์ รวมไปถึงหล่มสักและหล่มเก่าด้วยเป็นเส้นทางสำคัญในการเดินทางจากฝั่งลาวมาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งน่าจะมีจุดประสงค์ด้านการค้าเป็นสำคัญ ซึ่งในสมัยอยุธยาเริ่มทำการค้าที่จะส่งสินค้าออกไปภายนอกอาณาจักรแล้ว โดยมีอาณาจักรล้านช้างเป็นพันธมิตรสำคัญในการรับส่งแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทต่างๆ

ในสมัยอยุธยาเมืองเพชรบูรณ์ถูกกำหนดให้เป็นเมืองโทในตำแหน่งพระโอรสการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง น่าจะมีนัยยะถึงการเป็นหัวเมืองที่รวบรวมสินค้าในลุ่มแม่น้ำป่าสัก ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ อาณาจักรล้านช้างน่าจะแผ่ขยายกินพื้นที่มาถึงอำเภอหล่มสักและหล่มเก่า นำมาซึ่งการปักเขตแดนโดยมีพระธาตุศรีสองรักเป็นหมุดหมาย นั้นแสดงให้เห็นว่าเพชรบูรณ์เป็นที่มั่นสำคัญของอยุธยาในการปกป้องการล่วงล้ำจากอาณาจักรล้านช้าง เส้นทางการเดินทางจากแม่น้ำป่าสักจนถึงลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาพบได้จากการที่ทหารของล้านช้างมักจะใช้เส้นทางนี้เดินทัพมาเป็นประจำในช่วงสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น (โยชิยุกิ มาซูฮารา, 2546)

- 1 การสะกดคำของอำเภอหล่มสัก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปยุคและสมัย จนปัจจุบันใช้ตัวสะกดเป็นอำเภอหล่มสัก สามารถดูการผันเปลี่ยนตัวสะกดในแต่ละยุคสมัยได้ ในภาคผนวก ค.
- 2 โดยการสะกดคำของชื่อเมืองเพชรบูรณ์นั้น ก็ได้มีการผันเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาเช่นกัน ดังนั้นจึงมีตัวสะกดอยู่หลายแบบด้วยกัน

ดังนั้นจากหลักฐานดังกล่าว การเข้ามาของครัวลาวที่ทำให้อยุธยา ต้องขอเจรจาปักเขตแดนกับ ล้านช้าง สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณนั้นมีกลุ่มชาวลาวมาตั้งถิ่นฐานอยู่แน่นอน แต่อาจเป็นเพราะการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หล่มสักและหล่มเก่ายังคงมีไม่มากมายนัก เป็นเพียงระดับหมู่บ้าน ยังคงไม่ถึงพัฒนาเป็นเมือง เลยยังไม่มีมีความสำคัญต่อรัฐเท่าไรนักเลยยังไม่ถูกกล่าวถึงในหน้าประวัติศาสตร์

การตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งพบหลักฐานช่วยยืนยันชัดเจนใน พ.ศ. 2455 มีสเตอร์โยโกตา ผู้อำนวยการกองช่างใหม่ กระทรวงเกษตรราธิการไปตรวจการทำไหมในมณฑลเพชรบูรณ์ เมื่อได้ตรวจแล้วก็ได้ความว่าตำบลที่ทำการเลี้ยงไหมมีอยู่ 2 อำเภอ คือหล่มเก่าและหล่มสัก เท่านั้น ดังนั้นอาชีพที่หล่มสัก หล่มเก่าในอดีต คือการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการทอผ้า เนื่องจากในอดีตชาวบ้านน่าจะมีพื้นฐานมาอยู่แล้วประกอบกับภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยเนื่องจากอากาศในหล่มเก่าและหล่มสักค่อนข้างไม่อับชื้น แสงแดดส่องถึง นอกจากนี้ยังมีรายงานอีกด้วยว่าชาวบ้านในทั้งสองชุมชนเป็นชาวลาว ที่มีความรู้เรื่องเลี้ยงไหมอยู่แล้ว แต่ยังใช้เทคนิคและวิธีการเก่าๆอยู่

ซึ่งหลักฐานนี้แสดงให้เห็นว่าผู้คนในอำเภอหล่มเก่าและหล่มสัก มาตั้งถิ่นฐานที่มั่นอยู่ในพื้นที่นี้ ก่อนหน้านี้อีกแล้ว และมีการประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งโดยใช้วิธีการมาแต่โบราณนั้นหมายความว่าต้องเป็นวิธีที่ใช้จากรุ่นสู่รุ่นมานานแล้ว (คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จังหวัดเพชรบูรณ์. 2543)

2.1.3 ลักษณะและความเป็นมาและหลักฐานที่สะท้อนในวัฒนธรรมไทหล่ม

ดังเอกสารจดหมายเหตุในรัชกาลที่ 3 ที่ช่วยยืนยันให้ทราบว่าชาวเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองหล่มโดยส่วนใหญ่มาจากลาวล้านช้างทั้งสิ้น ดังใจความตอนหนึ่งที่ว่า

...ชาวหล่มล้วนมาจากชาวลาวล้านช้างทั้งสิ้น โดยมีการเรียกชาวเมืองหล่มสักว่า “ลาวหล่มสัก” หรือ “ลาวหล่ม”... จากจดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 เล่ม 3 อ่างถึงใน (บุษยรัตน์ ธรรมขันตี : 2555, 68)

ซึ่งจากบันทึกในเอกสารจดหมายเหตุดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างบ้านแปลงเมืองของชาวหล่มนั้นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเมืองหล่มสมัยนั้นส่วนใหญ่ล้วนเป็นชาวลาวที่อพยพมาจากอาณาจักรล้านช้าง และเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งไทย กลุ่มชนดังกล่าวเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชาวเมืองเพชรบูรณ์ดั้งเดิมและเมืองใกล้เคียงในหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งหมด แต่ก็จะมีลักษณะใกล้เคียงกับผู้คนในดินแดนแคว้นถิ่นล้านช้าง ที่มาจากเมืองหลวงพระบางและ เมืองเวียงจันทน์ในอดีต ซึ่งนอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่กล่าวถึงการสืบทอดวัฒนธรรมศิลปะชาวลาวในเมืองหล่ม ได้สะท้อนอยู่ในงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะลาวของ รองศาสตราจารย์ สงวน รอดบุญ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่เป็นการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

...ในกลุ่มแม่น้ำป่าสักตอนบนนั้นมีชุมชนลาวตั้งถิ่นฐานอยู่มากมาย เข้าใจว่าคงจะตั้งหลักแหล่งอยู่มานานแล้วอย่างน้อยก็เป็นช่วงในระยะเวลาอยุธยาตอนปลายสืบเนื่องมาจากสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้พบหลักฐานจากพระธาตุหลวง ลาวรูปทรงดอกบัวตูมแปดเหลี่ยมองค์หนึ่ง จากวัดทุ่งธงชัย ที่อำเภอหล่มเก่า พระธาตุพบจารึกบนแผ่นโลหะ จารึกสังกาศ 97 ตัว (พ.ศ.2278) ดังนั้นในวัดต่างๆ ในอำเภอหล่มเก่าและหล่มสักจึงปรากฏพระธาตุแบบลาวก่อด้วยอิฐสอดินตามรูปทรงสถาปัตยกรรมภายในกรูของกลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำชี เป็นสถาปัตยกรรมที่มีแต่สมัยเวียงจันทน์จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ของไทย... อ้างถึงใน (บุษยรัตน์ ธรรมขันตี : 2555, 70)

และผลการศึกษาเรื่องอิทธิพลของศิลปะล้านช้างในเมืองหล่มของ รองศาสตราจารย์ สงวน รอดบุญ ยังได้สอดคล้องกับผลงานการศึกษาเรื่อง “ธาตุอีสาน” ของอาจารย์วิโรฒ ศรีสุโร ที่กล่าวไว้ว่า

“...พระธาตุวัดศรีวิชัย วัดโพธิ์ชัย วัดตูมคำมณี อำเภอหล่มสัก พระธาตุวัดศรีฐานปีย์าราม วัดทุ่งธงชัย วัดโพธิ์เก่า อำเภอหล่มเก่า มีรูปแบบศิลปสถาปัตยกรรมคล้ายกับพระธาตุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและในวัดต่างๆของลาว...” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2539 : 9-10) อ้างถึงใน (บุษยรัตน์ ธรรมขันตี : 2555, 70)

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบว่าพื้นที่ในบริเวณ อำเภอหล่มสัก หล่มเก่า นั้นได้ตั้งหลักแหล่งอยู่มานานแล้วและยังมี ความงามของศิลปะล้านช้างสะท้อนผ่านทางเจดีย์ พระธาตุ บ้านเรือนไม้แบบเก่าที่ปัจจุบันกระจายอยู่ทั่วไปในอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า

ส่วนในด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของชาวไทหล่มที่ได้จากการศึกษาพบว่าทั้งชาวลาวล้านช้าง เวียงจันทน์ และหลวงพระบาง ต่างก็ได้นำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนมาผสมผสานกับการตั้งถิ่นฐานในดินแดนใหม่อย่าง “เมืองหล่ม” ส่งผลให้วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนประเพณีดั้งเดิมยังคงมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องยาวนาน และยังคงสำเนียงภาษาพูดไว้แต่อาจจะมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมใกล้เคียงบ้าง เช่นภาษาหล่มที่มีความเป็นล้านช้าง + ล้านนา จึงทำให้สำเนียงการพูดของชาวไทหล่มนั้นเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งจะไม่เหมือนภาคอีสาน

2.1.4 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพปัจจุบันของเมืองหล่มสัก

1) ภูมิประเทศ

“เมืองหล่ม” หรือ อำเภอหล่มเก่าและอำเภอหล่มสัก ตั้งอยู่ในเขตบริเวณราบลุ่มที่มีเทือกเขาล้อมรอบทั้งสามด้าน ได้แก่ด้านทิศเหนือ ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ชื่อเมืองหล่มแต่เดิมนั้นเรียกว่า “เมืองลุ่ม” คำว่า “ลุ่ม” ในภาษาพื้นเมืองหล่มสักและภาษาพื้นเมืองภาคเหนือรวมถึงประเทศลาว หมายถึง “ข้างล่าง” แต่ถ้าแปลความหมายตามภาษาไทยกลางก็ หมายถึง บริเวณที่ลุ่มต่ำมีลักษณะเป็นแอ่ง หรือบริเวณที่ราบลุ่ม ซึ่งก็ตรงกับลักษณะของพื้นที่ตั้งของอำเภอหล่มสักและหล่มเก่าเพราะตั้งอยู่ระหว่างอ้อมกอดของภูเขามีสภาพเป็นแอ่งกระทะ

2) ที่ตั้งและเนื้อที่ของอำเภอหล่มสัก

- ที่ตั้ง อำเภอหล่มสักตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหล่มสัก ถนนวิจิ
- ประมาณละติจูดที่ 16 องศาเหนือ ลองจิจูดที่ 101 องศาตะวันออก
- ความกว้างวัดจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ ยาวประมาณ 45 กิโลเมตร
- ความยาววัดจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 49-8 กิโลเมตร
- มีพื้นที่ทั้งหมด 1,535,348 ตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 2.6 ภาพแผนที่ประเทศไทย

ภาพ 2.7 แผนที่จังหวัดเพชรบูรณ์แสดงอำเภอต่างๆ

ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki>

ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki>

จากภาพ 2.6 จะเห็นว่า จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น อยู่ระหว่างกลางของประเทศ จึงมีคำเรียกว่า “สะดือสยาม จุดกลางของประเทศ” คำเรียกเมืองเพชรบูรณ์ที่มีมาแต่ครั้งสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ด้วยเหตุที่เป็นเมืองที่อยู่กึ่งกลางของประเทศพอดี เพชรบูรณ์จึงเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณี (เดลินิวส์. 2015: Online)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นด้วยกับคำว่า การอยู่กึ่งกลางและเนื่องจากการที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ วิชาการ มีอาจารย์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า หล่มสักเป็นศูนย์กลางการค้าขายมานานแล้ว เหมือนเป็น เส้นทางสายใหม่สำหรับการค้าขายในยุคนั้นเลยทีเดียว จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น มีอยู่สองอำเภอที่มี เอกลักษณ์แตกต่าง ไม่เหมือนใคร ซึ่งคือเมืองหล่มสัก หล่มเก่า ดังนั้นจึงไม่แปลกถ้าหากเมืองเพชรบูรณ์ นั้นจะมีหลายหลายในวัฒนธรรม เพราะถือว่าเป็นเมืองที่คาบเกี่ยวทางชาติพันธุ์

อาณาเขตของอำเภอหล่มสัก

อำเภอหล่มสักตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอหล่มเก่าและอำเภอน้ำหนาว
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอน้ำหนาว และอำเภอคอนสาร (จังหวัดชัยภูมิ)
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองเพชรบูรณ์
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเขาค้อ

ภาพ 2.8 แผนที่อำเภอหล่มสัก

ที่มา : <http://student.nu.ac.th/Phansipar/Phetchaboon/images>

เศรษฐกิจในปัจจุบัน

อำเภอหล่มสักมีผลผลิตทางการเกษตร คือ ข้าว ,ข้าวเหนียว, กะหล่ำปลี, มะขามหวาน, สตรอว์เบอร์รี่, ยาสูบ,ข้าวโพด, ถั่วเขียว, ผัก,เส้นขนมจีนหลากสี, มีดพื้นบ้านของชุมชนบ้านใหม่ ตำบล ตาลเดี่ยว, ผ้ามุก ผ้าไหมทอพื้นบ้านของบ้านตัว,สินค้าหัตถกรรม, เลี้ยงสัตว์,ค้าขาย, ผ้าท่มนวม, เครื่องจักรสาน, ปุ๋ยน้ำหมักปลา.

ที่มา : <http://www.amphoe.com/menu.php?am=433&pv=38&mid=1> (ศูนย์บริการ

ข้อมูลอำเภอ, 2015: Online)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะภูมิอากาศ อำเภอหล่มสัก แบ่งสภาพภูมิอากาศ ออกเป็น 3 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม อุณหภูมิสูงสุดที่เคยวัดได้ 39.5 องศา
2. ฤดูฝน ระหว่าง เดือน มิถุนายน – กันยายน ฝนตกมากใน เดือน พฤษภาคม – กันยายน
3. ฤดูหนาว ระหว่างเดือน ตุลาคม – กุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยวัดได้ 23.11 องศา

มีแหล่งน้ำสำคัญดังนี้

1. แม่น้ำป่าสัก ต้นกำเนิดที่ตำบลวังยาว อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลย เกิดจากภูเขาใหญ่ และภูเขาขวาง ไหลผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลพบุรี สระบุรี ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้ายที่อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา มีความยาวประมาณ 410 กิโลเมตร ราษฎรใช้น้ำจากแม่น้ำป่าสักเฉพาะตำบลตาตกลอย

2. ลำน้ำพุง ต้นกำเนิดอยู่ที่ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เกิดจากเขาทุ่งแทนและเทือกเขาเพชรบูรณ์ไหลผ่านอำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก ลงสู่แม่น้ำป่าสัก ฝั่งขวาที่หน้าวัดปากห้วยขอนแก่น อำเภอหล่มสัก มีความยาวประมาณ 61 กิโลเมตร ราษฎรใช้น้ำจากลำน้ำพุงสำหรับอุปโภคบริโภค และการเกษตรนอกจากนี้ยังมีลำห้วยและคลองเล็กๆ อยู่ทั่วไป ส่วนมากมีน้ำเฉพาะฤดูฝน มีหนองน้ำสาธารณะประโยชน์ที่สำคัญคือ หนองโคม ตำบลหินฮาว เนื้อที่ประมาณ 101 ไร่ และหนองเกาะตำบลนาแซง เนื้อที่ประมาณ 80 ไร่ (ชุมชนคนเมืองหล่ม. 2558: ออนไลน์)

จำนวนประชากรใน อำเภอหล่มสัก

- จำนวนหลังคาเรือน - 17,036 หลังคาเรือน
- จำนวนประชากร - 88,609 คน
- จำนวนเด็กแรกเกิด-6ขวบ - 3,890 คน
- จำนวนผู้สูงอายุ 9,509 คน
- จำนวนผู้พิการ - 1,331 คน

การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอหล่มสักแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 23 ตำบล 251 หมู่บ้าน

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงการแบ่งเขตการปกครองของอำเภอหล่มสัก

การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอหล่มสักแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 23 ตำบล			
หล่มสัก (Lom Sak)	ช้างตะลูด(Chang Talut)	บ้านหวาย (Ban Wai)	หนองสว่าง(Nong Sawang)
สักหลง (Sak Long)	ตาลเดี่ยว (Tan Diao)	บ้านโสก (Ban Sok)	หนองไขว่ (Nong Khwai)
ท่าอิบุญ (Tha I bun)	ปากช่อง (Pak Chong)	บ้านไร่ (Ban Rai)	น้ำก้อ (Nam Ko)
วัดป่า (Wat Pa)	ปากดุก (Pak Duk)	บ้านกลาง (Ban Klang)	น้ำชุน (Nam Chun)
ห้วยไร่ (Huai Rai)	บุงคล้า (Bung Khla)	บ้านตั่ว (Ban Tio)	น้ำเฮี้ย (Nam Hia)
	บุงน้ำเต้า (Bung Namtao)	ลานป่า (Lan Ba)	ฝายนาแซง (Fai Na Saeng)

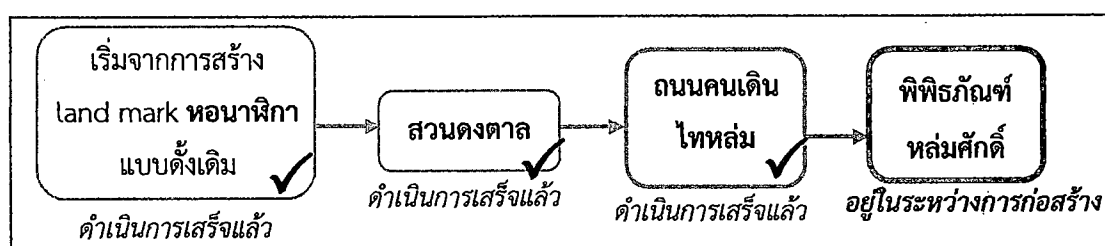
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่เห็นนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งแยก ชื่อที่มีลักษณะคล้ายกัน ไว้ในกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่า ชื่อตำบลนั้นได้สื่อความหมายในตัวของมันซึ่งเรื่องนี้ ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟัง อย่างเช่น หนองสว่าง คุณยายตาล แสนลี อายุ 85 ปี บรรพบุรุษของตานั้นได้ย้ายมาที่บ้านหนองศับ ซึ่งปัจจุบันคือหนองสว่าง ต้นเหตุของชื่อก็คือเป็นหมู่บ้านที่อยู่ระหว่างหนองน้ำสองแห่ง และสำหรับหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่าบ้านนั้น ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า “เวลาชาวบ้านเค้าคุยกัน เจ้าเป็นไทบ้านได้ ซ้อยอยู่บ้านโสภ” ซึ่งเหมือนกับว่าคำว่าบ้านนั้น ใช้แทนคำว่า หมู่บ้าน เป็นต้น

ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

สถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์		
อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง	ภูทับเบิก	อุทยานแห่งชาติเขาค้อ
วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์	สะพานเจ็ดสี	หอวัฒนธรรมนครบาลเพชรบูรณ์
หลักเมืองหล่มสัก	ตลาดเช้าหล่มสัก	สวนสาธารณะดงตาล
ถ้ำฤๅษีสุมบตี	ถนนคนเดินไทหล่ม	พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

จากวิสัยทัศน์เทศบาลเมืองหล่มสัก “หล่มสักเมืองน่าอยู่ เป็นประตูสู่การท่องเที่ยว” กำหนดให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อมาเยือนเมืองหล่มสัก เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประวัติศาสตร์ในเขตเทศบาล ตลอดจนสร้างพิพิธภัณฑ์โครงการ สวนดงตาล ถนนคนเดินไทหล่ม และพิพิธภัณฑ์หล่มสัก เป็นโครงการที่ทางเทศบาลอำเภอหล่มสักนั้นได้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของอำเภอหล่มสัก โดยเริ่มจากการก่อสร้างสวนดงตาลก่อนเพื่อเป็นสวนสาธารณะ ตามด้วยสัญลักษณ์ของเมือง (landmark) ดั้งเดิมของอำเภอเมืองหล่มสัก คือหอนาฬิกาซึ่งสร้างให้เหมือนของเดิม ณ จุดเดิม และเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับโครงการถนนคนเดินไทหล่ม โดยการร่วมมือร่วมใจจากประชาชน โดยมีฝ่ายภาครัฐคอยสนับสนุน โดย ถนนคนเดินไทหล่มนั้น รวบรวมวัฒนธรรมดั้งเดิมและเป็น แหล่งจับจ่าย (Shopping) ยอดนิยมตั้งอยู่บนถนนรณกิจ ตลอดสองฟากฝั่งถนนสายรณกิจนี้ยังคงเป็นบ้านเรือนไม้โบราณ 2 ชั้น ตั้งเรียงราย ซึ่งถือว่าเป็นถนนสายเก่าแก่ของอำเภอหล่มสัก โดยทางเทศบาลมีแผนการสร้างแหล่งท่องเที่ยวตามลำดับ

ภาพที่ 2.9 แผนภาพสรุปกระบวนการสร้างแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลอำเภอหล่มสัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปแผนผังวิสัยทัศน์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอหล่มสักได้ดังนี้ กิจกรรมถนนคนเดินไทหล่มนั้นมีความสำคัญในการเชิญชวนนักท่องเที่ยว ให้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ได้ง่ายๆ โดยการจัดกิจกรรมนั้นสามารถมองหาได้ไม่ยาก โดยเริ่มจาก หอนาฬิกา ซึ่งถนนคนเดินไทหล่มนี้สามารถนำพานักท่องเที่ยว ไปถึง สวนดงตาล และพิพิธภัณฑลุ่มสักดี

ภาพที่ 2.10 แผนที่อำเภอหล่มสักและแสดงจุดท่องเที่ยวของอำเภอหล่มสัก ที่มา : www.DekLom.com และเพิ่มเติมโดยผู้วิจัย

เนื่องจากตัวโครงการของพิพิธภัณฑลุ่มสักดีนั้น ติดกับกิจกรรมถนนคนเดินซึ่งจัดเฉพาะเย็นวันเสาร์ ดังนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลด้านนี้ เพื่อไปสร้างสรรค์พัฒนาความคิดและจัดกิจกรรมเพื่อให้ชาวบ้านสนใจและมีส่วนร่วมกับตัวพิพิธภัณฑลุ่มสักดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพิพิธภัณฑลุ่มสักดี

“การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับชาวไทหล่ม ทั้งประวัติศาสตร์ เมืองหล่มในอดีตสภาพภูมิประเทศ ซึ่งการศึกษาส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญมากที่ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อให้แนวทางการออกแบบภายในนั้น เข้าถึง วิถีชีวิต จิตวิญญาณของชาวไทหล่มได้อย่างแท้จริง มิใช่โกดังเก็บของเก่า ซึ่งการคำนึงถึงการผลักดันประชาชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างพิพิธภัณฑลุ่มสักดี และสนุกสนานไปกับการจัดกิจกรรมทุกวันเสาร์ ณ ถนนคนเดินไทหล่ม เป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดในกระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์นิทรรศการ พิพิธภัณฑลุ่มสักดี”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.2.1 นิยามและความหมายของอัตลักษณ์

โดยทั่วไปเมื่อเรากล่าวถึงคำว่า อัตลักษณ์ หรือ Identity แล้ว เรามักจะรู้สึกว่าจะเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของใครหรืออะไรบางอย่างที่หมายถึงคุณสมบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งนั้น และมีนัยขยายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้นที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือต่างจากสิ่งอื่น (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546 : 1)

จากการให้คำนิยามดังกล่าวเราแปลคำหมายของ “Identity” ว่า “เอกลักษณ์” ตามมุมมองด้านคุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งเหล่านั้นที่มองเพียงจุดเดียวหรือด้านเดียวเท่านั้น หากแต่ในปัจจุบัน การให้ความหมายของอัตลักษณ์ได้แปรเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) เกิดมุมมองเกี่ยวกับคำว่า “อัตลักษณ์” ในมุมมองที่ต่างออกไป อัตลักษณ์ไม่ได้หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกต่อไป ไม่ได้มีคุณสมบัติเพียงด้านใดด้านหนึ่ง หรือกล่าวเฉพาะตัวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วต้องหมายถึงสิ่งนั้นเท่านั้น แต่เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่ควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ การนิยามความหมาย หรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546 : 1-2) ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังของโลกาภิวัตน์ที่มาจากเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างหลากหลาย ซับซ้อน และรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมทันสมัยสู่สังคมหลังสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 20 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการย้ายถิ่น การบริโภคนิยม ระบบโลกาภิวัตน์ การต่อสู้เคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) ทำให้อัตลักษณ์ของคนเริ่มก้าวสู่วิกฤติ ดังที่ Woodward (1997) (อ้างถึงในกำจร, 2551:14) ใช้คำว่า Crisis of Identity หมายถึง มนุษย์เริ่มสงสัยถึงตัวตนที่แท้จริงว่าคืออะไร และสงสัยถึงอัตลักษณ์ที่เป็นอยู่ก็มีความขัดแย้ง มีความหลากหลาย และมีความทับซ้อนกันอยู่ จึงทำให้เกิดมุมมองในการศึกษาถึงอัตลักษณ์ไปในมุมมองต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น

ซึ่งสำนักวัฒนธรรมศึกษา (Cultural studies) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า อัตลักษณ์หรือตัวตนของคนนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีปฏิสัมพันธ์หรือการสื่อสารระหว่าง “ฉัน หรือ ตัวเรา” กับ “คนอื่น และสังคม” และการที่จะบอกว่าเราเป็นใครได้นั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับเรามี “อำนาจ” ในการต่อรองต่อสู้กับคนอื่นและสังคมภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด (Woodward ,2002 อ้างถึงในกำจร ,2551:13)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ “อัตลักษณ์” ไว้ดังนี้

- Conger สรุปว่า : “อัตลักษณ์ของตนเป็นสภาวะที่บุคคลยอมรับว่าตัวเองแตกต่างจากผู้อื่น ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นผลมาจากการบูรณาการระหว่างประสบการณ์ในอดีตกับสภาวะปัจจุบัน ในลักษณะของความต่อเนื่องกันไปอย่างคงที่สม่ำเสมอ”
- สมสุข ทินวิมานได้กล่าวไว้ว่า : “ ให้ความสำคัญกับปัญหาหรือคำถามที่ว่า เรากลายมาเป็นตัวเราในวันนี้ได้อย่างไร ซึ่งอัตลักษณ์ หรือการนิยามตัวตนว่าเราเป็นใครนั้น จะเกิดขึ้นได้จากการที่เรามีปฏิสัมพันธ์ หรือสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ เป็นอัตลักษณ์ใด ๆ ของคนเราก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (socially constructed) โดยสังคมในภายหลัง ”

เนื่องจากอัตลักษณ์ เกี่ยวพันกับเรื่องการสื่อสาร เพราะฉะนั้น ด้านหนึ่งของอัตลักษณ์ จึงเป็นปฏิสัมพันธ์หรือการที่เราสื่อสารว่ารู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกับคนอื่น (self-ascription) และอีกด้านหนึ่งคนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นเดียวกับเราด้วย (ascription by other) ดังนั้น ถ้าหากจะนิยามความหมายของคำว่าอัตลักษณ์ในปัจจุบันนั้น คงจะไม่ใช่แค่การที่ตัวเรา บอกว่า “ฉันเป็นใคร” โดยฟังความเพียงด้านเดียว แต่หาก อัตลักษณ์ในยุคปัจจุบันนั้น ต้องมองจากหลายมุมมอง แล้วแต่ที่คนจะมอง อย่างเช่น บางทีคนคนหนึ่ง อาจเป็นได้ทั้งผู้ใหญ่บ้าน และเป็นพ่อ หัวหน้าครอบครัว ในเวลาเดียวกันซึ่งประเด็นนี้ จึงแล้วแต่คนจะมองในบริบทที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือ ลูกมองด้วยความเป็นพ่อก็เป็นได้ในขณะเดียวกัน

ฉะนั้นจากการศึกษาแนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์ จากการนิยามของนักวิชาการหลายคน ผู้วิจัย คิดว่า อัตลักษณ์นั้น สามารถมองได้หลายมิติอย่างน้อยที่สุด ก็มีด้วยกันสองมิติ มิติที่ 1 คือ การที่เราเป็นคนบอกว่าเราเป็นใคร โดยการแสดงผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน มิติที่ 2 คือ การที่คนภายนอกมองเราแล้วตีความว่าเราเป็นอย่างไร โดยในครั้งนี้นักวิจัยจะใช้กรอบในการทำวิจัยโดยใช้แนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์ ของ อภิญา เพ็ญฟูสกุล

2.2.2 ประเภทของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์มีทั้งที่เป็นระดับปัจเจก (Individual) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective) ในระดับปัจเจก บุคคลหนึ่งอาจจะมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง เช่น เพศสภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ ช่างชนชั้นทางสังคม อาชีพ และศาสนา เป็นต้น ในขณะที่อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มนั้น ความ เป็นอัตลักษณ์ร่วม ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกันของสมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม บน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

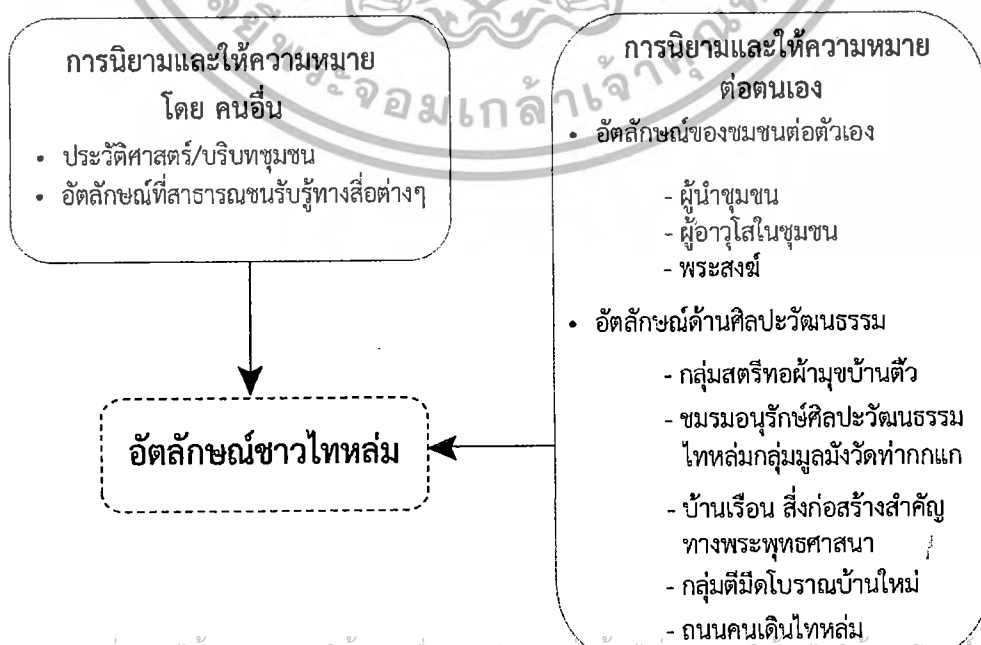
พื้นฐานของความเหมือนกันของกลุ่มนั้น ย่อมมีความแตกต่างกันกับกลุ่มอื่นมาเป็นตัวกำหนดความ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มตนด้วย (อ้างใน ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2547, น. 33 - 34)

หากเราวิเคราะห์การแสดงบทบาทของบุคคลในชีวิตประจำวันหรือการวิเคราะห์ สารในสื่อมวลชน เราก็จะพบว่ามีการต่อสู้เชิงอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น การปรากฏตัวของกลุ่มเพศที่สามในสื่อมวลชนที่มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งในละคร ภาพยนตร์ รายการเกมโชว์หรือโฆษณา แสดงให้เห็นถึงพยายามแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของเพศที่สาม ในพื้นที่สาธารณะ เป็นการปรากฏตัวในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมและมีบทบาทสำคัญ

แต่บางครั้งเราก็พบว่าอัตลักษณ์ของบุคคลก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ ทั้งนี้เนื่องจาก วิธีการบริโภคของบุคคลที่อิงอยู่กับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางเศรษฐกิจมีการปรับตัว ดังนั้น รสนิยม และอัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างและเป็นผู้กำหนดโครงสร้างได้เช่นกัน (กุสุมา ภูใหญ่, อ้างใน “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ : มุมมองจิตวิเคราะห์และสังคมศาสตร์”, 2556 ระบบออนไลน์.)

สรุป อัตลักษณ์ของบุคคล ก็อาจจะเป็นได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับบริบทที่คนๆ นั้น ดำรงอยู่ เช่น อัตลักษณ์ความเป็นพ่อ ตามสถานภาพ เพศ สังคมและอื่น ๆ ฉะนั้น อัตลักษณ์จึงไม่ได้ แน่ิ่งตายตัว ทั้งอัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล มีการเคลื่อนไหวไม่คงที่ เปลี่ยนไปมา หรือการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์

จากการศึกษาอัตลักษณ์นั้นได้เห็นมุมมองในการศึกษาอัตลักษณ์ในหลายๆด้านของ นักวิชาการหลายๆท่าน ส่วนการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้กรอบในการทำวิจัยโดยใช้แนวความคิด เรื่องอัตลักษณ์ ของ อภิญญา เฟื่องฟูสกุล โดยสรุปเป็นแนวทางได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ภาพที่ 2.11 แผนผังการศึกษาหาอัตลักษณ์ชาวไทยลุ่ม
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

2.3.1 นิยามและความหมายของวัฒนธรรม

สำหรับคำนิยามและความหมายของวัฒนธรรมนั้น ได้มี นักมานุษยวิทยา นักวิชาการ หลากหลายคน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้ให้นิยามของคำว่า “วัฒนธรรม” ดังต่อไปนี้ มนุษย์ สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิตและการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ในเมื่อการดำรงชีวิต ของมนุษย์เป็นเรื่องที่กว้างใหญ่และมีแง่มุมต่างๆ ให้พิจารณาอย่างซับซ้อน เรื่องของวัฒนธรรมจึง สามารถมองได้หลายแง่มุมไปด้วย มีผู้ให้ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม” ต่างๆ กัน

- พระยาอนูมานราชชน (2532 : 45-48) ได้ให้บทนิยาม คำ “วัฒนธรรม” ว่า
 - วัฒนธรรม คือ "สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ้ายทอดกันไว้ เอาอย่างกันได้
 - คือผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา
 - คือความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ และกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ใน ส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น
 - คือมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม เป็นผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา
- พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมเมื่อคราวแสดงปาฐกถาพิเศษ 100 ปี ของพระยาอนูมานราชชน เรื่อง " วัฒนธรรมกับการพัฒนา" ไว้เป็นหลายนัยอย่างน่าพิจารณา ดังนี้
 - วัฒนธรรม เป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้นๆ
 - วัฒนธรรม เป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรมภูมิปัญญาทั้งหมด ที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอด และเจริญสืบทอดได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้
 - วัฒนธรรม คือผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้นๆ ได้ทำไว้ หรือได้สั่งสมมาจนถึงบัดนี้
 - วัฒนธรรม เป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไปตลอดจนเป็นเครื่องวัดระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้นๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในเอกสารของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แสดงความหมายของ วัฒนธรรมไว้ต่างกัน เช่น

- วัฒนธรรม เป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติก และ การแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคม เดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกันยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ
- วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและ รูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างของสังคม สถาบัน ตลอดจน แบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

จากความหมายที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงวิธีการดำเนินชีวิต ของคนในสังคม โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจากเอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็น ตัวแบบ แล้วต่อมามีคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบทอดกันมาวัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและ กาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของ สังคมได้ดีกว่าซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยมและในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพตามยุคตามสมัย

2.3.2 การแบ่งประเภทของวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชชน (2532 : น.50) ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขกายเพื่อให้ได้อยู่ดีกินดีมีความ สะดวกสบายในการครองชีพ ได้แก่สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต ๔ อย่างและ สิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องป้องกันตัว
2. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษา วิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และ วรรณคดี กฎหมายและระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึกทางจิตใจให้งอก งามหรือสบายใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนอมรา พงศาทิษฐ์ (2547 : 25-31) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

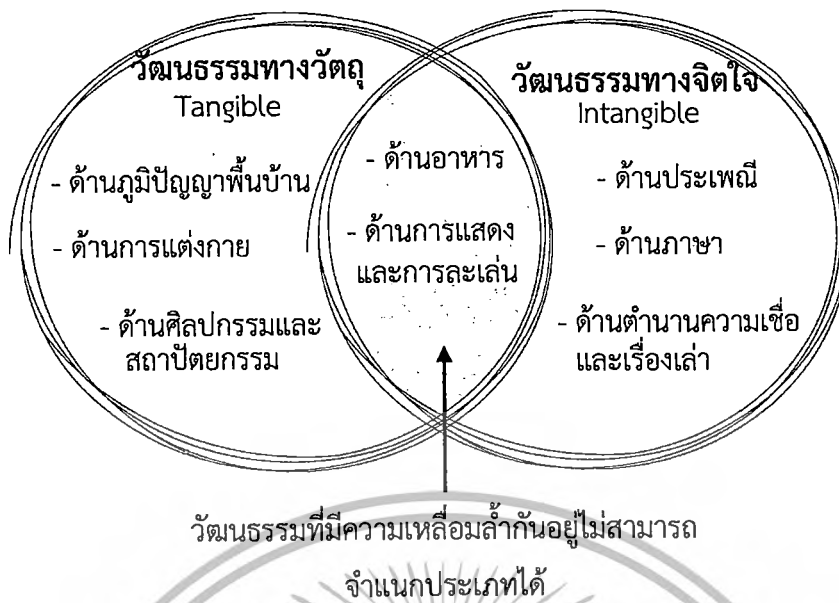
1. วัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี คือข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่คนรุ่นหลังเรียนรู้และสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน เช่นการถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า ส่วนความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ภูตผีปีศาจ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อวัฒนธรรม เพราะเป็นสิ่งกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีและพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

2. วัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม ทั้งวัฒนธรรมที่ค้นพบสมัยก่อนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุต่าง ๆ วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมมนุษย์ที่ได้จัดสรรขึ้นเพื่อใช้ในการดำรงอยู่สามารถจำแนกได้เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุเป็นวัฒนธรรมที่ก่อประโยชน์ในด้านความสะดวกสบายทางกาย อันได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจ เป็น เครื่องที่ก่อให้เกิด ความสุขทางใจ อันได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยม ศีลธรรม เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้ต่างก็หลือมล้ำกันอยู่ แบ่งแยกไม่ขาดจากกัน และในสังคม หนึ่ง ๆ ก็จะมีวัฒนธรรมทั้งสองในลักษณะที่สมดุลกันจากการแบ่งเนื้อหาของวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นไม่ว่าจะอาศัยหลักการแบ่งออกมาในรูปแบบใดก็ตามวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ก็คือ

วัฒนธรรมทางวัตถุ ซึ่งเกิดจากความคิดของมนุษย์ เช่น อาคารบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ศิลปกรรมประติมากรรม ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นประจำทุกวัน และ วัฒนธรรมทางจิตใจ หรือที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้เช่น ภาษาพูด ระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและกิริยามารยาท

จากการศึกษาแนวความคิดเรื่องประเภทของวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ประยุกต์จากเนื้อหาข้อมูลเพื่อแยกประเภทของวัฒนธรรมเป็นดังต่อไปนี้ และเป็นส่วนในการวิจัยเรื่อง มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาคัดเลือกอัตลักษณ์ แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีความเหลื่อมล้ำและคาบเกี่ยวกันอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน ดังแผนภาพต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.12 ลักษณะการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมของผู้วิจัยและจะนำไปใช้ต่อไปในการจัดหมวดหมู่ข้อมูลสำหรับการศึกษาหาอัตลักษณ์ชาวไทยลุ่ม

2.3.3 ยูเนสโก : อนุสัญญาามรดกโลก (2515)

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกที่ได้รับการรับรองในการประชุมประจำปีของยูเนสโก ในปี พ.ศ. 2515 มีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทั้งวัฒนธรรมและธรรมชาติ ในปัจจุบันมนุษย์ต่างพยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติเพื่อการอยู่รอด ในขณะที่วัฒนธรรมกลับกลายเป็นสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าเพียงนามธรรม แม้ว่าอันที่จริงแล้วธรรมชาติและวัฒนธรรมต่างเป็นสิ่งเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน เพราะเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้นในสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่

คณะกรรมการมรดกโลก

ในการร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก ประเทศภาคี จะร่วมให้สัตยาบันในอันที่จะอนุรักษ์แหล่งมรดกที่มีคุณค่าของโลกในพื้นที่ความคุ้มครองของประเทศนั้นๆ ให้เป็นสมบัติต่อชุมชนรุ่นหลังสืบไป คณะกรรมการมรดกโลกประกอบด้วยกรรมการจาก 21 ประเทศ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประเทศภาคีสมาชิกทั้งหมด โดยจะร่วมประชุมกันปีละหนึ่งครั้ง โดยมีหน้าที่หลัก 2 ประการคือ

- 1) พิจารณาคัดเลือกแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยมี ICOMOS (International Council on monuments and Sites) และ IUCN (World Conservation Union) เป็นองค์กรที่ปรึกษาด้านวิชาการ ในการพิจารณาข้อเสนอของแหล่งมรดกโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) บริหารกองทุนมรดกโลก รวมทั้งพิจารณาจัดสรรให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและการเงินต่อประเทศที่ร้องขอมาอีกด้วย

2.1) ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลก

2.1.1) แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

- (ก) เป็นตัวแทนซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ ด้านศิลปกรรมหรือตัวแทนของความงามและเป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันฉลาดยิ่ง
- (ข) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวนและภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่ใดๆของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม
- (ค) เป็นเอกลักษณ์ หายากยิ่ง หรือเป็นของแท้ดั้งเดิม หรือ
- (ง) เป็นตัวอย่างของลักษณะโดยทั่วไปของประเภทของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม หรือ
- (จ) เป็นตัวอย่างของลักษณะเด่นชัด หรือขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง หรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่มีความเปราะบางด้วยตัวมันเอง หรือเสื่อมสลายได้ง่ายเพราะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถกลับคืนดั้งเดิมได้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือ
- (ฉ) มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือมีความโดดเด่นยิ่งในประวัติศาสตร์

จากการศึกษายูเนสโก : อนุสัญญามรดกโลก นั้นทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้เรื่องเกณฑ์ในการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ สำหรับการคัดเลือกอัตลักษณ์ของชาวไทยลุ่มได้ โดยศึกษาจากเกณฑ์ต่างๆ และคัดเลือกเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมในการคัดเลือกอัตลักษณ์ และนำมา จัดทำเป็นเครื่องมือแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์สำหรับการคัดเลือกอัตลักษณ์โดยมีพื้นฐานมาจากทาง ยูเนสโก ซึ่งโดยเกณฑ์ที่ผู้วิจัยคัดเลือกนั้นมีดังนี้

1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ ชาวไทยลุ่ม ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

3) เกณฑ์ทางด้านสังคม

วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่มในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

4) เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์

การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะ ที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2.3.4 ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม

พระยาอนูมานราชชน (2532 : น.53) ได้อธิบายลักษณะความเจริญงอกงามของวัฒนธรรม ดังนี้คือ

1. ต้องมีการสั่งสม และการสืบต่อ ตกทอดกันไปไม่ขาดตอนมีมรดกแห่งสังคม อันเกิดจากผลิตผลของสังคมที่สร้างสมไว้
2. ต้องมีแปลกมีใหม่มาเพิ่มเติมของเดิมให้เข้ากันได้
3. ต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายไปในหมู่ของตนและตลอดไปถึงชนหมู่อื่นด้วย
4. ต้องปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสภาพของเหตุการณ์

การที่วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปได้นั้นมี 4 ระยะ คือ

1. เปลี่ยนไปเล็กน้อย
2. เกิดจากค้นพบสิ่งใหม่ๆหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นสภาพภาวะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมจึง เปลี่ยนไป
3. มีคู่แข่งขึ้น เช่น เกรียนไปไม่ได้ รถไปได้
4. การยืมวัฒนธรรมอื่นเข้ามา (Cultural borrowing)

เหตุแห่งความเจริญทางวัฒนธรรม

1. การสะสม ต้องรับมรดกที่บรรพบุรุษมอบไว้ให้
2. การปรับปรุง ถ้าหมดสมัยแล้วก็ต้องเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่เป็นมาในอดีต (ทั้งฝ่ายนามธรรมด้วย) ที่ใช้ได้ก็ปรับปรุงให้เข้ากับสมัยปัจจุบัน
3. การถ่ายทอด ต้องสืบต่อให้คนรุ่นหลัง ต้องเผยแพร่สั่งสอนกัน ก่อจะทำให้ วัฒนธรรมเจริญยั่งยืนนั้นเราต้องรักษาวัฒนธรรมมรดกตกทอดและปรับปรุงอดีต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้เหมาะสมกับปัจจุบัน(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวง
วัฒนธรรม : 2558)

ลักษณะความเป็นไปแห่งวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชชน (2532 : น.57) กล่าวถึงลักษณะความเป็นไปของวัฒนธรรม เมื่อเกิดการขยายอำนาจ หรือการรุกรานดังนี้คือ

- วัฒนธรรมของฝ่ายแพ้จะต้องสูญไป ถ้าฝ่ายแพ้ไม่มีวัฒนธรรมอันเป็นบุคลิกลักษณะของตนอยู่ในระดับสูง หรือเท่ากับฝ่ายชนะ เช่นให้เลิกศึกษาภาษาของตน แต่ให้มาศึกษาของฝ่ายชนะ หรือไม่ ฝ่ายชนะพยายามทำลายวัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ให้หมดไปทันที
- ถ้าทั้งสองฝ่าย คือทั้งแพ้และชนะมีวัฒนธรรมอยู่ในระดับทัดเทียมกัน วัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ก้จะต้านทานฝ่ายชนะไว้ได้ วัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายจะเข้าระคนปนกันทีละน้อยๆ เมื่อเป็นเวลานานจะเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่มีอำนาจดีกว่าเดิม เพราะได้กำลังทั้งสองฝ่ายมารวมกัน
- ถ้าฝ่ายแพ้มีวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูงกว่าฝ่ายชนะ ก็จะสามารถดึงดูดเอาวัฒนธรรมของฝ่ายชนะเข้าประสานและอยู่ในครอบงำของฝ่ายแพ้ ถ้าฝ่ายชนะมีจำนวนคนน้อยกว่าฝ่ายแพ้ การพ่ายแพ้ในทางวัฒนธรรมของฝ่ายชนะจะเร็วขึ้น

จากการสรุปใจความที่กล่าวไปข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หากชาติใดไม่กระตือรือร้นในการบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมของตนให้มีความเจริญงอกงาม และแพร่หลายได้ทันทั่วทั้ง ชาตินั้น อาจเป็นผู้ถูกชาติอื่นรุกรานในทางวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อไม่ให้ถูกรุกรานหรือรุกรานก็ต้านอยู่ ก็จะต้องรู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมของตนให้เจริญ สิ่งแปลกใหม่ไม่ใช่ว่าจะเป็นของดีมีประโยชน์แก่ตนเสมอไป ถ้าสิ่งแปลกใหม่นั้นไม่เข้ากันได้ดีกับรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตน

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวความคิดของนักวิชาการหลายๆท่าน โดยรวมแล้วผู้วิจัยเห็นว่า คำว่าวัฒนธรรมนั้น มีใจความสำคัญคือ วัฒนธรรม เป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ หรือการที่บรรพบุรุษได้มีความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันซึ่งจัดว่าเป็นองค์ความรู้อย่างหนึ่งและถ่ายทอดให้ลูกหลาน ได้รู้จัก เพื่อที่จะได้ใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป จากรุ่นสู่รุ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2.4.1 คำนิยามและความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นสถานที่ที่จัดเก็บรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมโดยจัดแยกเป็นหมวดหมู่ให้ดูสวยงามเหมาะสมและให้ความรู้ด้านต่างๆ จากการศึกษาสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศรีศักร วัลลิโภดม และคณะ (2539 : 123-129) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไว้ดังนี้ นอกจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่นแล้ว พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังเป็นกลไกที่ช่วยสนับสนุนการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจและร่วมกันดำเนินกิจการของท้องถิ่นเพื่อคนในท้องถิ่นเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการขยายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอันเป็นแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน ลักษณะเด่นของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นคือสถานที่เก็บรวบรวมและสงวนรักษาสีงของเพื่อการศึกษาและให้ความเพลิดเพลิน อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากพิพิธภัณฑ์สถานทั่วไปคือ

1. ท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มจัดทำและดำเนินการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่แท้จริงจะต้องเกิดจากความต้องการหรือเกิดจากการริเริ่มของชาวบ้าน บางแห่งอาจมีหน่วยงานภายนอกมาร่วมช่วยเหลือบ้าง แต่ชาวบ้านจะทำหน้าที่ในการจัดการ ดูแลรักษา และดำเนินการเอง
2. เนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นเรื่องราวของชุมชนในด้านต่างๆ อันได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชนการทำมาหากิน ศาสนา ความเชื่อ ตลอดจนความสัมพันธ์ภายในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ
3. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละที่จะมีลักษณะพิเศษเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน เน้นความเรียบง่ายแต่มีความหมายต่อชุมชน
4. ถิ่นนั้น ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นของมีค่า อาจเป็นศิลปวัตถุทางศาสนาที่ทางวัดเก็บรวบรวมไว้หรือศิลปหัตถกรรมประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ออกแบบตัวอาคารโดยพิจารณาถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก จะมีกิจกรรมอะไรบ้างใครบ้างที่มาใช้พิพิธภัณฑ์. ศรีศักร วัลลิโภดม และคณะ (2539)

2.4.2 กระบวนการออกแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในระดับชุมชน งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 54 - 56) ได้กล่าวถึงการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เป็นกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น ควรเป็นการจัดแสดงในระดับชุมชน สิ่งของที่นำมาจัดแสดง ควรจะบอกว่มาจากชุมชนอะไรและแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ ทำความเข้าใจชุมชนในระดับหมู่บ้านเป็นระดับ ๆ ขึ้นมาก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น ข้อมูลที่ควรเก็บในระดับชุมชนมีดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับประชากร
3. ข้อมูลเกี่ยวกับเครือญาติ
4. ประวัติความเป็นมา
5. ข้อมูลเกี่ยวกับวงจรชีวิต 1ปีของชุมชน
6. ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มทางสังคม
7. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางวัตถุและเทคโนโลยี
8. ประวัติชีวิต
9. ภาษาท้องถิ่นและศิลปะ
10. วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ

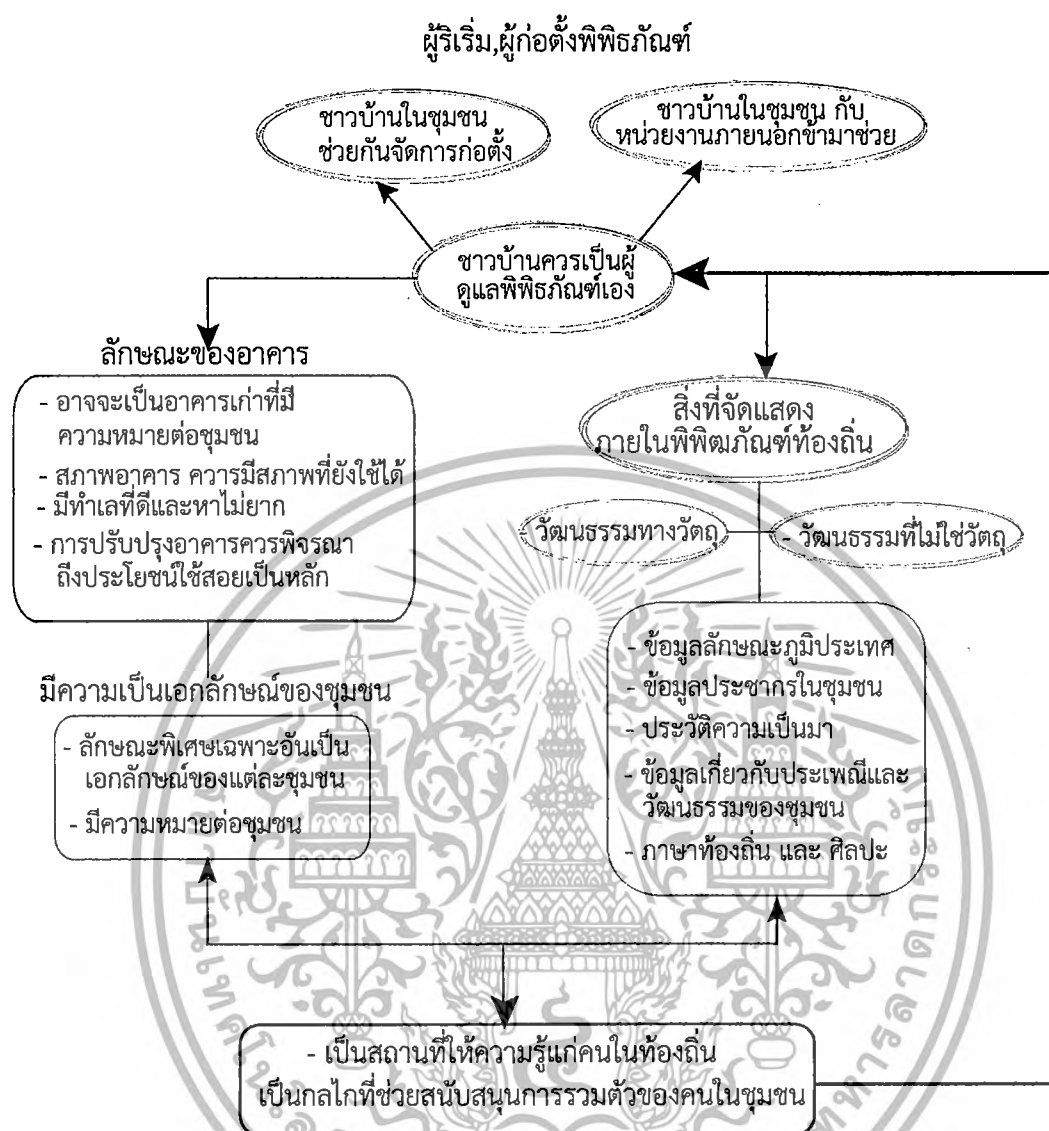
กล่าวโดยสรุปถึงการจัดเก็บข้อมูลในระดับชุมชนควรเป็นการเก็บรวมประวัติชีวิตคน ซึ่งไม่เฉพาะบุคคลสำคัญเท่านั้นที่จะแสดงให้เห็นถึงชีวิตที่สมบูรณ์ของชุมชน จะต้องดูว่าผู้หญิง เด็ก ผู้ชาย ในวัยต่าง ๆ ผู้นำ คนที่ยากจนมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างไร ควรจะให้ความสำคัญกับประวัติชีวิตของคนทุกคน การวิจัยทางมานุษยวิทยาจะมีประโยชน์มากในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและการจัดแสดงวัฒนธรรมชุมชน และควรทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกลายเป็นศูนย์ทางด้านวัฒนธรรมด้วย ไม่ใช่เป็นที่รวบรวมสิ่งของอย่างเดียว นั่นคือควรพยายามชักจูง ให้คนที่อยู่ในชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกันมีการมาพบปะกันเป็นประจำเพื่อแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ให้ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของเหมือนกันเพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีความสมบูรณ์และทำหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนได้ดีที่สุด

2.4.3 ประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1. เป็นกลไกสำคัญเพื่อการศึกษาอบรมที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น การดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงช่วยให้เกิดความสมดุลทางการศึกษาอันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ
2. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยช่วยอนุรักษ์สิ่งของที่มี ความหมายทางวัฒนธรรมไม่ให้ กระจัดกระจายหรือสูญหายเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้
3. กระตุ้นให้เกิดสติปัญญาจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาที่สืบทอดและสั่งสมกันมาตลอดเพื่อรู้จักปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นหรือสังคม
4. เปิดโอกาสให้เรียนรู้และทำความเข้าใจวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นอันจะนำไปสู่ความเคารพในความแตกต่างภายในสังคม
5. ปลุกจิตสำนึกท้องถิ่น ความรักในมาตุภูมิ และปลูกฝังให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง รู้ว่าตัวเองมีรากเหง้าเป็นมาอย่างไร ตลอดจนเชื่อมั่นในวัฒนธรรมของตน
6. ก่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของ “วัฒนธรรม” ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน
7. เกิดความร่วมมือและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน อันนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งมีศักยภาพที่จะดูแลตนเอง ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการร่วมกันดูแลและรักษา วัฒนธรรม อันเป็นความหมายของการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. เป็นรากฐานของการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวถือเป็นเพียงผลพลอยได้ที่เกิดจากพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยให้มีการส่งเสริมรายได้ให้ชาวบ้าน

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ทราบองค์ประกอบ สำหรับการออกแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพที่ 2.13 สำหรับแนวทางในการ ออกแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตามที่ ศรีศักร วัลลิโภดม ได้ให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

แนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ภาพที่ 2.13 ภาพแสดงแนวความคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในกลุ่ม อัตลักษณ์และวัฒนธรรม

ปิยะนารถ ริมทอง(2556) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการจัดการเส้นทางเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการลงภาคสนาม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกแหล่งมรดกวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนลับแล โดยใช้เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ เกณฑ์ด้านเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัฒนธรรม เกณฑ์ด้านสังคมและเกณฑ์ด้านศิลปกรรม แล้วจัดกลุ่มของแหล่งมรดกวัฒนธรรมที่เป็น
อัตลักษณ์วัฒนธรรมชาวลับแล เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม พร้อมทั้งวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์ของ
ชุมชนชาวลับแลที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

ผลการศึกษาพบว่า จึงทำให้อำเภอลับแลมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏอยู่ใน
รูปแบบของ ตำนาน เรื่องเล่า ประเพณี พิธีกรรม สถาปัตยกรรม งานหัตถกรรมพื้นถิ่น ซึ่งมรดกทาง
วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวลับแลนั้น มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม สามารถจัดเป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลับแลได้
เส้นทางการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้และยังส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์ของชุมชนชาวลับแล ในอำเภอลับแล จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาในงานวิจัยของ ปิยะนารถ ริมทอง ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตเห็นขั้นตอนและวิธีการ
ใช้เครื่องมือวิจัยสำหรับการคัดเลือกอัตลักษณ์โดยใช้ เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ เกณฑ์ด้านวัฒนธรรม
เกณฑ์ด้านสังคมและเกณฑ์ด้านศิลปกรรม นั้นมีความน่าสนใจ และรวมไปถึงการจัดกลุ่มของแหล่ง
มรดกวัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์วัฒนธรรมชาวลับแลผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือนี้ไปประยุกต์ใช้อีกทีให้
เหมาะสมกับบริบทของ ชาวไทหล่ม

อภิญา เพ็ญพสุกุล (2543 : 4) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ พื้นที่ที่มีความเชื่อมต่อ
ระหว่างความเป็นปัจเจกกับสังคม นั่นคือ ในด้านหนึ่งอัตลักษณ์ คือ “ความเป็นปัจเจก” ที่เชื่อมต่อ
สัมพันธ์กับสังคม (Social Aspect) เช่น อัตลักษณ์ที่เป็นพื้นที่ทางสังคม ก็คือ สังคม กำหนดบทบาท
หน้าที่และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา ในอีกด้านหนึ่ง คือ อัตลักษณ์ในพื้นที่ของปัจเจก จะเกี่ยวข้องกับมิติ
“ภายใน” ของความเป็นตัวเราอย่างมากทั้ง ในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้
ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายเกี่ยวกับ ตัวเองในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับสังคม ซึ่ง
ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจาก ความก้าวหน้าของระบบสื่อสาร ในมิตินี้คนเราจึง
ต้องมีการปรับตัวให้รอบรู้ และรู้เท่าทันความ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกด้วย “ดังนั้นเมื่อ
บุคคลตั้งคำถามกับตัวเองว่า “ฉันคือใคร” เขาจะได้รับคำตอบจาก 2 ทาง คือ จากตัวเองและจาก
สาธารณชน มิติของ อัตลักษณ์จึงแบ่งเป็นสองระดับคือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity)
เป็นคำตอบจากตัวเองคือ ลักษณะที่บุคคลนิยามตัวเองว่าคือใครส่วนคำตอบจากสาธารณชนเป็น
ภาพลักษณ์ที่บุคคลอื่นมีต่อบุคคลคนหนึ่งนั่นคือ อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity)” ดังนั้นใน
การศึกษาอัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องศึกษาความคาบเกี่ยว หรือ การซ้อนทับของ อัตลักษณ์ทั้งสองระดับ
ดังกล่าวด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นางสาวนุชจรินทร์ ทับทิม(2552) การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน”เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะของอัตลักษณ์ที่นำเสนอผ่านกิจกรรมถนนคนเดินบ้านวัวลาย และ 2) เพื่อศึกษาเครื่องมือและกิจกรรมที่ใช้ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายผ่านกิจกรรมถนนคนเดินโดยมีวิธีการศึกษาจากเอกสารต่างๆ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) อัตลักษณ์ที่เป็นความรู้สึกสำนึกร่วมกัน เกิดจากรากฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ และการมีประสบการณ์ร่วมกันทางสังคม ของคนภายในชุมชน

2) อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีปฏิบัติเชิงประจักษ์ คือลักษณะเฉพาะของชุมชนบ้านวัวลาย ในลักษณะที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจนสามารถนำเสนอผ่านกิจกรรมถนนคนเดินได้

3) อัตลักษณ์ที่เป็นหลักปฏิบัติเชิงนามธรรม คือ อัตลักษณ์ในลักษณะที่เกิดจากความศรัทธาในสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดจากวิถีการดำรงชีวิตเกี่ยวโยงผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลจากการใช้เครื่องมือศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวโดยมากมีการรับรู้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการสื่อถึงอัตลักษณ์ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะเครื่องเงิน ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาผู้ค้าขายบางส่วนไม่ได้ตระหนักถึงอัตลักษณ์ของชุมชนโดยการนำสินค้า มือสอง สินค้าที่ฟัดซอบเข้ามาจำหน่ายอย่างมากมาย จนทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายถูกกลืนไปบ้างในบางส่วน

2.5.2 งานวิจัยในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับบริบทของอำเภอหล่มสัก

มณฑล ประภากรเกียรติ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ศิลปกรรมสะท้อนความเป็นชุมชนลาว ในเขตอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาศิลปกรรมในเขตอำเภอหล่มสักและหล่มเก่า โดยทำการสำรวจวัดทั้งหมดในเขตพื้นที่ดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์รูปแบบศิลปกรรมที่สะท้อนลักษณะงานช่างลาวออกมา นำไปสู่การกำหนดอายุศิลปกรรม เพื่อให้ทราบถึงอายุของชุมชนลาว ที่ตั้งถิ่นฐาน อยู่ ณ อำเภอหล่มสัก หล่มเก่า ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) ศิลปกรรมที่พบในเขตอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า โดยส่วนใหญ่แล้วได้รับอิทธิพลจากลาว โดยมีงานประดับตกแต่งจากงานช่างญวนสมัยหลัง พ.ศ.2463 ศิลปกรรมเหล่านี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 23 จนถึงปัจจุบัน

2) ได้พบกลุ่มธาตุทรงบัวหลายเหลี่ยมเพิ่มมุม แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของชุมชนแห่งนี้ เอกสารมาแล้วตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 23 ดังนั้นการสร้างเมืองหล่มสักในสมัยรัชกาลที่ 3 ของ พระสุริยวงศา ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เดชชนะสงคราม(คง) ไม่ได้เป็นการสร้างเมืองใหม่ แต่อาจเป็นการสร้างศูนย์กลางแห่งใหม่ เพื่อเป็นการขยายเขตพื้นที่เมืองจากตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก

3) ประวัติศาสตร์เมืองหล่ม ไม่สามารถสืบค้นได้อย่างชัดเจนแต่อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ว่าชุมชนแห่งนี้ น่าจะมีอยู่ก่อนแล้ว ตั้งแต่สมัย สุโขทัย อยุธยาซึ่งเป็นชุมชนลาวจากการวิเคราะห์งานศิลปกรรมแล้วคาดว่าน่าจะเป็นชุมชนลาวเวียงจันทน์โดยส่วนใหญ่.

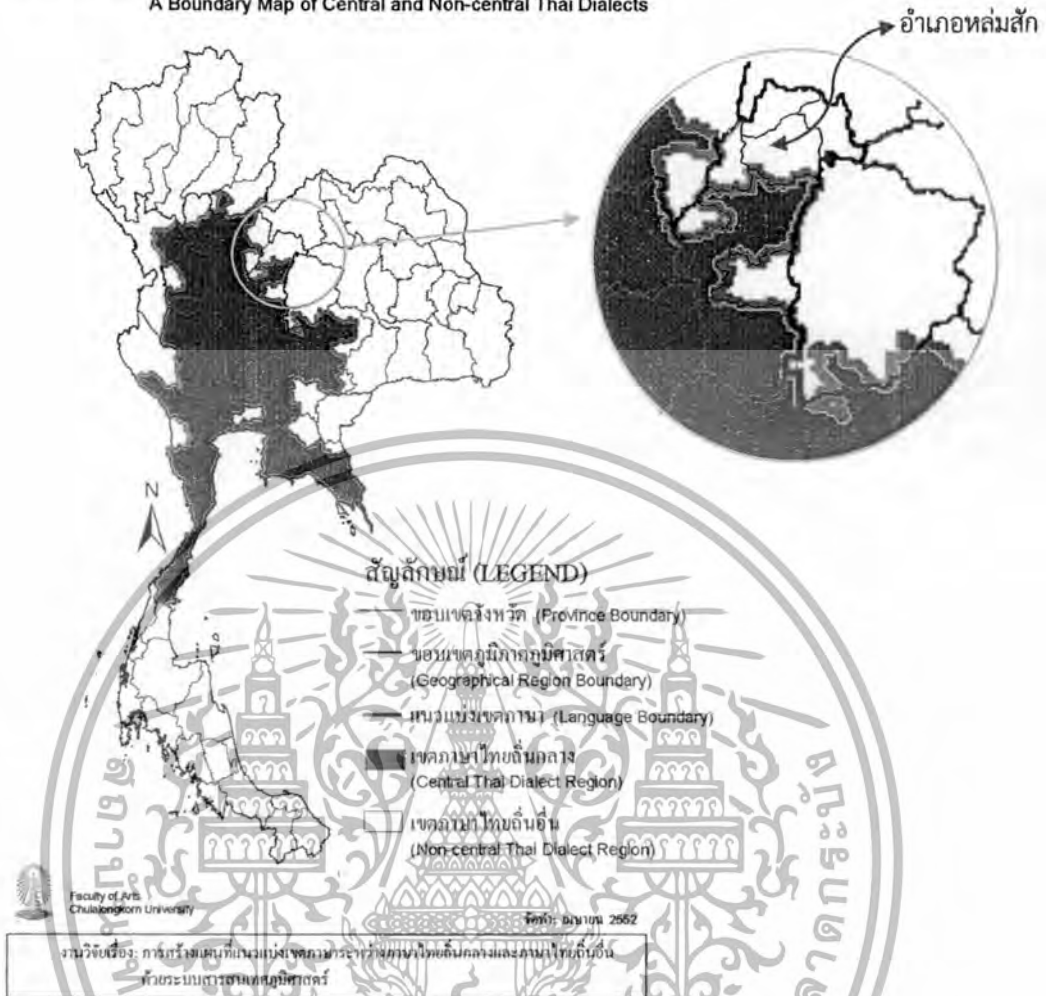
ตริยากานต์ พรหมคา (2556). ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและคัดเลือกชุมชนสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในการดำเนินงานวิจัยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาประชาชน ในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก ประชาชน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ทราบถึงความต้องการอย่างแท้จริงและมีความสอดคล้องกันในการพัฒนาพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก

ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกในระดับนโยบายที่จะทำการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไปในเขตตำบลหล่มสัก คือ สวนดงตาล โดยจัดทำเป็น ตลาดน้ำ สวนดงตาล และยังมี ความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของทางจังหวัดเพชรบูรณ์ และแนวคิดทฤษฎีความเป็นไปได้ อีกด้วย

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

ศิริวิไล อีระโรจนารัตน์.(2552) ได้มีจุดมุ่งหมายในการกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอื่นของประเทศไทยโดยใช้คำศัพท์เป็นเกณฑ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจัดกลุ่มคำศัพท์เพื่อหาเส้นแบ่งเขตคำศัพท์โดยใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และวิเคราะห์การซ้อนทับแผนที่เส้นแบ่งเขตคำศัพท์ทั้ง 170 แผ่น ในเชิงพื้นที่โดยนำเอาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาประยุกต์ใช้ ผลลัพธ์ที่ได้จากงานวิจัย ได้แก่ (1) แผนที่เส้นแบ่งเขตคำศัพท์ 170 แผ่น (2) แผนที่ซ้อนทับคำศัพท์ซึ่งเกิดจากการซ้อนทับเส้นแบ่งเขตคำศัพท์จำนวน 170 หน่วยย่อย และ (3) แผนที่แนวแบ่งเขตภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอื่น

แผนที่แนวแบ่งเขตภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอื่น
A Boundary Map of Central and Non-central Thai Dialects

ภาพที่ 2.12 แผนที่แนวแบ่งเขตภาษาไทยพื้นถิ่นและภาษาไทยถิ่นอื่น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบเขตภาษาไทยถิ่นกลางตามภูมิภาคภาษาถิ่นกับภูมิภาคทางภูมิศาสตร์พบว่าไม่ได้ครอบคลุมพื้นที่เดียวกันเสียทีเดียว แต่มีพื้นที่ส่วนที่ครอบคลุมใกล้เคียงกันมากพอควร นอกจากนี้ ผลพลอยได้จากการวิจัยพบว่า สามารถเห็นแนวโน้มและทิศทางการเคลื่อนตัวของภาษาในปัจจุบัน รวมถึงการเคลื่อนตัวของภาษาไทยถิ่นกลางเมื่อเปรียบเทียบกับแนวแบ่งเขตภาษา ปี พ.ศ. 2531 ในงานวิจัยของ สลิตา โรจนวัฒน์วุฒิ (2533)

ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยนี้เปรียบเสมือน การได้ข้อพิสูจน์ สำหรับอัตลักษณ์ทางด้านภาษาของชาวไทหล่มสำหรับการใช้ภาษาในเขตอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า นั้น มีใช้ภาษาไทยพื้นถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.4 งานวิจัยต่างประเทศ

Chitgopekar (2007 : 178) ได้ศึกษา การวางโครงสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนและอัตลักษณ์ในตัวบุคคล โดยการทดสอบอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่เป็นชาวเอเชีย - อินเดีย (Asian - Indian Marathi) ซึ่งใช้แนวคิดหลัก พัฒนามาจากทฤษฎีด้านการวางโครงสร้างและทฤษฎีด้านการถ่ายทอดอัตลักษณ์ เพื่อนำไปสู่การรับรู้และพัฒนารูปแบบในเชิงทฤษฎีซึ่งจะช่วยอธิบายในส่วนของโครงสร้างอัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์และกระบวนการที่จะนำไปใช้จริง ทั้งนี้ การวิจัยได้นำเสนอให้เห็นกรอบงาน 2 แบบของอัตลักษณ์ด้วย นั่นคือ อัตลักษณ์ในตัวบุคคลซึ่งหมายถึงการมีแนวคิดเป็นของตนเอง การเข้าใจความรู้สึกและรู้สำนึกในตนเอง และอัตลักษณ์ของชุมชนซึ่งหมายถึงการกำหนดอัตลักษณ์ให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม ทั้งอัตลักษณ์ในตัวบุคคลและ อัตลักษณ์ของชุมชนก็ยังคงได้รับการมองว่าเป็นเสมือนกระบวนการและผลผลิตของแหล่งกำเนิดด้านวัฒนธรรม 3 ประเภทคือ ระบบสัญลักษณ์ เป็นเรื่องราวที่เล่าขานสืบทอดกันมาและประเพณีปฏิบัตินำไปใช้ในการส่งเสริมอัตลักษณ์ในตัวบุคคลและอัตลักษณ์ของชุมชนจริง ๆ พร้อม ๆ กับการสำรวจว่าวิธีการใดที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งเป็นการวางกรอบแนวคิดในการสร้างและส่งเสริมอัตลักษณ์ในตัวบุคคลและอัตลักษณ์ของชุมชนด้วย

ผลการวิจัยพบว่า ระบบสัญลักษณ์เป็นเรื่องราวที่เล่าขานสืบทอดกันมาจนเป็น ประเพณีปฏิบัติและเครือข่ายทางด้านสังคม คือแหล่งกำเนิดของอัตลักษณ์ซึ่งจะช่วยสร้างและสืบทอด อัตลักษณ์แบบ Marathi ซึ่งเป็นเครื่องแสดงความเป็นตัวตนของชุมชน จากนั้นผู้วิจัยจะทำการสำรวจวิถีทางที่แหล่งทรัพยากรเหล่านั้นถูกนำไปใช้และถ่ายทอดอย่างเหมาะสมไปสู่ชนรุ่นหลังของชาว Marathi ต่อไปด้วย

จากการศึกษางานวิจัยของ Chitgopekar ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นเรื่องอัตลักษณ์วัฒนธรรม การส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของคนไทยด้วยเช่นกัน

Block (2007 : 47) ได้ศึกษา การสำรวจทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งภาษาสเปน ในอเมริกา ซึ่งได้ปัจจุบันพบว่า มีผู้ใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาพูดรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มของประชากรที่ใช้ภาษาพื้นเมืองกลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ การวิจัยยังทำการสำรวจข้อเรียกร้องบางประการเพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีประชากรที่เป็นชาวเม็กซิกันแต่กำเนิดจำนวน 16 คน โดยปัจจุบันยังพักอาศัยอยู่ในเมือง Orange County เข้าร่วมในการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลด้วยคำถามแบบปลายเปิดเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับงานวิจัย โดยมีผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างของผู้เข้าร่วมในการวิจัยเหล่านี้จะมีความรู้สึกที่ภาษาพื้นเมืองของพวกเขาควรได้รับการดำรงรักษาไว้เพื่อเป็นอัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์ก็ตามแต่ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้เช่นกันว่า ภาษาสเปนไม่มีกระบวนการในการถ่ายทอดไปสู่ชาวชุมชนเม็กซิกันรุ่นใหม่ ทั้งนี้เป็น เพราะว่าการพูดภาษาสเปนต่อหน้าสาธารณชนมีผล

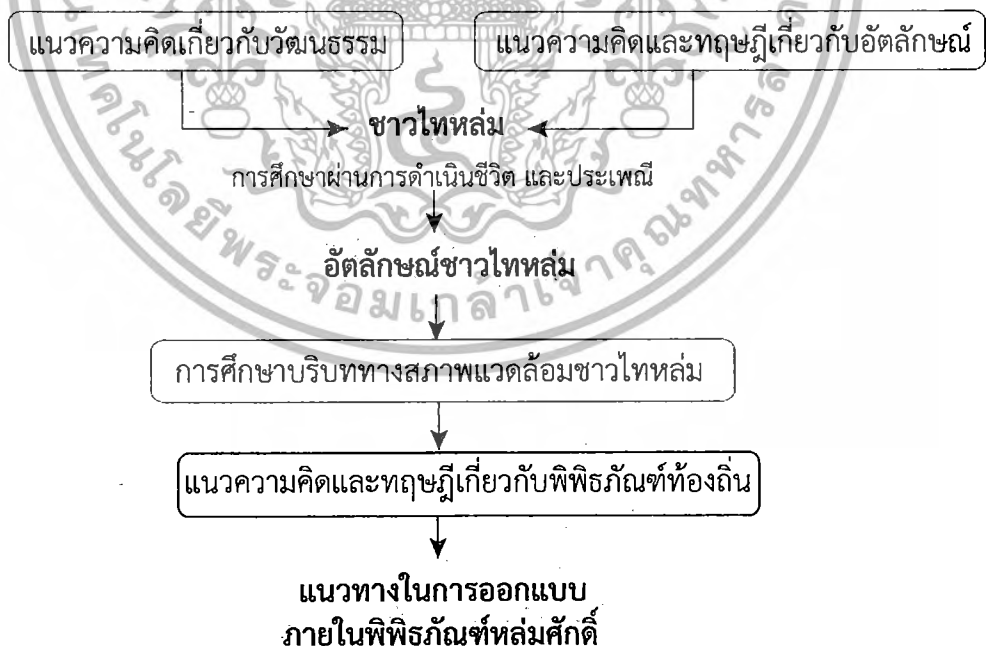
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไมออนุญาตให้นำไปเผยแพร่บนสื่อออนไลน์

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้เกิดการแตกแยกทางความคิดของกลุ่มตัวอย่างออกเป็นหลายแบบ และอีกส่วนหนึ่งซึ่งพบว่า มีคนอพยพซึ่งเป็นชาวเม็กซิกันได้ไหลบ่าเข้ามาในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่องนั้น ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรกระตุ้นจิตสำนึกด้านการรับรู้วัฒนธรรมของตนเอง และยังเป็นที่ยังผู้คนจะสามารถใช้ภาษาพูดที่เป็นภาษาพื้นเมืองของพวกเขาเพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์โดยปราศจากการเหยียดหยันหรือความกลัวใดๆ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ ของ Block ซึ่งโดยส่วนใหญ่ พูดถึงเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งภาษา โดยในที่นี้ Block ได้ศึกษาอัตลักษณ์ทางด้านภาษาของชาวชุมชนเม็กซิกันที่อพยพเข้ามาในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเน้นการศึกษาอัตลักษณ์ทางเรื่อง ภาษาสเปน โดยในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นในความสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่อง “ลักษณะความเป็นไปแห่งวัฒนธรรม” โดย พระยาอนุমানราชชน(2532: น.57) ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าฝ่ายเม็กซิกันนั้นเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในประเทศสหรัฐอเมริกา ถ้าหากชาวเม็กซิกันต้องการรักษาไว้ซึ่งภาษาหรือถูกรุกรานโดยภาษาชาติอื่น ชาวเม็กซิกันนั้นย่อมต้องการกระตือรือร้นในการบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมของตนมากกว่านี้ มิเช่นนั้น ภาษาสเปนก็จะค่อยๆ ถูกกลืนไปโดยภาษาที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา

2.6 กรอบการเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2.14 แสดงการเชื่อมโยงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ของชาวไทหล่ม เพื่อหาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม ผ่านทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทั้งอดีตและ ปัจจุบัน และ เพื่อศึกษาวิจัยสภาพแวดล้อมเมืองหล่มสัก ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้แนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน จากการทบทวนวรรณกรรม โดยการคัดเลือกข้อมูลต่างๆตามหมวดหมู่ แบ่งไปตามความสัมพันธ์ของเนื้อหา แล้วจึงสรุปความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม เพื่อนำไปสู่แนวทางในการออกแบบต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการศึกษา ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี
- 3.3 การศึกษาบริบททางสังคมและสำรวจวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในอำเภอหล่มสัก
- 3.4 การคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรม(อัตลักษณ์)ที่โดดเด่น ของชาวไทหล่ม
- 3.5 การศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากอัตลักษณ์ที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก
- 3.6 การศึกษาแนวคิดความคิดเกี่ยวกับการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
 - 3.6.1 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจากการทบทวนวรรณกรรม
 - 3.6.2 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล สังเกต สัมภาษณ์และถ่ายรูป กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง ศึกษาข้อดีข้อเสียของแต่ละที่เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์
- 3.7 การศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มและจัดวางตำแหน่งของการจัดแสดงอัตลักษณ์แต่ละประเภทเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1 รูปแบบการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาถึงบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชาวไทหล่ม อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ตลอดจนคุณค่าของวัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการโดยการลงพื้นที่ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม, สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ในระดับผู้นำชุมชน กลุ่มช่างฝีมือของ อ.หล่มสักและเน้นประเด็นเรื่อง อัตลักษณ์ชาวไทหล่ม การศึกษาวิจัยนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ตามกรอบ การออกแบบ วิธีการศึกษาข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุปของ อัตลักษณ์พื้นถิ่นของชาวไทหล่ม

3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี

การศึกษาภาคเอกสารนั้นเป็นการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ของอำเภอหล่มสัก ทั้งทางด้านวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ต่างๆ ของเทศบาลอำเภอเมืองหล่มสัก ซึ่งส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และยังได้มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ในด้านต่างๆ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบภายใน และแนวความคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ โดยทำการค้นคว้า จากหนังสือ เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต โดยการสืบค้นข้อมูลและเรียบเรียงลำดับความสำคัญ ดังรายละเอียดที่นำเสนอผลการศึกษาในบทที่ 2

3.3 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการศึกษาบริบททางสังคมและสำรวจวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในอำเภอหล่มสัก

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยข้อจำกัดในด้านศักยภาพของผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชนบางท่านไม่สะดวกในการให้ข้อมูล จึงได้แนะนำให้ไปพบกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นเพื่อทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ส่วนบางท่านสามารถให้ข้อมูลได้หลายชุมชน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทำการแบ่งกลุ่มของประชากร เป็น 3 กลุ่ม แล้วทำการสืบค้นความเชี่ยวชาญและการได้รับความยอมรับเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาในครั้งนี้ จึงกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 ท่านและอีก 4 ชุมชน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3.1 กลุ่มผู้นำชุมชนหรือกลุ่มชาวบ้าน ที่รวมตัวกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันคือการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทหล่มให้คงอยู่สืบไป(ผู้มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบริบทชุมชนและพื้นที่)

- ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมุลมังวัดท่ากกแก
- กลุ่มสตรีสหกรณ์ผ้ามุก ต.บ้านดิว
- กลุ่มตีมืดบ้านใหม่
- สภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์

3.3.2 กลุ่มพระสงฆ์ โดยกลุ่มพระสงฆ์ประกอบไปด้วย พระสงฆ์ในระดับเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาส หรือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ในเรื่อง ไทหล่ม เป็นพิเศษและเป็นที่ยอมรับในคนหมู่มาก

- พระไพศาล ฉายา ภทฺทรมุนี (ท้าวเงิน) “ปราชญ์เพชรบูรณ์” วัดท่ากกแก
- พระครูพัชรกิตติยาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดศรีชะเกตุ ตำบลบ้านโสก อำเภอหล่มสัก

3.3.3 กลุ่มนักวิชาการ และผู้อาวุโส และผู้นำชุมชน

- ดร.วิศัลย์ โฆษิตานนท์ อายุ 56 ปี “ปราชญ์เพชรบูรณ์” ตำแหน่งปัจจุบัน ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ และเป็นที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญพิเศษ อดีตผู้นำชุมชน
- นายวีรยุทธ วงศ์อ้อย อายุ 57 ปี “ปราชญ์เพชรบูรณ์”และเป็นที่ปรึกษา สภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์
- นายจุฬา ทารักษา อายุ 76 ปี อดีตผู้นำชุมชน ปัจจุบันเป็นกรรมการ สภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ฯลฯ
- คุณยายพาน ลือกิจ อายุ 72 ปี ปราชญ์ทางด้านกรทอผ้ามุก
- คุณตาแหวง ราชพรม อายุ 81 ปี อาชีพ หมอสูชวิญ ตำบลบ้านหวาย
- คุณยายบัวลอย ราชพรม อายุ 78 ปี
- คุณยายตาล แสนลี อายุ 85 ปี ผู้อาวุโส หมู่บ้านหนองสว่าง อำเภอหล่มสัก
- คุณยายปิ่น มารอด อายุ 91 ปี ผู้อาวุโส ตำบลบ้านดิว อำเภอหล่มสัก
- คุณยายจันทร์รอน นำพา อายุ 83 ปี ผู้อาวุโสในอำเภอหล่มสัก
- นายคุณากร ทัพภมาน อายุ 60 ปี ข้าราชการบำนาญ
- นางคำพอล จันคำ อายุ 56 ปี ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก
- นายสหัส แร่นาค อายุ 57 ปี ข้าราชการครู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- นายมณูญ ทองหนัก อายุ 44 ปี บ้านโสก อำเภอลำสีก
- นายเกียรติ ปาชม อายุ 47 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบล บ้านโสก อำเภอลำสีก
- นายวิโรจน์ หุ่นทอง อายุ 27 ปี นักวิชาการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

โดยมีวิธีศึกษา ดังนี้

- การศึกษาภาคเอกสาร การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วรรณกรรม สื่อต่างๆ
- การเก็บข้อมูลแบบลงภาคสนาม สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของชุดข้อมูลนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มพระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้อาวุโส โดยการศึกษาภาคสนาม (Field Study) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการจัดบันทึกข้อมูล การอัดเสียง โดยผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มพระสงฆ์ นักวิชาการและผู้อาวุโส

ผลของการศึกษาทั้งการศึกษาจากภาคเอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ศึกษาได้เกี่ยวกับด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ และจัดระเบียบหัวข้อโดยข้อมูลทั้งหมดที่มี ได้ดังนี้

- 1) ด้านประเพณี
- 2) ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน
- 3) ด้านตำนานและเรื่องเล่า
- 4) ด้านภาษา
- 5) ด้านการละเล่น การแสดง
- 6) ด้านการแต่งกาย
- 7) ด้านอาหาร
- 8) ด้านศิลปกรรม และ สถาปัตยกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4 การคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรม(อัตลักษณ์)ที่โดดเด่น ของชาวไทหล่ม

จากการศึกษาทางด้านบริบทของสังคม อำเภอหล่มสัก วัฒนธรรม วิถีชีวิตได้มีการแบ่งหมวดหมู่ และจัดระเบียบหัวข้อ จากนั้นผู้วิจัยทำการคัดเลือกวัฒนธรรม (อัตลักษณ์) ที่โดดเด่น ของชาวไทหล่ม โดยประยุกต์จากการศึกษาด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากบทที่ 2 นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม จำนวน 4 เกณฑ์ได้แก่

- 1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์
- 2) เกณฑ์ด้านวัฒนธรรม
- 3) เกณฑ์ด้านสังคม
- 4) เกณฑ์ด้านศิลปกรรม

โดยเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้พิจารณาประยุกต์มาจากเกณฑ์การพิจารณาคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม ที่กำหนดโดยองค์การสากลด้านการศึกษาและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม (ICOMOS) ร่วมกับการใช้บริบททางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก ร่วมกับการพิจารณาโดยการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นจำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องตามประเด็น และได้ทำการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ ชาวไทหล่ม ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2) เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

3) เกณฑ์ทางด้านสังคม

วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่มในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

4) เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์

การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะ ที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกณฑ์ในการคัดเลือกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม ได้ประยุกต์มาตรวัดแบบ ลิเคิร์ท (Likert's scale) เพื่อกำหนดค่าความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอหล่มสัก โดย ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) โดยมีการกำหนดค่า คะแนน 5 ระดับคือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลวิเคราะห์แบบ ค่าผลรวม ของน้ำหนัก (Weight Sum Analysis) มีค่าคะแนนดังนี้

- ระดับค่ามากที่สุด คิดเป็น 5 คะแนน
- ระดับค่ามาก คิดเป็น 4 คะแนน
- ระดับค่าปานกลาง คิดเป็น 3 คะแนน
- ระดับค่าน้อย คิดเป็น 2 คะแนน
- ระดับค่าน้อยที่สุด คิดเป็น 1 คะแนน

เกณฑ์ในการคัดเลือกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม คิดจากคะแนน รวมของแต่ละ ชนิดนั้นถ้าหากคะแนนรวมของวัฒนธรรมใดมีผลรวมได้มากที่สุด ผู้วิจัยจะถือว่าวัฒนธรรมนั้นเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมทั้งภาคเอกสาร และจากการลงพื้นที่และทำการสอบถาม เบื้องต้น พบข้อมูลวัฒนธรรม ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึง จัดทำแบบสอบถามเพื่อให้ ประชากรจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการทำแบบสอบถาม เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ (Purposive sampling) คือ การเลือกกลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เช่น ประชาชน ชาวบ้าน, ผู้อาวุโส, ผู้ที่มีความรู้, และอาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอหล่มสักเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 30 ปี

3.5 การศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากอัตลักษณ์ที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก

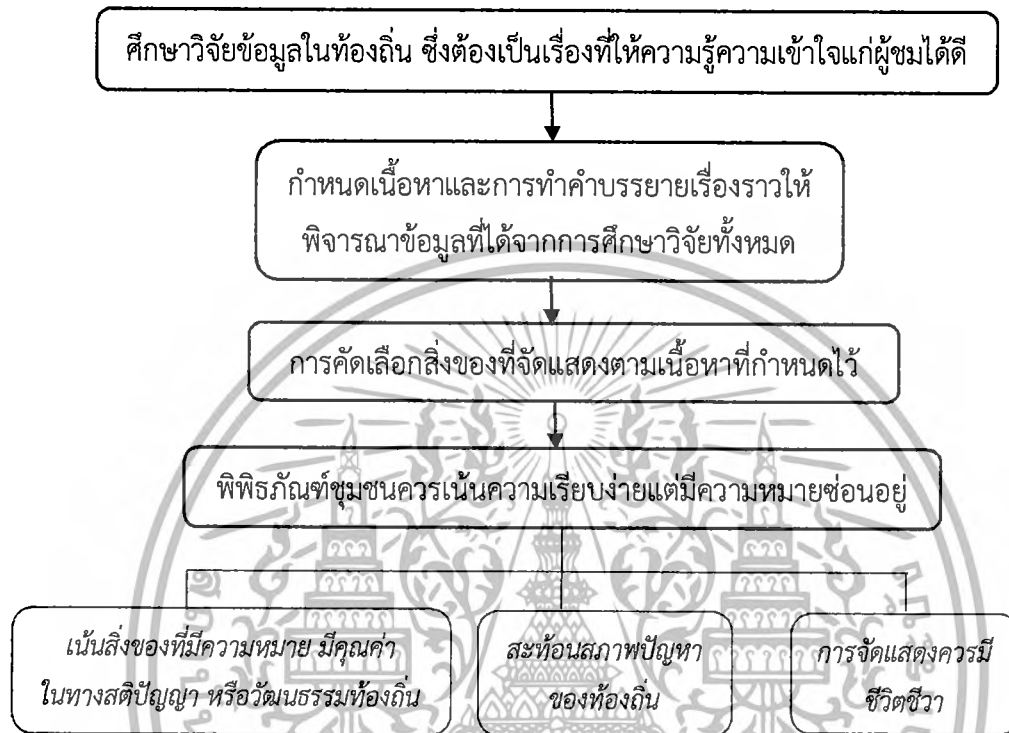
เมื่อได้ผลจากการคัดเลือกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยใช้แบบสอบถามแล้ว วัฒนธรรมที่กลุ่ม ตัวอย่างได้ลงความเห็นและให้ค่าคะแนนตามเกณฑ์ดังกล่าว วัฒนธรรมที่ได้คะแนนรวมมากที่สุด ผู้วิจัย จะถือว่าวัฒนธรรมนั้นได้รับเลือกเป็น อัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่ม ตัวอย่างทำแบบสอบถามของชาวไทหล่ม จากนั้นผู้วิจัยจะทำการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มโดย การลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.6 การศึกษาแนวคิดความคิดเกี่ยวกับการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

3.6.1 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจากการทบทวนวรรณกรรม

ผลจากการศึกษากระบวนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทางภาคเอกสาร

ภาพที่ 3.3 กรอบการศึกษากระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

3.6.2 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการลงภาคสนาม เก็บข้อมูล สัมภาษณ์ สังเกต สัมภาษณ์และถ่ายรูปจากกรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง เพื่อศึกษาข้อดีข้อเสียของแต่ละที่เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

- ขอบเขตของการศึกษา ต้องเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และใช้तिकเก่ามาปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อให้การศึกษามีความคล้ายคลึงโครงการของผู้วิจัยมากที่สุด
- วิธีการศึกษา โดยผู้วิจัยลงพื้นที่จริง เก็บข้อมูลโดยการถ่ายรูป สเก็ตซ์ผังการจัดแสดง และสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง โดยกำหนดบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์คือ เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์ , ผู้เยี่ยมชม แม่บ้าน และ กลุ่มคน หรือคนที่ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์
- ศึกษาเปรียบเทียบผลที่ได้จากการศึกษา กรณีศึกษาทั้ง 3 ตัวอย่างแล้วนำผลการศึกษาที่ได้ นำมาวิเคราะห์ วิจัยโดยใช้เกณฑ์การศึกษาจากภาคเอกสารบทที่ 2 จากนั้นจึงสรุปและอภิปรายผลจากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 พิพิธภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

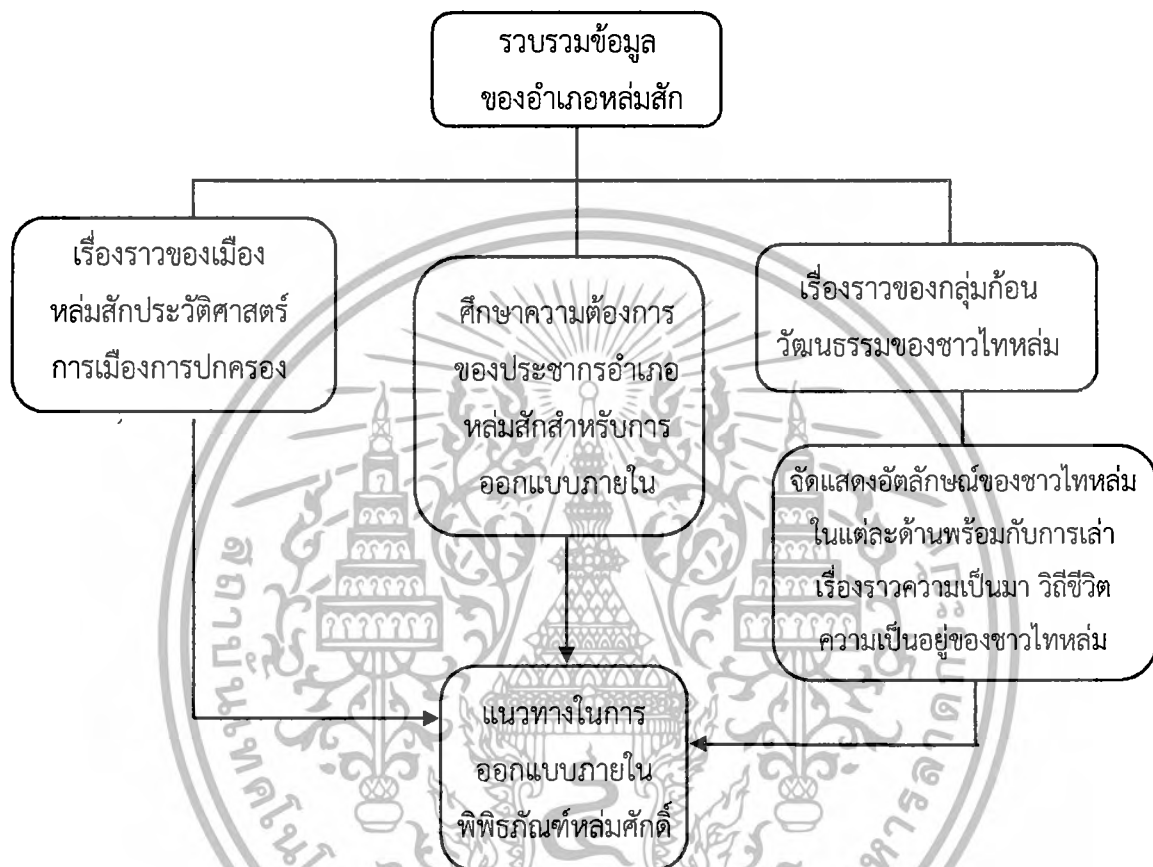

ภาพที่ 3.4 กรอบวิธีการเลือก และ ศึกษากรณีตัวอย่าง

3.7 แนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

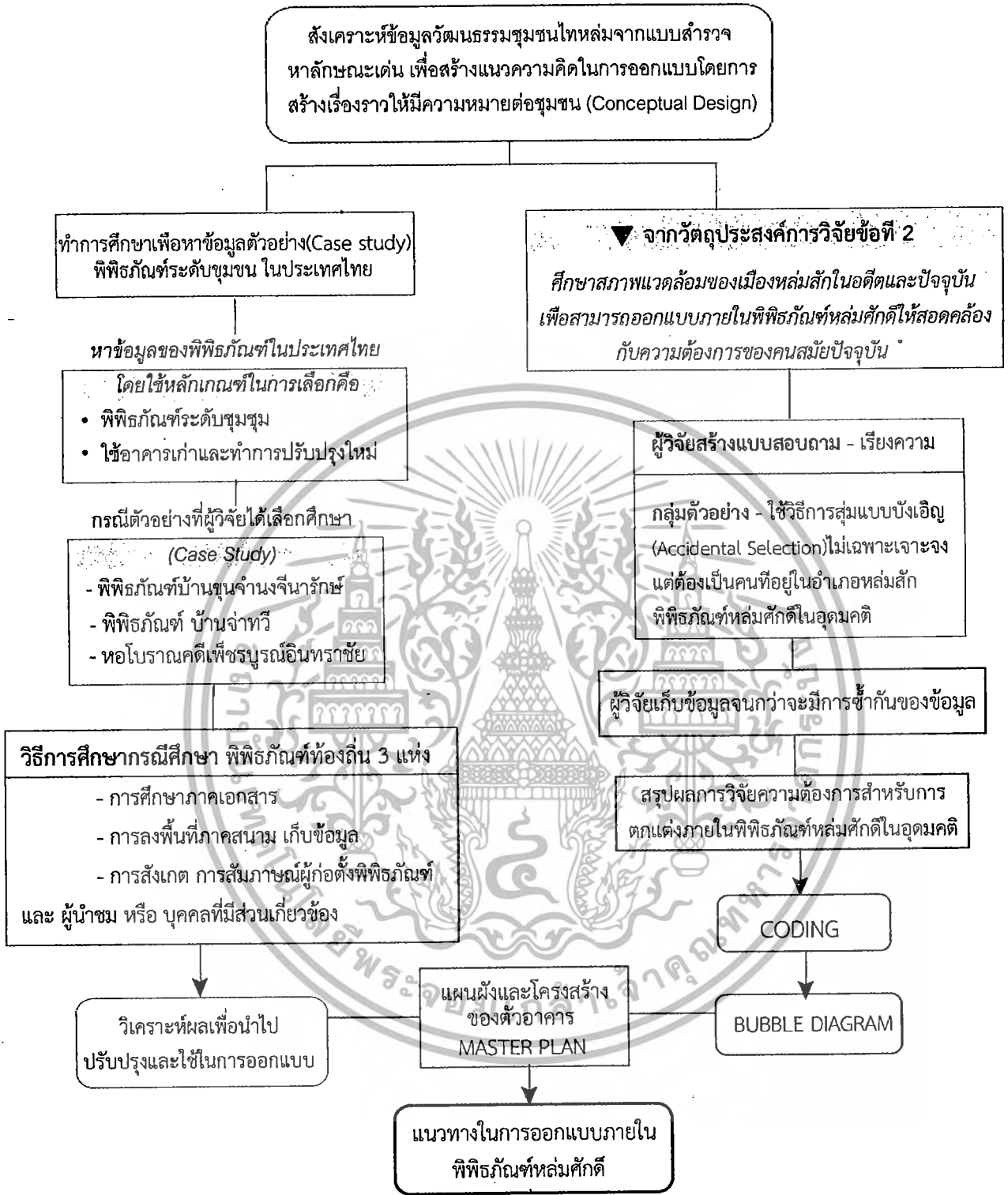
สำหรับแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการนำเอาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มในด้านต่างๆ ที่ผู้วิจัย เก็บข้อมูล วิเคราะห์ จนสามารถสรุปผลคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของ ชาวไทหล่ม ที่ชาวไทหล่มคิดว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งเหมาะสมและมีคุณค่าคู่ควรกับการเป็นอัตลักษณ์ หรือ สามารถเป็นสัญลักษณ์แทนความเป็นตัวตนของชาวไทหล่มได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละประเภทจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี เพื่อให้ลูกหลานของชาวไทหล่มได้ช่วยกันอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ ให้ชาวไทหล่มทุกคนได้รู้รากเหง้าและที่มาของตัวเอง เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการจริงที่ทางเทศบาลเมืองหล่มสัก และทางสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความตั้งใจที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ซึ่งว่าด้วยวิถีชีวิต เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ และเรื่องราวของผู้คนหล่มสักจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเนื้อหาในการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์จะแบ่งเป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ ส่วนที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวหล่มสักในอดีตเช่น ความ เป็นอยู่ ตลาดหล่มสัก เป็นต้น ส่วนที่สองคือส่วนที่แสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ของชาวไท หล่มและวัฒนธรรมต่างๆ

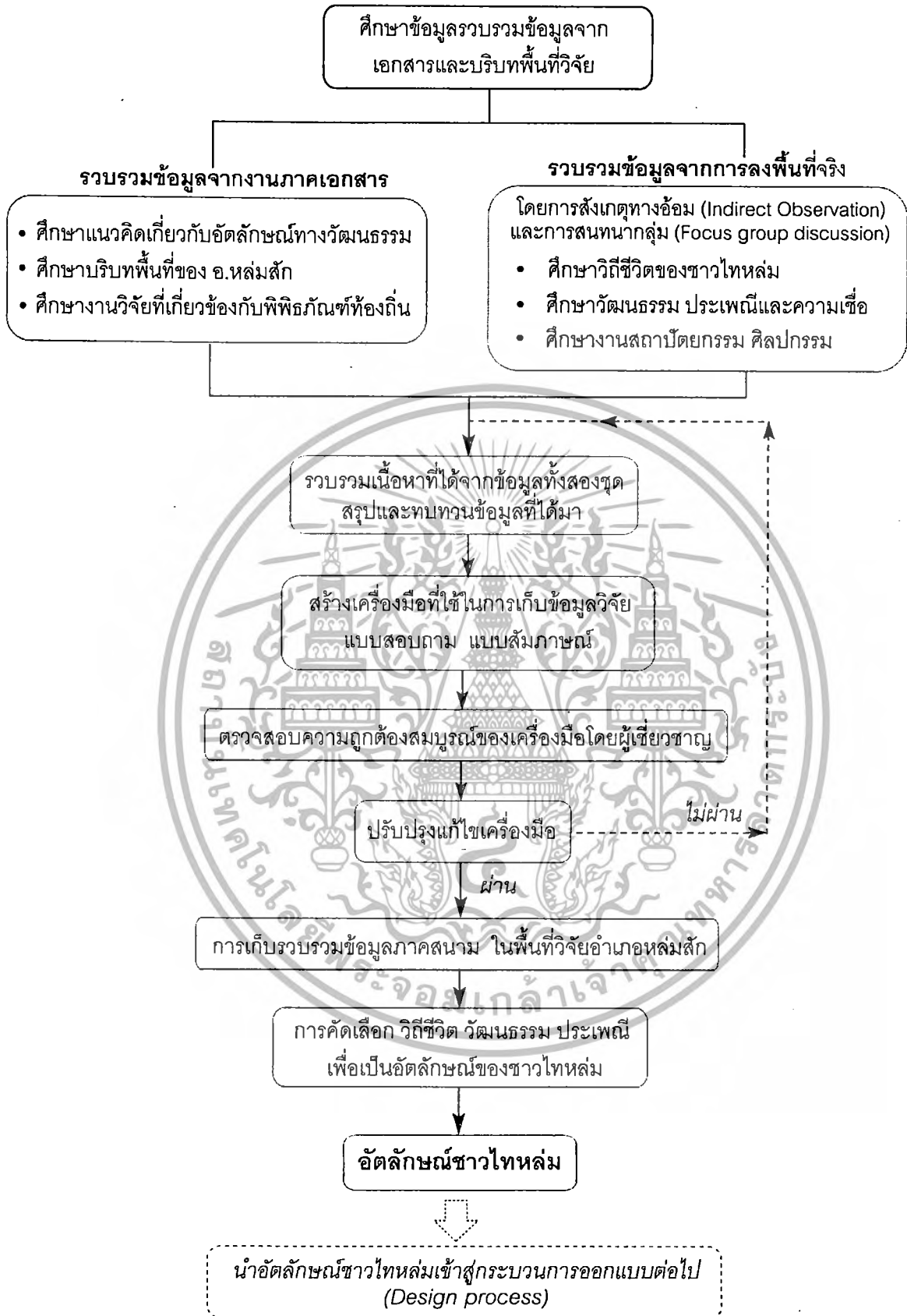
ภาพที่ 3.5 กรอบแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพ 3.7 กรอบแนวทางในการศึกษาวิจัยช่วงที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพ 3.6 กรอบแนวทางในการศึกษาวิจัยช่วงที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม

บทนี้เป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนามในบริบทที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รวมถึง การสันนิษฐานของนักโบราณคดี เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของสภาพแวดล้อม และสังคมในอดีต ที่มาและแหล่งกำเนิดรากเหง้าของวัฒนธรรมของไทหล่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเพื่อให้ทราบและเข้าใจถึง ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและมรดกวัฒนธรรมต่างๆ ที่ยังคงปรากฏร่องรอยผ่าน ทางสถาปัตยกรรมต่าง ๆ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทหล่ม ในเขตพื้นที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาโดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การให้กลุ่ม ตัวอย่างทำแบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลโดยการถ่ายภาพ การบันทึกเสียง เป็นต้น ซึ่งประกอบด้วย หัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 4.1 ศึกษาและสำรวจบริบททางวัฒนธรรมของชาวไทหล่มโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม ในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 4.1.1 วัฒนธรรมทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม
 - 4.1.2 วัฒนธรรมทางด้านภาษา
 - 4.1.3 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
 - 4.1.4 วัฒนธรรมด้านตำนานและความเชื่อ
 - 4.1.5 วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย
 - 4.1.6 วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาของใช้ไทหล่ม
 - 4.1.7 วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงและการละเล่น
 - 4.1.8 วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน
- 4.2 การคัดเลือก วัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นให้เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม ในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 4.2.1 แสดงภาพแผนภูมิการซ้ำของข้อมูลในมรดกทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ
- 4.3 การศึกษาและเก็บข้อมูลเชิงลึก อัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 4.3.1 ประเพณีเส็งกลอง (อัตลักษณ์ด้านประเพณี)
 - 4.3.2 การตีมีดโบราณ (อัตลักษณ์ด้านศิลปะพื้นบ้าน)
 - 4.3.3 ตำนานพ่อขุนผาเมือง (อัตลักษณ์ด้านตำนานและความเชื่อ)
 - 4.3.4 ฟ้อนเขมบลาน (อัตลักษณ์ด้านตำนานและความเชื่อ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการเชิงงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 4.3.5 ภาษาห่อ (อัตลักษณ์ด้านภาษา)
- 4.3.6 ซิ่นหมี่หัวแดงตีนก่าน (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย)
- 4.3.7 ผ้า मुख (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย)
- 4.3.8 ขนมเส้น (อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน)
- 4.3.9 เมี่ยงคั้น (อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน)
- 4.3.10 วิหารวัดศรีภูมิ (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)
- 4.3.11 เจดีย์วัดโพชนัย (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)
- 4.3.12 สิมวัดศรีระเกตุ (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อคัดเลือกอัตลักษณ์ชาวไทห่อเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ห่อศักดิ์ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลห่อศักดิ์ แต่ทว่าคำว่า “ไทห่อ” นั้น หมายถึง เมืองห่อศักดิ์และเมืองห่อเก่า โดยที่ทั้งสองเมืองมีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางวัฒนธรรม รวมทั้งเชื้อชาติเผ่าพันธุ์เหมือนกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเน้นการลงพื้นที่ภาคสนามและเก็บข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในเขตอำเภอห่อศักดิ์มากกว่าเมืองห่อเก่าซึ่งมีวัฒนธรรมเหมือนกัน

4.1 ศึกษาและสำรวจบริบททางวัฒนธรรมของชาวไทห่อโดยการลงพื้นที่ภาคสนามในเขตอำเภอห่อศักดิ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

การศึกษาและสำรวจวัฒนธรรมไทห่อโดยการศึกษาผ่านทางวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านและกลุ่มชมรมต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในวัฒนธรรมทางด้านต่างๆของชาวไทห่อ แต่ในการศึกษครั้งนี้มีข้อจำกัดในด้านศักยภาพของผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชนบางท่านไม่สะดวกในการให้ข้อมูล จึงได้แนะนำให้ไปพบกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นเพื่อทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ส่วนบางท่านสามารถให้ข้อมูลได้หลายชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจไปยังหมู่บ้านต่างๆในอำเภอห่อศักดิ์ โดยมีผู้นำทาง แนะนำสถานที่เพื่อให้ไปพบกับผู้มีความรู้ และผู้ให้ข้อมูลท่านอื่น ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาวรรณกรรมไทห่อโดยการลงภาคสนามและนำข้อมูลมาเทียบกับการศึกษาภาคเอกสาร

จากการเข้าสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยโดยการสัมภาษณ์ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลักและรวมถึงการศึกษา ภาคเอกสารแล้วพบว่ามรดกทางวัฒนธรรมที่หลงเหลืออยู่มากมายโดยในที่นี้ผู้วิจัยจะจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

4.1.1 วัฒนธรรมทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม

- *สิม (อุโบสถ)* ใช้สำหรับทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ตามวัดวาอารามต่าง ๆ สิมของเมืองหล่ม นั้น มีขนาดที่ไม่ใหญ่โตมากนัก ส่วนใหญ่เป็นศิลปะพื้นบ้านก่อสร้างโดยช่างพื้นบ้าน ก่อด้วยอิฐฉาบปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา ซ่อฟ้าใบระกาและคันทวยส่วนมากทำด้วยไม้แกะสลักเป็นรูปหัวหงษ์ หรือหัวพระยานาค มีประตูทางเข้าทางเดียว ด้านหลังของสิมมีลักษณะตันภายในประดิษฐาน พระพุทธรูปปูนปั้น โดยผู้วิจัยจะนำเสนองานศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่ยังคงมีความเป็นศิลปะลาว หลงเหลืออยู่ เช่น วิหารวัดศรีภูมิ สิมวัดศรีชะเกตุ สิมวัดไพรสณฑ์ศักดิ์คาราม

- *เจดีย์หรือพระธาตุ* เมืองหล่มมีอาณาเขตติดต่อกับภาคอีสานตอนบนที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระธาตุศรีสองรัก สร้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช จึงเป็นผลให้ รูปแบบของเจดีย์และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คนในเมืองหล่มมีลักษณะใกล้เคียงกับชาวอำเภอ ด่านซ้าย ซึ่งจากการศึกษา และสำรวจแล้วผู้วิจัยพบ เจดีย์ที่มีรูปแบบพระธาตุลาวอยู่ ดังเช่น

1. เจดีย์วัดศรีบุญเรือง ตำบลนาซำ อำเภอหล่มเก่า มีรูปทรงคล้ายพระธาตุพนม
2. เจดีย์วัดโพธิ์พระธาตุปู่เถรหน้าโรงเรียนวังบาล ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า
3. เจดีย์วัดทุ่ง (ปัจจุบันอยู่ในบริเวณโรงเรียนพ่อบุญผาเมืองอุปถัมภ์) อำเภอหล่มสัก รูปทรงบัวแปดเหลี่ยม
4. ธาตุวัดศรีวิชัย ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก รูปทรงบัวเหลี่ยมมีลักษณะผอม เปรี้ยวกว่า ธาตุทรงบัวเหลี่ยมทั่วไปซึ่งมีต้นแบบมาจากพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่าน ซ้าย จังหวัดเลย
5. พระธาตุวัดโพธิ์ชัย ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก รูปทรงดอกบัวเหลี่ยมฐานสูง คล้ายพระธาตุพนม
6. พระธาตุคู่มคำมณี ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก รูปทรงบัวแปดเหลี่ยม
7. พระธาตุศรีภูมิ ตำบลบ้านดัว อำเภอหล่มสัก ธาตุทรงบัวเหลี่ยมเพิ่มมุมตั้งแต่ส่วนฐาน จนถึงส่วนยอด ซึ่งธาตุทรงบัวเหลี่ยมนี้เองสามารถแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลศิลปะลาว

กล่าวโดยสรุป พระธาตุรูปทรงนี้ ได้มีการสันนิษฐานว่าพัฒนามาจาก รูปทรงของสถูปใน บริเวณแคว้นศรีโคตรบูร แล้วพัฒนารูปแบบมาเป็นเอกลักษณ์ของลาวเองโดยเฉพาะในราวสมัยพระเจ้าชัยเชษฐาธิราช พระธาตุรูปทรงนี้จึงเริ่มกระจายทั่วไปแถบลุ่มน้ำโขงนับตั้งแต่ยุคสมัยนั้นเป็นต้นมา และส่งผลให้พบรูปแบบพระธาตุลาวเป็นจำนวนมากในอำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า

- *ปฏิมากรรม* เช่น พระพุทธรูปปูนปั้น พบมากในวัดโบราณจนเกือบทั่วเมืองหล่มสักและหล่มเก่าโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นพระพุทธรูปในศิลปะรัตนโกสินทร์

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาและสำรวจพระพุทธรูปในหล่มสักและหล่มเก่ายังคงพบพระพุทธรูปจำนวนหนึ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์งานช่างลาวอยู่ด้วย

- พระพุทธรูปไม้ พระพุทธรูปไม้ศิลปะล้านช้าง แต่เดิมชาวบ้านนิยมสร้างพระด้วยไม้แกะแล้วนำมาถวายวัดเพื่อเป็นการทำบุญต่ออายุตนเอง และสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ปัจจุบันพระพุทธรูปไม้แกะนั้นหายากมาก เพราะขาดช่างผู้ที่มีฝีมือในการแกะไม้และส่วนมากสูญหายจากการโจรกรรม

- วัฒนธรรมการปลูกบ้านเรือน

การปลูกสร้างบ้านเรือน บ้านภาษาหล่มเรียกบ้านว่า เฮือน บ้านของคนหล่มนั้นนิยมทรงปั้นหยา หลังคาสูง มีกันสาด บันไดพาดขึ้นกับชาน แยกครัวออกต่างหาก สร้างที่ไว้ตุ่มน้ำดื่มด้วยเสาต้นเดียวไว้ปลายชานบ้าน ส่วนน้ำสำหรับใช้ล้างสิ่งของใส่ตุ่มดินแยกไว้ต่างหาก เอากะลามะพร้าวทำกระบวยตักน้ำดื่มมาใช้ไม่ปะปนกัน หลังคาบ้านมุงด้วยหญ้าแฝกหรือหญ้าคา ฝาบ้านใช้ไม้ไผ่สับฟากขัด และถ้าเป็นผู้มีฐานะก็จะใช้ไม้แผ่นอย่างดี พื้นนิยมใช้ไม้หรือไม้ไผ่ปูเช่นเดียวกัน การปลูกบ้านยกพื้นสูงเพื่อป้องกันสัตว์ร้าย และเอาไว้ผูกควายหรือทำกิจกรรม เช่นการทอดผ้า เป็นต้น

ในปัจจุบันนิยมปลูกบ้านรูปทรงสากลทั่วไปสองชั้น ชั้นล่างเป็นปูนชั้นบนเป็นไม้หรือชั้นเดียวเป็นปูนทั้งหลัง

สำหรับบ้านเรือนในตลาดหล่มสัก ซึ่งผู้อาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวจีน จะปลูกบ้านติดๆกัน คล้ายห้องแถว แต่ในสมัยก่อน คือ เรือนไม้แถว 2 ชั้น ชั้นล่างไว้สำหรับค้าขาย ส่วนชั้นบนไว้สำหรับผู้อยู่อาศัย ซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของตลาดหล่มสัก

4.1.2 วัฒนธรรมทางด้านภาษา

- ภาษาหล่ม (ภาษาพูด) ซึ่งภาษาหล่มถือเป็นภาษาถิ่นที่ความโดดเด่นไม่เหมือนใครสำเนียงภาษาของชาวหล่มและมักให้ข้อสังเกตว่าภาษาหล่มเป็นภาษาพูดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อีกทั้งท่วงทำนองจะนุ่มนวลเหมือนภาษาเหนือ แต่คำศัพท์ต่างๆที่ใช้โดยทั่วไปมักจะมีความคล้ายคลึงเหมือนกับภาษาอีสาน นอกจากนี้แล้วยังมี

- ภาษาเขียนหรือภาษาจารึก

ในสมัยโบราณชาวหล่มใช้การจารึกวรรณกรรมต่างๆ ลงบนใบลาน โดยใช้ อักษรตัวธรรม มีลักษณะคล้ายกับอักษร ตัวเมือง ของชาวภาคเหนือของไทยจนเกือบจะเป็นชนิดเดียวกัน

- การเว้าเกี่ยวผญา

เป็นข้อความเกี่ยวพาราสิกข์ของหนุ่มสาวไทหล่มในสมัยก่อนซึ่งปัจจุบันเหลือแต่เพียง

ผู้สูงอายุบางท่านเท่านั้นที่สามารถทำได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.3 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ชาวพื้นเมืองหล่มเก่าและ หล่มสักนั้นสืบเชื้อสายมาจากอาณาจักรล้านช้างโดยเฉพาะหลวงพระบางเป็นส่วนมากเฉพาะในเมืองหล่มสักนั้นคนที่เป็นเชื้อสายหลวงพระบางนั้นมีประมาณ 70 % นอกนั้นก็เหลือเป็นชนเชื้อสายเวียงจันทร์อันได้แก่ชาว ต.บ้านหวาย ต.บ้านดัว ต.ห้วยไร่ ฯลฯ ข้อนี้ จะแยกแยะได้โดยสำเนียงการพูดที่จะแตกต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อย ในสมัยโบราณอาณาจักรล้านช้างก็ ใช้ ฮีตสิบสองนี้เป็นระเบียบการปกครองของชาวบ้าน ส่วนคองสิบสี่นั้นเป็นระเบียบหรือข้อวัตรของ พระมหากษัตริย์หรือพระสงฆ์ เมื่อทราบแล้วว่าฮีตกับคองนั้นคืออะไร ดั่งนี้เองทำให้ชาวหล่มสักยังคง มีฮีตหรือจารีตที่นิยมปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน ฮีตสิบสอง ก็หมายถึงจารีตสิบสองเดือนนั่นเอง ในที่นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอจารีตประเพณีที่เป็นความเชื่อและชาวหล่มยังคงปฏิบัติตามจารีตประเพณีนั้นสืบทอด ต่อกันสู่ลูกหลานในปัจจุบันโดยการสัมภาษณ์ สอบถาม ได้ข้อมูลดังนี้ การทำบายศรีสู่ขวัญ, บุญบั้งไฟ, ล่องเรือไฟ, การแห่ปราสาทผึ้ง, สงกรานต์, ลอยกระทง, บุญบั้งไฟ, บุญพระเวส (เทศน์มหาชาติ) , ประเพณีกวนข้าวทิพย์, เลี้ยงเจ้าพ่อ, กินดอง (แต่งงาน), บวชนาค, การเกิด, งานศพ, ประเพณีเลี้ยงกลอง

4.1.4 วัฒนธรรมด้านตำนานและความเชื่อ

ตำนานเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา อาจเป็นเรื่องราวของสถานที่ สิ่งของซึ่งไม่สามารถบอก ได้ชัดเจนว่าเกิดขึ้นเมื่อใด วัน เวลาใด หรือใครเป็นผู้เกี่ยวข้องที่มาของตำนาน อาจมาจากความต้องการให้เกิดความสนุกสนาน บันเทิง จึงมีการผูกเรื่องขึ้นหรือมีการนำไปผสมผสานกับเรื่องเดิมจาก การสำรวจเรื่องตำนานและความเชื่อของชาวไทหล่มนั้นมีมากมาย อาทิเช่น ตำนานพ่อขุนผาเมือง, หลวงพ่อใหญ่วัดตาล, เจ้าพ่อผาแดง, การเข้าผี (นางด้ง นางกวัก), เจ้าแม่เข็มทอง, บั้งไฟนครเต็ด, ผีเจ้า บ้าน, ผีหลวง, ผีตาโม้, การสักยันตร์, ความเชื่อเกี่ยวกับงานอวมงคล งานศพ งานมหรสพ

4.1.5 วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

สำหรับการแต่งกายของสตรีชาวไทหล่ม ยึดถือรูปแบบวัฒนธรรมชั้นผืนแพรวาซึ่งเป็น คำนิยมการแต่งกายของสตรีชาวล้านช้างและสตรีในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง การนุ่งขึ้นเป็นวิถีวัฒนธรรมลาว ที่มีมาแต่โบราณ กลุ่มผู้คนในสายวัฒนธรรมไทลาวมีความเชี่ยวชาญมาแต่ครั้งบรรพกาลเกี่ยวกับการ ปลูกฝ้าย ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

โดยจากการศึกษาสำรวจและสอบถาม ผู้วิจัยได้ผลดังนี้ ได้แก่ ผ้าซิ่นหัวแดงตีนกำน, การ ทอผ้ามุกบ้านดัว, ทอผ้าขิดส่วสดี, ทอผ้าลายพริกไทย, ฝ้ายย้อมครามลักษณะการแต่งกายในยุคต่างๆ

กับระดับชนชั้น, การแต่งกายในเทศกาลต่างๆ เครื่องประดับตกแต่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.6 วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาของใช้ไทหล่ม

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ การเอาทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน หรือเป็นลักษณะสากลที่หลายๆ ท้องถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้าน

จากการสำรวจและสอบถาม ผู้วิจัยได้ผลดังนี้ ไม้กวาดนาแซง, การทอผ้า, เครื่องจักสานต่างๆ, เครื่องใช้ในครัวเช่น กระด้ง, ครกไม้หิน, พัด, หวด, กระต่ายขูดมะพร้าว, หวด, อีโรย, ครก, อุปกรณ์จับสัตว์ต่างๆ, ไซดักปลา, และภูมิปัญญาอื่นๆเช่น ศิลปะการแทงหยวก, การตีมีดโบราณ

4.1.7 วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงและการละเล่น

ศิลปะการแสดงนั้นเกิดจากพื้นฐานอารมณ์สะท้อนใจของมนุษย์ เช่น ดีใจก็กระโดดโลดเต้น เสียใจก็ร้องไห้คร่ำครวญ ต่อมาจึงได้พัฒนาอารมณ์ต่างๆเหล่านี้ให้เป็นพื้นฐานการแสดงในที่สุด ส่วนการละเล่นคือ กิจกรรมที่ประชาชนร่วมกันทำขึ้นเพื่อให้สนุกสนานและอื่น ๆ ในแต่ละท้องถิ่นหรือตำบลหมู่บ้าน บางอย่างอาจเหมือนกันกับท้องถิ่นอื่น และบางอย่างอาจแตกต่างกันไปบ้างตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้แก่ ใต้แก้ว ใต้แก้ว ปืบ เต่ง กลอง กลองยาว กลองคู่ อังกะลุง แคน, แมงต๊อบเต่า, หมอลำ, เพลงพวงมาลัย, ลูกช่วง, รำวงย้อนยุค (ชาวบ้าน) ด้านการละเล่น สะบ้า, งูกินหาง, ตีจับ, มอญซ่อนผ้า, ลูกช่วง, แอสสะไฟ้, เเดินกะลา, ม้าส่งเมือง, ชักกะเย่อ, กระโดดยาง,

4.1.8 วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน

วัฒนธรรมด้านการกินของชาวหล่มมีความใกล้เคียงกับชาวลาวอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการบริโภค ปลาร้า เป็นองค์ประกอบหลักที่จะขาดไม่ได้เลยทีเดียวเพราะไม่ว่าจะเป็นเมนูชนิดใดก็ตาม ชาวหล่มต่างนิยมปรุงรสอาหารด้วยปลาร้า โดยเฉพาะอาหารประเภทตำส้ม หรือส้มตำที่วัตถุดิบหลักทำมาจากมะละกอ มะม่วง หรือแตง และอาหารประเภทลาบ ประเภทซุบ ซึ่งลาบและซุบเป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในวัฒนธรรมลาวเท่านั้น

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ศึกษามาจากการลงภาคสนามให้เห็นภาพรวมได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงการคัดแยกวัฒนธรรมโดยแยกเป็น 8 ประเภท จากการทบทวนวรรณกรรม

วัฒนธรรม	วัฒนธรรมที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม
1 ด้านประเพณีพื้นบ้าน	การทำบายศรีสู่ขวัญ, บุญบั้งไฟ, ล่องเรือไฟ, การแห่ปราสาทผึ้ง, สงกรานต์, ลอยกระทง, บุญบั้งไฟ, บุญพระเวส (เทศน์มหาชาติ), ประเพณีกวนข้าวทิพย์, เลี้ยงเจ้าพ่อ, กินดอง (แต่งงาน), บวชนาค, การเกิด, งานศพ, ประเพณีเส็งกลอง
2 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	ไม้กวาดนาแซง, การทอผ้า, เครื่องจักสานต่างๆ อุปกรณ์จับสัตว์, การตีมัดโบราณ, เครื่องใช้ในครัว, กระจัง, ครกโมหิน, พัด, กระจ่าต่ายชุดมะพร้าว, หวด, อีโรย, ครก, กระจับปี่ข้าว, ศิลปะการแทงหยวก
3 ด้านตำนานและความเชื่อ	ผีตาโม่, หลวงพ่อใหญ่วัดตาล, เจ้าพ่อผาแดง, การเข้าผี (นางตั้งนางกวก), เจ้าแม่เข็มทอง, บั้งไฟนครเต็ด, ผีเจ้าบ้าน, ผีหลวง, การสักยันตร์, ความเชื่อเกี่ยวกับงานอวมงคล งานศพ งานมหรสพ
วัฒนธรรม	วัฒนธรรมที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม
4 ด้านศิลปะการแสดงและการละเล่น	ปี่, เต่ง, กลอง, กลองยาว, กลองคู่, อังกะลุง, แคน, แมงต๊อบเต่า, หมอลำ, เพลงพวงมาลัย, ลูกข่าง, รำวงย้อนยุค(ชาวบ้าน) ด้านการละเล่น, สะบ้า, งูกินหาง, เต้จับ, มอญซ่อนผ้า, ลูกข่าง, แอสนะไฟ, เติงกะลา, ม้าส่งเมือง, ชักกะเย่อ, กระจับโตดียง
5 ด้านเครื่องแต่งกาย	ผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่าน, การทอผ้ามุกบ้านดิว, ทอผ้าชิดสวัสดิ์, ทอผ้าลายพริกไทย, ฝ่ายย้อมครามลักษณะการแต่งกายในยุคต่างๆ ทั่วประเทศ การแต่งกายในเทศกาลต่างๆ เครื่องประดับตกแต่ง
6 ด้านภาษาและวรรณกรรม	ภาษาหล่ม, เพลงกล่อมเด็ก, ผญา, หนังสือผูก, อักษรธรรม นิราศลำน้ำป่าสัก
7 ด้านอาหาร	ขนมเส้น, แกงผักหวาน, ข้าวหลามผญาส้มแกง, ปิ้งไก่ข้าวเบือ, น้ำพริกขี้ปู แกงผักหวาน, น้ำพริกขี้ปู, แจ่วปลาร้า, แจ่วแมงดา, แจ่วขี้ปู, เมียงคำ, เมียงคั้น, ซุบใบหมากม่วง, ซุบหน่อไม้, ซุบหมากถั่วฝักยาว, ซุบหมากถั่วแปบ, ซุบหมากมี, ส้มหมู, ส้มปลา
8 ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	เรือนไม้แถวโบราณ 2 ชั้น, วิหารวัดศรีภูมิ, เจดีย์วัดทุ่ง, เจดีย์วัดโพชนชัย, พระวิหารวัดโพสณฑ์, ธาตุบัวแปดเหลี่ยม, ธาตุวัดตูมคำมณี, เฮือน(บ้านชาวหล่ม สมัยก่อน), สิมวัดศรีชะเกตุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานานับ ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ในประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากผลสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมนั้น ยังคงมีมากเกินไปซึ่งอาจจะเป็นการยากต่อการทำแบบสอบถามขึ้นต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาไปให้ประชากรหลัก โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่ม อย่างจงใจในการเลือกผู้ตรวจสอบผล 5 คนจากประชากรหลักทั้งหมด ประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 1 รูป ผู้นำชุมชนและชาวบ้านผู้อาวุโส 2 ท่านและนักวิชาการ ประชาชน เพชรบูรณ์ 2 ท่าน ด้วยกันตรวจสอบผลมรดกทางวัฒนธรรม และลดจำนวนให้เหลือแต่มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน และตรวจสอบเพื่อความถูกต้องแม่นยำ และมีความเป็นไปได้ในการเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มได้จริง

ผลจากการตรวจสอบข้อมูลการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมโดยประชากรหลักทั้ง 5 คน ได้ผลดังนี้

หลังจากที่ข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมถูก ตรวจสอบเพื่อความถูกต้อง ผู้วิจัยจึงนำมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละด้าน นำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อวัดคุณค่า เพื่อเลือก มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและโดดเด่น ที่จะสามารถเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม

ตารางที่ 4.2 แสดงมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกคัดเลือกโดยผู้ตรวจสอบ 5 คน

วัฒนธรรม	มรดกทางวัฒนธรรมโดยการคัดเลือกจากประชากรหลักข้างต้น
1 ด้านประเพณีพื้นบ้าน	การทำบายศรีสู่ขวัญ, บุญบั้งไฟ, ล่องเรือไฟ, บุญข้าวจี, การกินดอง, พิธีผูกเสี่ยว, การแห่ปราสาทผึ้ง, ประเพณีเส็งกลอง, บุญบั้งไฟ, บุญพระเวส, ลอยกระทง, ประเพณีกวนข้าวทิพย์, งานพระบาท, สงกรานต์
2 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	ไม้กวาดนาแซง, การทอผ้า, เครื่องจักสานต่างๆ อุปกรณ์จับสัตว์, การตีมีดโบราณ, เครื่องใช้ในครัว, ศิลปะการแทงหยวก
3 ด้านตำนานและความเชื่อ	ผีตาโม่, การเข้าผี, เจ้าแม่เข็มทอง, การสักยันตร์, ฟ้อนแซบลาน, ตำนานพ่อขุนผาเมือง
4 ด้านศิลปะการแสดงและการละเล่น	แมงต๋บเต่า, หมอลำ, ด้านการละเล่น สะบ้า ภูกินทาง, ตีจับ, มอญซ่อนผ้า, ลูกช่วง, แอสสะไฟ, เดินกะลา, ม้าส่งเมือง, ชักกะเย่อ
5 ด้านเครื่องแต่งกาย	แมงต๋บเต่า, หมอลำ, ด้านการละเล่น สะบ้า ภูกินทาง, ตีจับ, มอญซ่อนผ้า, ลูกช่วง, แอสสะไฟ, เดินกะลา, ม้าส่งเมือง, ชักกะเย่อ
6 ด้านภาษาและวรรณกรรม	ภาษาหล่ม, นิราศลำน้ำป่าสัก, เพลงกล่อมเด็ก, ผญา, อักษรธรรม
7 ด้านอาหาร	ขนมเส้น, แกงผักหวาน, ข้าวหลามผญาลิมแกง, บั้งไก่ข้าวเปือย, น้ำพริกขี้ปูเมียงคั้น, ซุบหน่อไม้, ไล่กรอกตาลเดี่ยว, ข้าวจี
8 ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	เรือนไม้แถวโบราณ 2 ชั้น, วิหารวัดศรีภูมิ, เจดีย์วัดทุ่ง, ลิมวัดศิระเขต, เจดีย์วัดโพนชัย, พระวิหารวัดไพโรสมรค์, ธาตุวัดศรีภูมิ, ธาตุวัดตุมคามณี/เฮือน (บ้านชาวหล่ม สมัยก่อน)

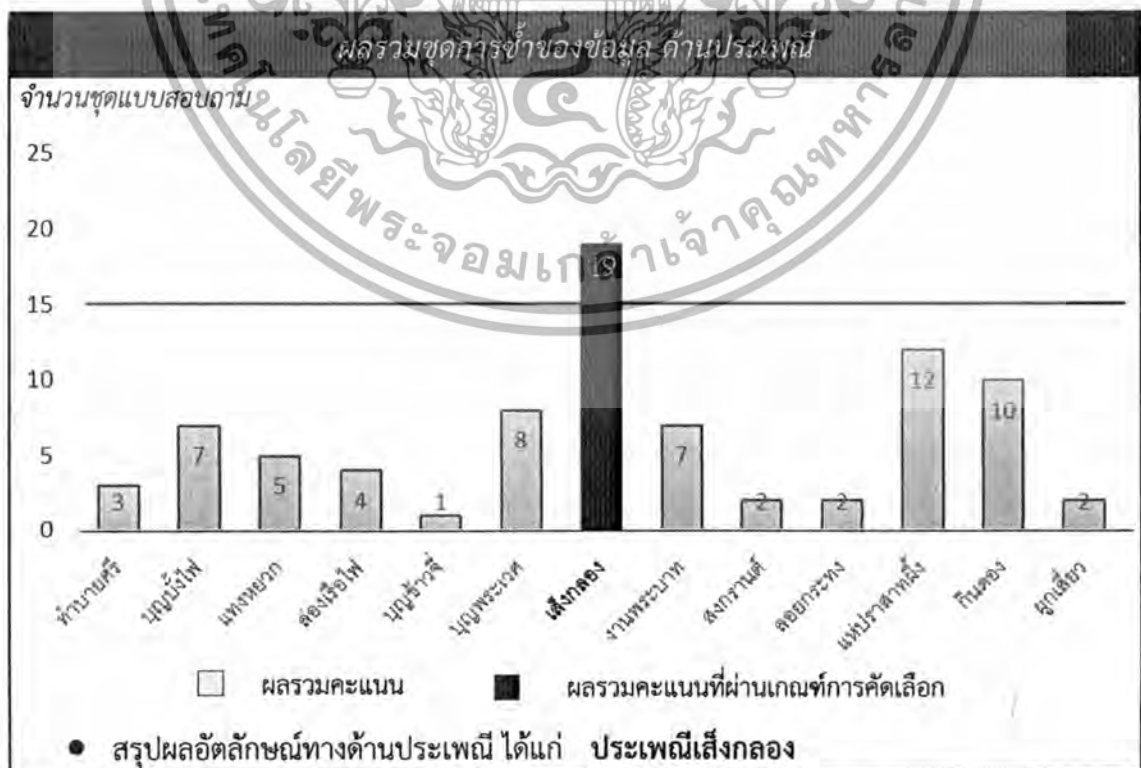
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกณฑ์ในการคัดเลือกมรดกวัฒนธรรม คิดจากค่าคะแนนรวมของมรดกวัฒนธรรมที่เป็น
อัตลักษณ์ในชุมชนชาวไทหล่ม โดยถ้ามรดกวัฒนธรรมมีค่าคะแนนรวมกันจากเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อ แล้วได้
เกินร้อยละ 60 % หรือ 15 คะแนน จะถูกคัดเลือกให้เป็นมรดกวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
ชาวไทหล่มในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการทำแบบสอบถาม เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ (Purposive
sampling) คือ การเลือกกลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การทำวิจัยเช่น
ประชาชนชาวบ้าน,ผู้ที่มีความรู้และอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอหล่มสักไม่ต่ำกว่า 30 ปี โดยในที่นี้ผู้วิจัยจะ
เก็บข้อมูลจนกว่าจะมีการซ้ำของข้อมูล ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยทำการเก็บแบบสอบถามได้จำนวน 25 ชุด

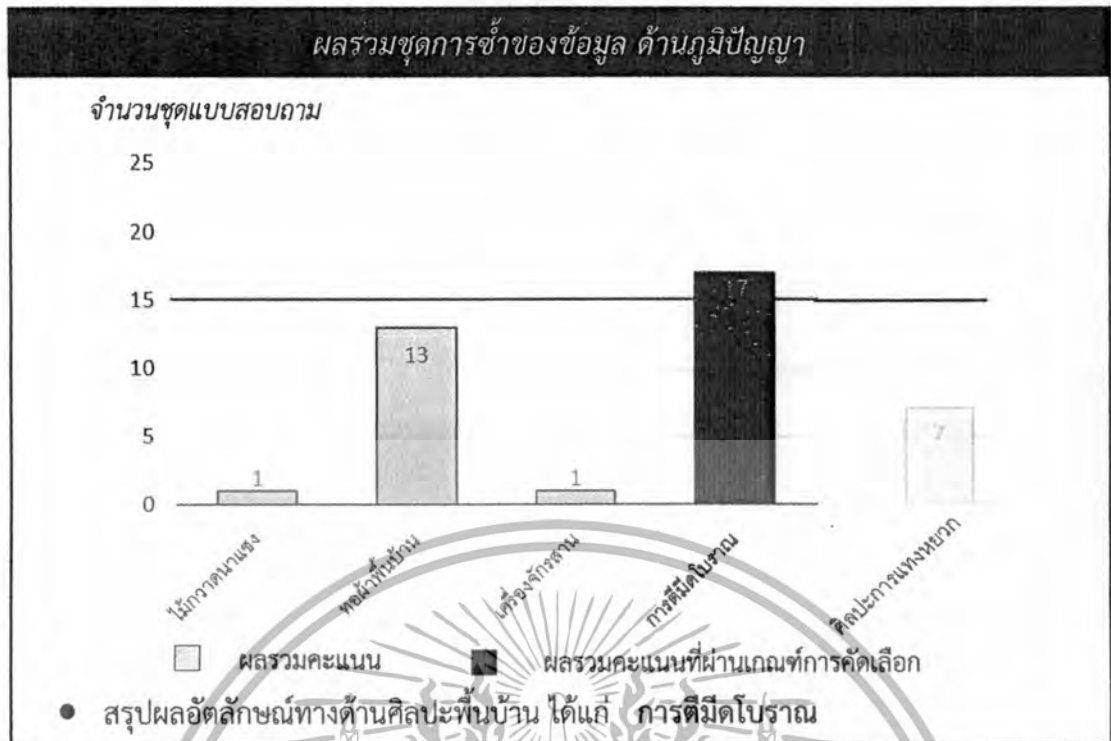
จากการศึกษาและเก็บข้อมูลมรดกวัฒนธรรมในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้พบ
วัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ 8 หมวดหมู่ จึงได้ทำการคัดเลือกมรดกวัฒนธรรมที่มี
คุณค่าและโดดเด่นแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทหล่มออกมาให้ชัดเจน โดยแบ่งมรดก
วัฒนธรรมโดยแยกประเภท เพื่อให้ผู้ทำแบบสอบถามได้สามารถเห็นข้อเปรียบเทียบของมรดกทาง
วัฒนธรรมในประเภทเดียวกันได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ดังตารางประเมินค่าความเป็นอัตลักษณ์ของ
ชุมชนชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังตารางต่อไปนี้ โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่ม
ตัวอย่าง 25 ชุด

4.2.1 แสดงภาพแผนภูมิการซ้ำของข้อมูลในมรดกทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ

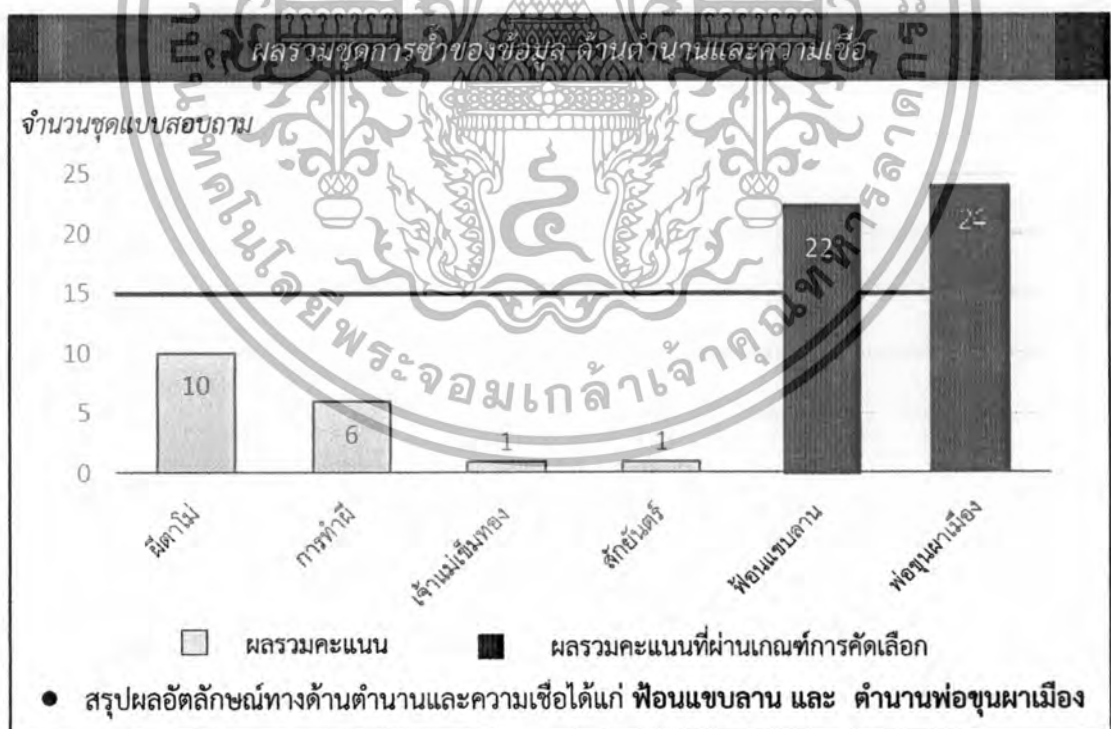

ภาพที่ 4.1 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านประเพณี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับใช้ในเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ยู่ได้เห็นประโยชน์ของการนำ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

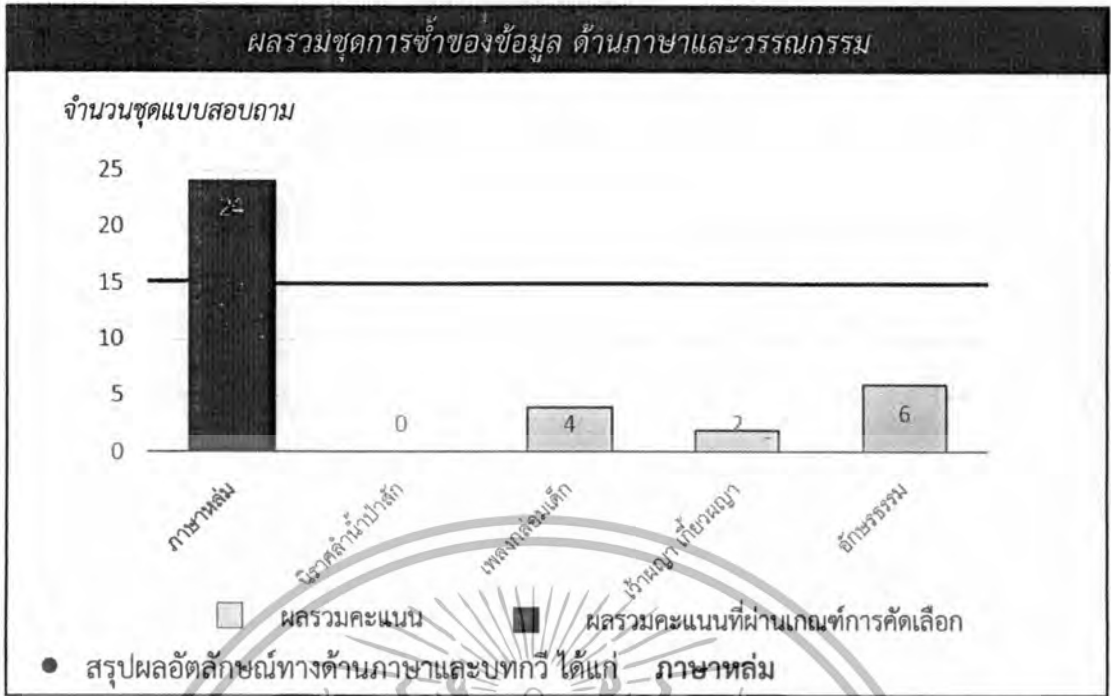

ภาพที่ 4.2 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านประเพณี

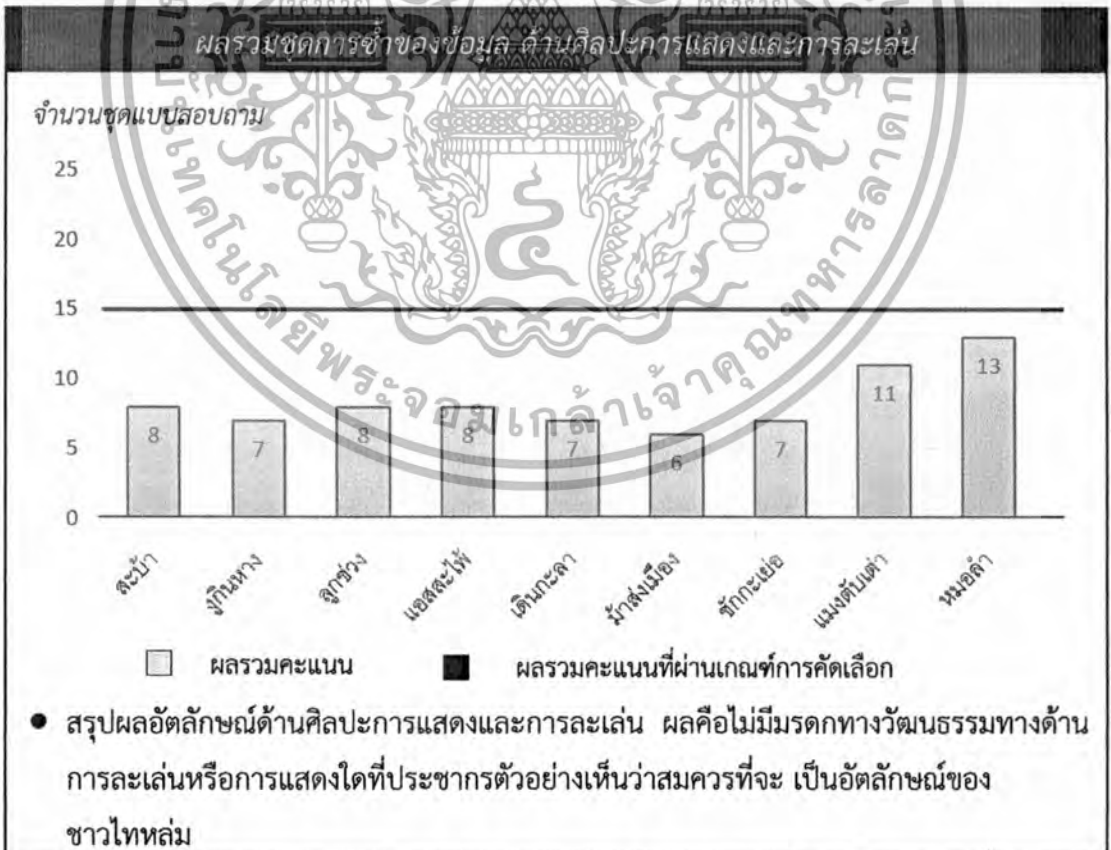

ภาพที่ 4.3 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านตำนานและความเชื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

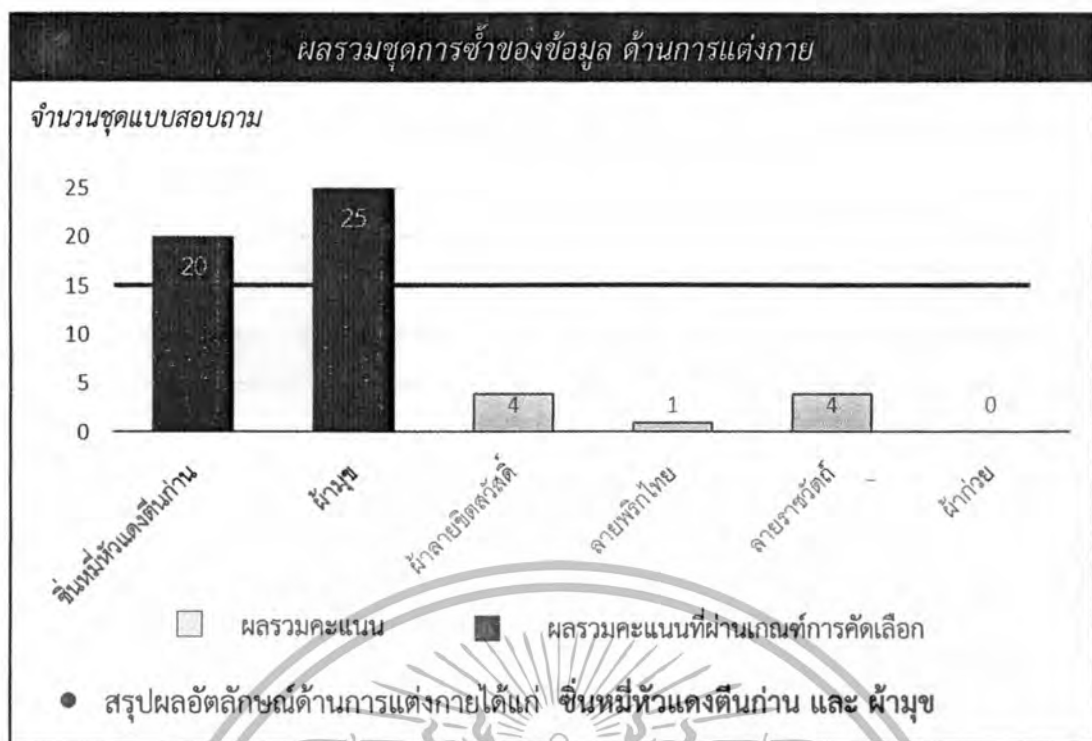

ภาพที่ 4.4 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านภาษาและบทกวี

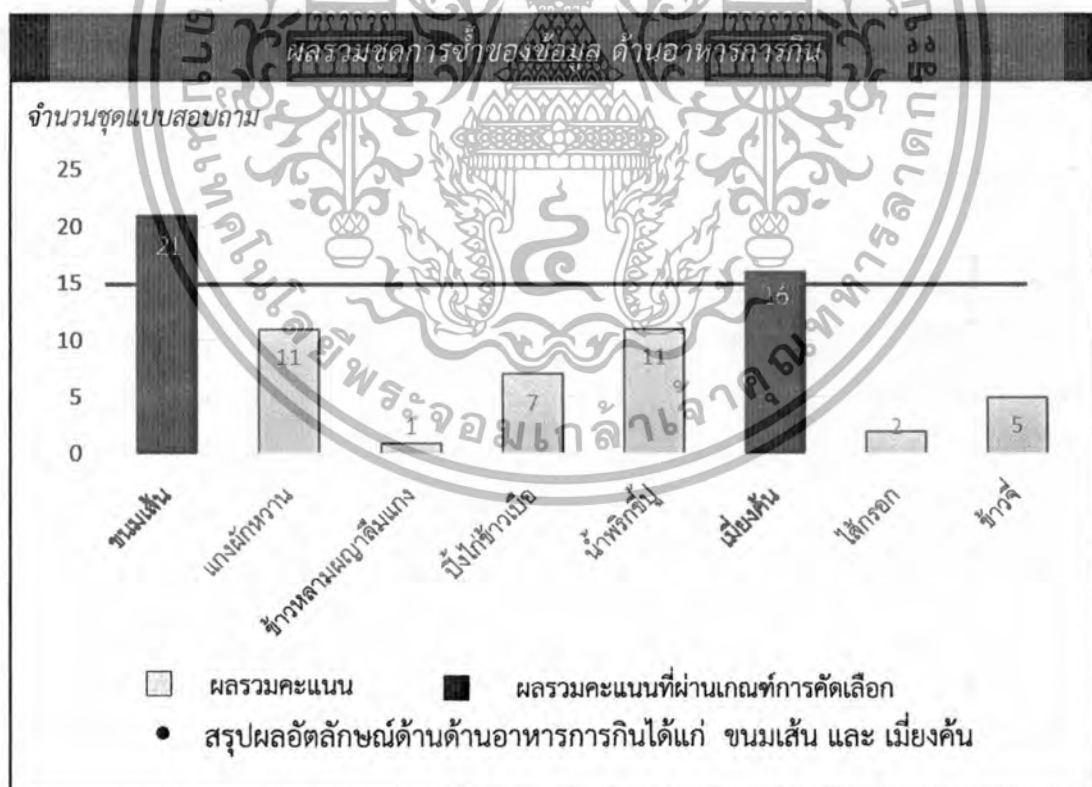

ภาพที่ 4.5 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านการเล่นและการแสดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

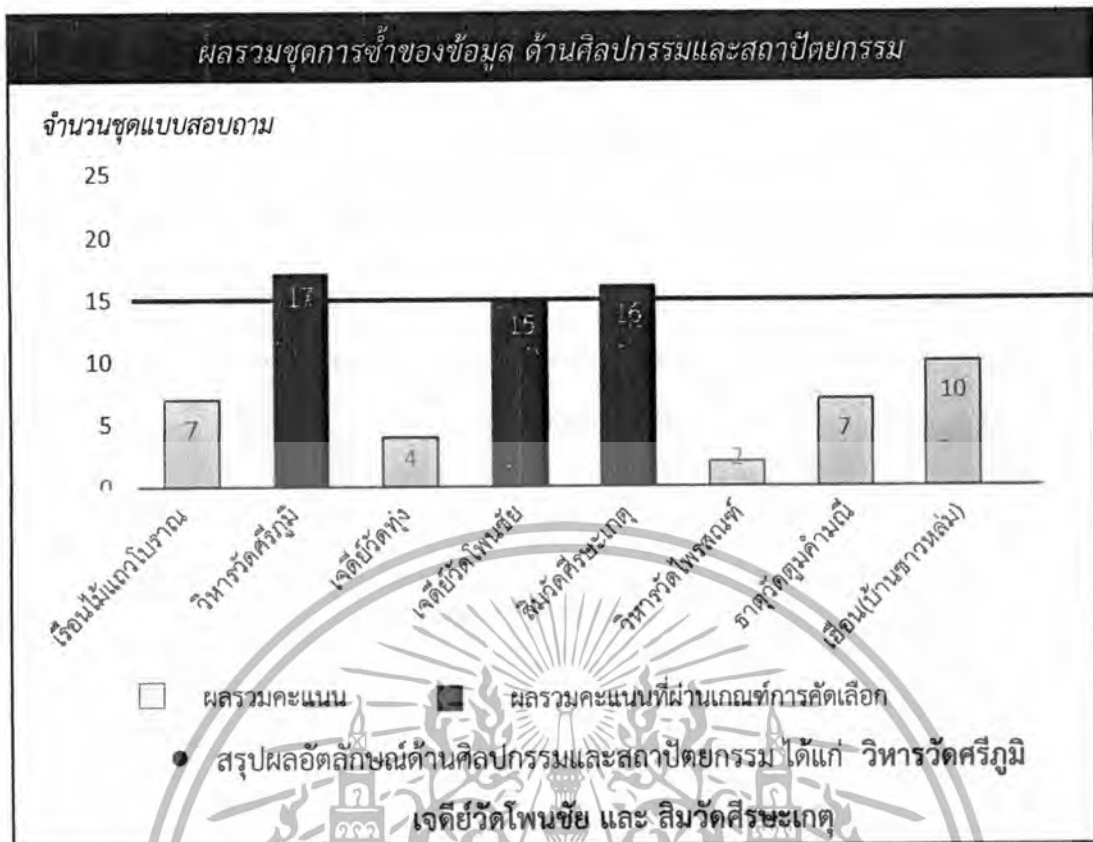

ภาพที่ 4.6 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านการแต่งกาย

ภาพที่ 4.7 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านอาหารการกิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.8 แผนภูมิแสดงการคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม

4.3 การศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลของการประเมินค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม จากค่าระดับคะแนน โดยสามารถดูได้จากแผนภาพ 1-8 แสดงการซ้ำของชุดข้อมูลจากผู้ประเมินแบบสอบถาม 25 คน สามารถคัดเลือกมรดกวัฒนธรรม ในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ออกมาได้ 11 วัฒนธรรมด้วยกัน ดังรายชื่อต่อไปนี้

- 1) ประเพณีเส็งกลอง (อัตลักษณ์ด้านประเพณี)
- 2) การตีมโหรีโบราณ (อัตลักษณ์ด้านศิลปปะพื้นบ้าน)
- 3) ตำนานพ่อขุนผาเมือง (อัตลักษณ์ด้านตำนานและความเชื่อ)
- 4) ฟ้อนแซบลาน (อัตลักษณ์ด้านตำนานและความเชื่อ)
- 5) ภาษาหล่ม (อัตลักษณ์ด้านภาษา)
- 6) ซิ่นหมี่หัวแดงตีนกำน (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 7) ผ้ามุข (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย)
- 8) ขนมเส้น (อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน)
- 9) เมียงคั้น (อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน)
- 10) วิหารวัดศรีภูมิ (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)
- 11) เจดีย์วัดโพชนัย (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)
- 12) สิมวัดศรีพระเกต (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)

4.3.1 ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มดังต่อไปนี้

- 1) ประเพณีเส็งกลอง (อัตลักษณ์ด้านประเพณี)

ภาพที่ 4.9 ประเพณีเส็งกลอง

“เส็ง” หมายถึงการแข่งขัน การประชันกัน “เส็งกลอง” จึงหมายถึง การแข่งขันกลอง หรือการแข่งขันการตีกลอง เป็นการแข่งที่วัดด้วยความดังของเสียง ชัยชนะจะขึ้นอยู่กับว่าใครตีได้ดังกว่ากัน ซึ่งการเส็งกลองแต่ละที่จะแตกต่างกันไปบางแห่งแข่งกันว่าเสียงกลองใครจะไพเราะกว่ากัน บางแห่งยังมีการเพิ่มกติกา สีสากลองเข้าไปในการแข่งขันอีกด้วย คุณตาพิรา โฉมอุดม อายุ 77 ปี หัวหน้าคณะกลองเส็งแห่งบ้านกกโ อ ตำบลน้ำซุน อำเภอหล่มสัก เล่าว่า “การเส็งกลองนิยมเล่นกันเกือบทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอหล่มสัก เป็นการละเล่นที่มีมานานก่อนคุณตาเกิด และตั้งแต่จำความได้ก็รู้ว่าเดิมจะเส็งกันด้วยกลองกิ่งเหมือนกับที่อื่นๆ โดยนิยมเส็งในงานบุญเดือนหก และงานเทศกาลต่างๆ เนื่องจากกลองกิ่งมีน้ำหนักมาก ต่อมาจึงประดิษฐ์กลองฝืดที่มีลักษณะคล้ายกลองกิ่งย่อส่วน ทำให้มีขนาดเล็กง สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย และเมื่อมาถึงสมัยคุณตาก็ใช้กลองหางเส็งกันแล้ว”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คนทำกลอง ภูมิปัญญาที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น การทำกลอง สะท้อนถึงสายสัมพันธ์ของชุมชนที่ถ่ายทอดผ่านกระบวนการทำกลองที่สืบทอดมาแต่โบราณ ด้วยวิธีการทำที่ละเอียดอ่อนประณีตบรรจง ผู้ทำจะใส่ความรู้สึกจิตวิญญาณ ผ่านขั้นตอนที่พิถีพิถันเพื่อนำไปเส็งได้ แต่ละอันต้องอาศัยประสบการณ์ความชำนาญ และความร่วมแรงร่วมใจกันของผู้คนแทบทั้งหมู่บ้านเลยก็ว่าได้ เพราะหากเส็งกลองขณะ นั้นก็หมายถึงชื่อเสียงและชัยชนะของหมู่บ้านด้วย

การทำกลองถือเป็นหัวใจสำคัญของการเส็งกลอง การทำกลองทางที่หล่มสัก อาจจะไม่แตกต่างจากการทำกลองยาวโดยทั่วไปหรือตริงหน้ากลองด้วยหนัง และการติดถ่วงหรือติดจำหน้ากลอง เพียงแต่กลองทางของหล่มสักจะพิเศษกว่าตรงที่มีความพิถีพิถันในวิธีการทำและการคัดเลือกวัสดุต่างๆ ด้วยกลองแต่ละใบถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขันของแต่ละหมู่บ้าน

จากการละเล่นพื้นบ้านสู่ประเพณี ในสมัยก่อนนิยมเส็งกลองในงานบุญตามหมู่บ้านต่างๆ โดยเฉพาะงานบุญบังไฟ หรือไม้เกี๋ย หลังจากเกี่ยวข้าวแล้ว หรือในช่วงวันออกพรรษา งานสงกรานต์ เมื่อถึงวันนัดแข่งขันจะมีการ “สู้ขวัญกลอง” ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาแต่โบราณ จากนั้นแต่ละหมู่บ้านจะยกพวกแห่กลองไปเป็นขบวน คณะที่มั่งคั่งจะต้องมีอย่างน้อย 3-4 คน ประกอบด้วยคนปรับแต่งกลอง คนตริงหนังหน้ากลอง คนติดจำและมือกลอง

เมื่อสังคมเจริญขึ้น ความนิยมในการละเล่นเส็งกลองจึงเลือนหายไป จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ.2540 นายเกษม ชัยสิทธิ์ ซึ่งเป็นชาวหล่มสักโดยกำเนิด ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีแนวคิดริเริ่มฟื้นการเส็งกลองขึ้นมาใหม่ โดยจัดให้มีการเส็งกลองในงานสมโภชอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง และเรียกชื่องานนี้ว่า “ประเพณีเส็งกลอง ล่องโคมไฟ ไหว้พ่อขุนผาเมือง”

4.3.2 การตีมีดโบราณ (อัตลักษณ์ด้านศิลปะพื้นบ้าน)

ชุมชนตีมีดบ้านใหม่ก่อตั้งอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2533 การรวมกลุ่มอย่างชัดเจนนี้ก็เพื่อที่จะสามารถต่อรองราคาวัตถุดิบจากพ่อค้าคนกลางให้ได้ราคาที่สมเหตุสมผล แต่เมื่อสืบสาวราวเรื่องให้ลึกลงไปพบว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 200 ปีมาแล้ว นับย้อนกลับไปสมัยกบฏเจ้าอนุวงศ์ หลังจากที่ไทยบุกเข้าเมืองลาวได้เป็นผลสำเร็จก็ได้กวาดต้อนเชลยกลับมาตั้งฝั่ไทยด้วย

การโยกย้ายถิ่นครั้งนั้นเป็นการเทครัวมาพร้อมกันหลายสิบครอบครัว ซึ่งล้วนแต่เป็นช่างฝีมือโดยเฉพาะช่างตีมีด ด้วยกุศโลบายของฝ่ายไทยที่ต้องการตัดตอนการทำอาวุธสงครามของฝ่ายตรงข้ามจึงได้เกณฑ์ช่างเหล่านั้นมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่คุ้มโนนสะทอน สีแยกสักงอย อ.หล่มสัก เพื่อให้ผลิตเครื่องมือเกษตรและของใช้ในครัวเรือน ต่อมาคนกลุ่มนี้ได้ย้ายที่ตั้งบ้านเรือนข้ามลำน้ำสัก ไปอยู่ฝั่งตรงข้ามบริเวณบ้านใหม่ท่าขันไค กลายเป็นกลุ่มตีมีดบ้านใหม่ในปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการเชิงงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

"ตอนแรกเราตีมีดเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าอย่างอื่น เพราะไม่ได้ทำนาทำไร่ ก็เอามีดไปแลกเปลี่ยนกับข้าว ฝ้าย และพืชผักต่างๆ ต่อมาจากแลกเปลี่ยนก็กลายเป็นซื้อขาย ก็เอาลงเรือไปขายที่อยุธยา ลพบุรี ไปตามแม่น้ำป่าสัก บางทีก็ใช้ลูกหาบหาบไปขายที่ขอนแก่น เมื่อก่อนมีดเล่มหนึ่งราคาสิ่งเดียว แต่ตอนนี้ราคามีตั้งแต่ 150 - 3,000 บาท" ช่างตีมีดฝีมือดีคนหนึ่งเล่า

ในอดีตวัตถุดิบที่ใช้ทำมีดคือก้อนเหล็กที่ช่างจะเอามาหลอมแล้วตีขึ้นรูป แต่ปัจจุบันเหล็กที่ใช้คือเหล็กเหนียวชนิด โดยมีดที่ทำจากเหล็กเหนียวยุโรปจะมีราคาและคุณภาพสูงกว่าเหล็กเหนียวญี่ปุ่น ส่วนจุดเด่นของที่นี่คือมีการตีมีดสระโอ ลักษณะเป็นเหล็กเรียวยาว ส่วนปลายแหลมจะตัดโค้ง มีดนี้เอาไว้ใช้สำหรับการจับปลาไหลของชาวบ้านและมีที่นี้ที่เดียวในไทย นอกจากนี้ยังมีมีดอีกหลายแบบ ทั้งมีดถาง มีดหัวตัด มีดอีโต้ มีดม้ง มีดปลายแหลม มีดทำกับข้าว ดาบ เสียม ขวาน ซึ่งทุกแบบมี มอก. รับรองในเรื่องความแกร่งคงทน

ภาพที่ 4.10 มีดที่ทำจากจากช่างตีมีดบ้านใหม่

"มีดสระโอเป็นสิ่งเรารู้มีใจ บรรพบุรุษได้คิดค้นทำไว้แล้วรุ่นลูกหลานได้สืบทอดวิชาความรู้นี้มา ทำให้เรามีอาชีพสามารถที่จะหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ซึ่งช่างที่จะทำมีดนี้ได้ต้องมีทักษะสูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง เพราะเป็นมีดที่ตียากที่สุด"

ภาพที่ 4.11 เอกลักษณะของช่างตีมีดบ้านใหม่ มีดทุกเล่มจะมีชื่อของช่างที่ตีมีดเล่มนั้นสลักไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์หรือการเชิงพาณิชย์ที่จัดทำขึ้นโดยผู้จัดทำเพื่อใช้ในการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกลักษณ์อีกอย่างของช่างตีมีดบ้านใหม่คือ มีดทุกเล่มจะมีชื่อของช่างที่ตีมีดเล่มนั้นสลักไว้และจะสืบทอดกันทางสายเลือด หมายความว่าช่างรุ่นลูกรุ่นหลานก็จะยังคงได้รับมรดกใช้ชื่อของช่างตีมีดรุ่นปู่ รุ่นพ่อ ในการตีมีดออกจำหน่าย ปัจจุบันกลุ่มตีมีดบ้านใหม่ จัดว่าเป็นกลุ่มตีมีดที่ตีมีดด้วยขั้นตอนและรูปแบบโบราณที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย เรียกว่ามีดที่นี้ไม่แพ้มีดอรัญญิกที่อยู่ชยาเลย

4.3.3 ตำนานพ่อขุนผาเมือง (อัตลักษณ์ด้านตำนานและเรื่องเล่า)

เรื่องเล่าขานของ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด เช่นเดียวกับพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ชีวิตในปฐมวัยของผู้นำไทยคนสำคัญผู้นี้ไม่มีกล่าวไว้ในที่ใด ทราบจากศิลาจารึกหลักที่ 2 เพียงว่า ท่านเป็นโอรสพ่อขุนศรีนาวนัมถ์ ผู้นำสุโขทัยก่อนราชวงศ์พระร่วง ได้เป็นเจ้าเมืองราดและคงจะอยู่ในฐานะ รัชทายาทของเมืองสุโขทัย จึงได้อภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งอาณาจักรขอม ชื่อนางสีชมมหาเทวี ได้รับมอบพระขรรค์ไชยศรี และนาม “ศรีอินทราทิตย์” จากกษัตริย์ขอม

ภาพที่ 4.12 จารึกวัดศรีชุม (หรือศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ 2)

ที่มา : <http://haab.catholic.or.th/siam/siam2/siam2.html>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.13 อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

พ่อขุนผาเมืองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดผู้หนึ่งในการก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย เจ้าชายผู้นี้เป็นผู้พิชิตศึกที่สุโขทัยรบชนะขอมสพาดโขลญล่อง และยึดเมืองไว้ได้ก่อนที่พ่อขุนบางกลางหาวจะนำทัพผ่านศรีสัชนาลัยมาถึงสุโขทัย โดยแท้จริงแล้วเมืองสุโขทัยขณะนั้นเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของพ่อขุนผาเมือง แต่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติ และต้องร่วมมือกับสหนายคือพ่อขุนบางกลางหาวเข้าปราบปรามแล้วแทนจะใช้สิทธิ์นั้นเข้าครอบครองสุโขทัย ก็กลับยกให้สหนายพร้อมอภิเชกและมอบนามศรีอินทราทิตย์ให้ด้วย ดังความในศิลาจารึกหลักที่ ๒ ตอนหนึ่งกล่าวว่า “...พ่อขุนผาเมือง.. ขอมสลาดโขลญล่อง... พายพง พ่อขุนผาเมืองจึงยังเมืองสุโขทัยเข้าได้ เวินเมืองแก่พ่อขุนบางกลางหาว พ่อขุนบางกลางหาวมีสู้เข้าเพื่อเกรงแก่มิตรสหนาย พ่อขุนผาเมืองจึงเอาพลออก พ่อขุนบางกลางหาวจึงเข้าเมือง พ่อขุนผาเมืองอภิเชกพ่อขุนบางกลางหาวเจ้าเมืองสุโขทัยให้ทั้งชื่อตนแก่พระสหนาย เรียกชื่อศรีอินทราทิตย์ นามเดิมกรมตั้งอัญญาเมือง เมื่อก่อนมีฟ้าเจ้าเมืองศรีโสธรปุระ ให้ลูกสาวชื่อนางสิขรมหาเทวี กับขันไชยศรี ให้นามเกียรติแก่พ่อขุนผาเมือง เทียมพ่อขุนบางกลางหาวได้ชื่อศรีอินทราทิตย์ เพื่อพ่อขุนผาเมืองเอาชื่อตนให้แก่พระสหนาย...”

เมื่อทำการอภิเชกมอบนามให้เมืองแก่พระสหนายแล้ว พ่อขุนผาเมืองก็คงจะอยู่ช่วยราชการที่สุโขทัย อยู่จนสถานการณ์เข้าสู่ปกติแล้ว จึงเดินทางกลับเมืองรัต แล้วชื่อของบุคคลสำคัญผู้นี้ก็หายไปอย่างไม่มีร่องรอยให้สืบเค้าได้อีกเลย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.4 ฟ้อนแถบลาน (อัตลักษณ์ด้านตำนานและเรื่องเล่า)

จากตำนานพื้นถิ่น เจ้าพ่อผาแดง ลูฟ้อนแถบลาน

ฟ้อนแถบลาน เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชนลาวเวียง ที่อพยพมาอยู่ในแถบตำบล บ้านตัว ประมาณกว่า 400 ปีที่แล้ว เป็นการฟ้อนรำประกอบการขับกาศย์เซิ้งเพื่อประกอบในพิธีการทำบุญหลวงหรือ บุญบั้งไฟ เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล มีมาแต่สมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่จะเป็นการฟ้อนที่มีอยู่ในขบวนการงานบุญหลวง หรือบุญบั้งไฟที่มีขึ้นต้นฤดูฝน คือ ตั้งแต่เดือน 6ของไทยไปจนถึงเดือน 8 ก่อนเข้าพรรษา ในพิธีกรรมนี้จะมีการจุดบั้งไฟถวายเจ้าพ่อผาแดง ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ที่ผาแดงอันเป็นความเชื่อมาจากดั้งเดิมว่าเป็นผีของบรรพบุรุษที่คอยดูแลปกป้องตั้งแต่การอพยพมา เมื่อถึงบริเวณพักค้างที่ใดก็ต้องตั้งศาลให้เจ้าพ่อที่ตามมาปกป้องคุ้มครอง คำว่า ผา หมายถึงแข็งแกร่ง แข็งแรง กล่าวหาสัญลักษณ์ของเจ้าพ่อคือ แต่งกายด้วยสีแดง ถือตาบ มีผ้าโพกหัวสีแดง มีดวงตาที่วิเศษเป็นไฟ จึงต้องปิดตา ด้วยผ้าสีแดง ป้องกันมิให้ทำร้ายลูกหลานของตน

เมื่อปี พุทธศักราช 2533 วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ภาคศึกษาศิลป์ได้มีการฟื้นฟูการรำเสื่อแถบลานโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ชุดการแสดงพร้อมประดิษฐ์ท่ารำให้เป็นแบบมาตรฐานมากขึ้น และได้ตั้งชื่อการแสดงว่า “ฟ้อนแถบลาน” โดยมีลักษณะคือ การนำใบลานมาประดับประดับบนเสื่อ(คงแบบแผนเดิมของชาวบ้าน) ผ่ารูงใช้ผ้าพื้นบ้าน นอกจากนี้ผู้แสดงจะสวมเล็บที่ทำจากไม้ไผ่ส่วนเป็นเล็บยาวพันด้วยไหมพรมสีเหลืองและปลายเล็บจะมีไหมพรมสีแดงทำเป็นพู่สีระย้าคอดหัวด้วยผ้าสีแดงมีลักษณะเหมือนหมวกมีหูสองข้างพร้อมมีดอกไม้สีขาวติดที่ดบริเวณเหนือหูข้างซ้ายของผู้แสดง มีกระดิ่งผูกเอาไว้ให้เกิดเสียงดังและมีผู้สนใจ

ภาพที่ 4.14 พิธีบวงสรวงเจ้าพ่อผาแดง ตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดนตรีประกอบการฟ้อนใช้กลองบั๊ตเพื่อให้จังหวะ สิ่งที่แปลกตาผู้ชมที่ได้ชมการแสดง ฟ้อนแบบลาน นั้นก็คือการ สวมแว่นตาดำเหตุที่สวมแว่นตาดำเนื่องจากมีความเชื่อว่าผู้ที่ฟ้อนแบบลาน เป็นทหารหญิงของเจ้าพ่อหรือเจ้าพ่ออื่นๆ ที่เป็นบริวารของเจ้าพ่อผาแดง และเนื่องจากเจ้าพ่อผาแดง มีดวงตาที่วิเศษเป็นไฟ ดังนั้นผู้แสดงจึงสวมแว่นตาดำเพื่อบดบังสายตาดูจากเจ้าพ่อผาแดง

ภาพที่ 4.15 การแต่งกายของฟ้อนแบบลานของชาวบ้านตัวในปัจจุบัน

ดังนั้น การรำเสื้อแบบลานนอกจากจะเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีความหมายทาง ประวัติศาสตร์ ของชาวไทยลื้อ ที่อพยพมาอยู่ในแถบตำบลบ้านตัวมาเป็นเวลานานกว่า 400 ปีที่แล้ว ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ที่ผาแดงอันเป็นความเชื่อมาจกตั้งเดิมว่าเป็นผีของบรรพบุรุษที่คอยดูแล ปกป้องจากนิทานพื้นถิ่นตำนานเจ้าพ่อผาแดง ได้ถูกสืบทอดออกมาในรูปแบบของการแสดงที่งดงาม แบบพื้นถิ่นจนเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยลื้อ

4.3.5 ภาษาหล่ม (อัตลักษณ์ด้านภาษา)

“ภาษาหล่ม” (ภาษาพูด) ซึ่งภาษาหล่มถือเป็นภาษาถิ่นที่ความโดดเด่นไม่เหมือนใคร เพราะ สำเนียงที่พูดจะมีอัตลักษณ์และความเป็นท้องถิ่นอย่างชัดเจน ซึ่งภาษาหล่มมีต้นกำเนิดมาจากเมือง หลวงพระบางของประเทศลาว และสืบเนื่องมายังเมืองแก่นท้าว เมืองบ่อแต่น อันเป็นเมืองชายแดน ต่อเนื่องข้ามแม่น้ำโขงมายังเมืองหล่ม โดยเฉพาะช่วงที่เกิดการอพยพครั้งใหญ่ของชาวลาวในศึกเจ้า อนุวงศ์เข้าสู่เมืองหล่มและเพชรบูรณ์ ซึ่งภาษาหล่มจะมีอยู่หลายสำเนียงด้วยกัน ได้แก่ หล่มดั้งเดิม บ้านตัว บุ่งคล้า บุ่งน้ำเต้า ท่าพล นาแซงและสำเนียงด้านซ้ายที่พูดกันแถวตอนเหนือของหล่มเก่า แม้ว่าภาษาหล่มจะมีสำเนียงหลากหลายก็ตามแต่ทุกสำเนียงต่างก็มีเสน่ห์ความไพเราะด้วยกันแทบ ทั้งหมด ภาษาหล่มเป็นภาษาพูดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อีทั้งหมดทั้งงานองจะนุ่มนวลเหมือนภาษาเหนือ แต่คำศัพท์ต่างๆที่ใช้โดยทั่วไปมักจะมีความคล้ายคลึงเหมือนกับภาษาอีสาน ปัจจุบันภาษาหล่มถือเป็น

ภาษาถิ่นที่มีอิทธิพลและเป็นภาษาที่มีคนพูดมากที่สุด ในจังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารทูลวงนไว้สำหรับบริการเชิงวิชาการเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สัทลักษณะ (สำเนียง) ของภาษาหล่มสักเป็นแบบประสมระหว่างภาษาไทยถิ่นเหนือ (แพร์ น่าน) กับภาษาไทยถิ่นอีสาน (ไม่มีเสียง ร และ ช) เช่น คำว่า เรียน ใช้ว่า เฮียน, เลียนข้าง ใช้คำว่า ซ่าง ไม่มีระบบเสียงควบกล้ำใช้ในภาษานี้ เช่น กว้าง เป็น ก้วง ขวาง เป็น ขวง เป็นต้นและมีคำศัพท์ใช้คล้ายกับภาษาไทลาวโดยทั่วไป ลักษณะของภาษาจะสัมพันธ์กับภาษาไทยวนหรือคำเมืองสำเนียง แพร์-น่าน เช่น ร้อน เป็น ฮ้อน รัก เป็น ฮัก วัว เป็น งัว เป็นต้น และสัมพันธ์กับภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น คำว่า ฝน เป็น ฟิน แก้ว เป็น แก้ว ผู้คนในอำเภอหล่มสักเองก็ใช้ภาษาหล่มในการสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ส่วนมากนอกเสียจากผู้คนในเมืองที่เรียกว่าเป็นผู้เจริญแล้วโดยเฉพาะข้าราชการนั้นนิยมสอนลูกหลานให้ใช้ภาษากลาง แต่อย่างไรก็ตามลูกหลานชาวหล่มสักก็ยังฟังและพูดภาษาหล่มได้อยู่เป็นจำนวนมาก ถึงแม้บางคนอาจจะพูดไม่เป็นแต่ก็ฟังรู้เรื่อง สำเนียงของภาษาหล่มสักนั้นอาจจะจำแนกออกได้ 2 สำเนียง คือ

1) สำเนียงหลวงพระบาง เป็นสำเนียงที่ผู้คนส่วนมากใช้กัน ผู้คนที่ใช้สำเนียงนี้ส่วนมากจะเป็นผู้คนในอำเภอหล่มเก่า ส่วนในหล่มสักนั้นก็คงเป็นผู้คนที่มาจากเมืองหล่มเก่าในคราวที่ย้ายเมืองนั่นเอง

2) สำเนียงเวียงจันทน์ เป็นสำเนียงที่ผู้คนแถบ ต.บ้านดิว ต.บ้านหวาย ต.ห้วยไร่ ต.บ้านโสก ฯลฯ ใช้พูดเสียงเนียงนี้เป็นสำเนียงดั้งเดิมของชาวหล่มสัก สันนิษฐานว่าคงจะเป็นชาวเวียงจันทร์อพยพมาก่อนหน้าการสร้างเมืองขึ้นมาใหม่ จะสังเกตได้ว่าในบริเวณตำบลต่างๆที่ตั้งที่กล่าวมานั้นจะพบโบราณสถาน เช่น ซากวิหาร วัด และเจดีย์เก่าแก่ตามวัดวาอารามต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

4.3.6 ชิ่นหมี่หัวแดงตีนก่าน (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย)

ชิ่นหมี่หัวแดงตีนก่าน เป็นชิ่นสมัยโบราณที่ยังคงนิยมอยู่ในปัจจุบัน คนไทหล่มมักเรียกว่า ชิ่นโบราณ เรียกว่าชิ่นต่อหัวต่อตีน ชิ่นของลาวเมืองหล่มมีเอกลักษณ์คือมีหัวสีแดงจึงมีอีกชื่อเรียกว่าชิ่นหัวแดงตีนก่าน ประกอบด้วยหัวสีแดงขิดลาย หรือ มัดย้อม ตัวชิ่นมัดหมี่ไหมหรือฝ้าย และตีนลายขวาง หรือเรียกว่า ก่าน คุณยายปิ่น มารอด อายุ 91 ปี เล่าว่า สาเหตุที่ต้องประกอบด้วย หัว ตัว และตีนเป็นเพราะ ถ้าหากไม่ต่อหัวกับตีน ความยาวของชิ่นโดยการทอผ้าสมัยโบราณจะยาวไม่พอสำหรับการนุ่ง

ภาพที่ 4.16 ชั้นหมีขื่อไหมโบราณแท้ หัวชั้นขิดลายดอกแก้ว อายุมากกว่าร้อยปี
มรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น สองชั่วอายุคน ผู้ทอชั้นผืนนี้ คือ แม่ชิ้นแทน บ้านท่ากกแก

ชั้นโทหลมดั้งเดิมนั้นจะต้องมีสามส่วนสำคัญได้แก่ หัวชั้นสีแดงที่ย้อมจากครั่งหรือฝาง
นิยมชั้นและขิดลายหรือมัดย้อม ตัวชั้นนิยมทอเป็นลายตั้ง ชั้นหางยืนหรือหางล่องสลับลวดลายที่เกิด
จากการมัดหมี่ และการผันมะไมที่เรียกว่าชั้นกอมสลับชั้นธรรมดา และตีนชั้นก่านที่นิยมทอด้วยด้าย
เส้นยืนที่มีสีตัดกับตัวชั้นลักษณะมีลายทางขวางจึงเรียกวาดีนก่านหรือเชิงก่าน (ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า
"ชั้นหัวแดงตีนก่าน")

ภาพที่ 4.41 หัวชั้นชั้นและขิดลาย

ภาพที่ 4.42 ตีนชั้นก่าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.17 ภาพถ่ายคุณยายปັນมารอดและเพื่อนๆ (บ้านตัว) เมื่อประมาณปี พ.ศ.2484

ภาพถ่ายนี้แสดงถึงการแต่งกายของผู้สาวไทหล่มสักสมัยก่อน ใส่เสื้อห้อย พาดผ้าแพร ขาวปกไหล่ ปกติจะเอวียน่าเมื่อไปวัด บุ่งขึ้นกอมไหม ต่อหัวต่อตีน (หัวแดงตีนก่าน) (แต่มีท่านหนึ่งที่ บุ่งขึ้นไม่ต่อหัวและตีนคือท่านที่สอง) มีทั้งหัวขึ้นขีดสาย หัวมัดย้อมหรือที่เรียกอีกชื่อว่าหัวขึ้นชั้นซ่าย คาดเข็มขัดเงิน ติดกระจ๊อบหูหรือต่าง สวมกำไลและสายคอเงินหรือทอง

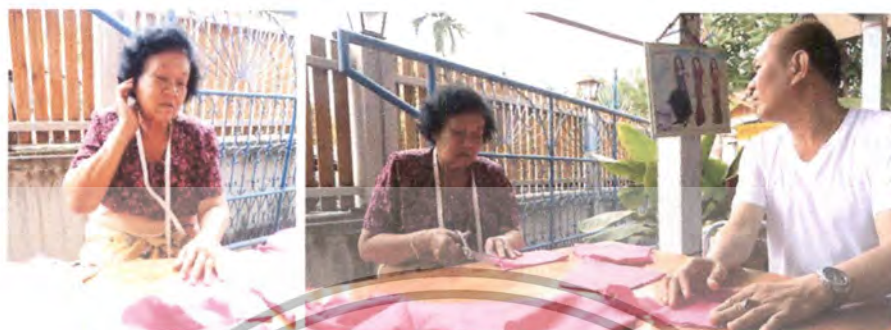
การแต่งกายของสตรีไทหล่ม ดังคำที่ว่า "ถึงบุ่งชั้น หัวแดงตีนก่าน ผมเกล้าม้วน ถือผ้า เบี่ยงแพร" หมายถึง วัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงไทลาวดั้งเดิมนั้น แต่งกายด้วย "ชั้นผืน แพรขาว" และลักษณะของจีนไทหล่มนั้นมีลักษณะหัวขึ้นสีแดง และตีนขึ้นก่าน โดยรายละเอียดแล้ว ชั้นที่นิยม สวมใส่นั้นทำจากเส้นไหมและฝ้ายเป็นหลัก และมีกรรมวิธีในการทอโดยการมัดหมี่ การเข็น ให้เป็น ลวดลายและการทอแบบสลับชั้นโดยเฉพาะเป็นแนวตั้งหรือทางยืนซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทลาว

4.3.7 ผ้าขึ้น मुख (อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย)

ผ้ามุกเดิม คือ ผ้าขึ้น मुख ซึ่งสันนิษฐานว่ามีการทอผ้ามุกมาก่อน 300 ปี ลาย ผ้ามุกสืบทอดมาจากเมืองหลวงพะบาง ประเทศลาว เพราะจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุทราบว่า ประชาชนในตำบลบ้านตัว มีต้นตระกูลอพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง มีการทอผ้าขึ้น मुख ซึ่งถือว่าเป็นผ้าศักดิ์สิทธิ์ จะใส่ในวันเลี้ยงเจ้าพ่อมเหสักข์ งานบุญบั้งไฟ (เดือน 6) เมื่อเสร็จงานแล้วจะเก็บ ผ้าขึ้นไว้ในตู้อย่างดีหรือต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมทอผ้าตลอดจนการแสดงให้เห็นภูมิปัญญา บรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดสืบสานต่อกันมาจนปัจจุบัน ผ้ามุกของตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จึงได้รับการยอมรับจากประชาชนในจังหวัดให้เป็นผ้าประจำจังหวัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อปี 2540 สตรีตำบลบ้านดัว ได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มทอผ้ามุก เพื่อหารายได้เสริมเนื่องจากสถานการณ์ สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และต่อมาก็ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ และของเอกชน จนพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้ามุกให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

ภาพที่ 4.18 นางผ่าน ลือกิจ ประธานกลุ่มสตรีสหกรณ์ผ้ามุก ตำบลบ้านดัว

สรุปอัตลักษณ์ และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของผ้ามุก ผ้ามุกจะมีเอกลักษณ์ของผ้ามุก คือ จะเป็นดอกยกขึ้นเป็นลูก ๆ แฉวแฉวเหมือนนก สีสดใส สีไม่ตก ง่ายและสะดวกในการรักษา และเป็นผ้าที่นำภูมิปัญญาประเพณีวัฒนธรรมการรำแคนล้านเพื่อบวงสรวงเจ้าพ่อมหศักดิ์ ของหมู่บ้านนำมาเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์

ภาพที่ 4.19 ผ้ามุกจากกลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้ามุก ตำบลบ้านดัว

4.3.9 ขนมเส้น (อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน)

เอกสารนี้เป็นภาพที่ 4.20 ขนมเส้นห่มสีก ใช้งานเพื่อภาพที่ 4.21 น้ำยาสมุนไพร นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติความเป็นมา

ขนมจีนหล่มสัก เป็นอาหารพื้นบ้านของจังหวัดเพชรบูรณ์ขึ้นชื่อลือชาในความอร่อยด้วยตัวขนมจีน และน้ำยาที่ราด ในอดีตคนเพชรบูรณ์โดยเฉพาะตามชนบทนิยม ทำขนมจีนรับประทานกันเองภายในบ้านและในช่วงที่มีเทศกาลงานบุญงานกุศล เดิมนั้นขนมจีนหล่มสัก มีรูปร่างหน้าตาคล้ายๆ กับขนมจีนทั่วไป ต่อมาชาวหล่มสักได้คิดวิธีรับประทานให้สะดวกขึ้น จึงจับเส้นขนมจีนเป็นก้อนๆ ให้มีขนาดเล็กและใส่สีสังจากธรรมชาติในขนมจีน เช่น ขนมจีนสีเขียวจากใบเตย ขนมจีนสีม่วงทำจากดอกอัญชัน ขนมจีนสีเหลืองมีส่วนผสมของขมิ้นและบางแห่งก็ทำขนมจีน เป็นลูกๆ เรียกว่าเส้นโถก ในส่วนของน้ำราดก็มีทั้ง น้ำพริก น้ำยาป่า น้ำยาธรรมดา แกงเขียวหวาน อันนี้ขึ้นอยู่กับสูตรใครสูตรมัน เครื่องเคียงก็จะมีทั้งผักดอง ผักสด ผักรวกไข่ต้ม

จากการที่ขนมเส้น(ขนมจีนหล่มสัก) เป็นขนมจีนที่มีรูปแบบ วิธีทำ และการรับประทานที่แตกต่างจากขนมจีนทั่วไปมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะจึงเป็นที่รู้จักแพร่หลายโดยทั่วไปและเนื่องมาจากมีความริเริ่มจากภูมิปัญญาไทยของชาวอำเภอหล่มสัก จึงเรียกติดปากกันว่า “ขนมเส้น (ขนมจีน) สืบทอดมาเป็นเวลาช้านานจนถึงปัจจุบัน

4.3.9 เมียงคั้น(คั้น) เมียงน้ำปลาร้าของชาวไทหล่ม(อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน)

ภาพที่ 4.22 เมียงคั้น หรือ เมียงใบส้มกบพร้อมกับสมุนไพรพื้นบ้านกว่า 10 ชนิด

“เมียงคั้น” หรือ “เมียงคั้น” หรือ “เมียงใบส้มกบ” เป็นคำเรียกชื่อเมียงของชาวไทหล่ม จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นเมียงที่ใช้สมุนไพรพื้นบ้านกว่า 10 ชนิดมาเป็นเครื่องเมียงห่อด้วยใบส้มกบ ความโดดเด่นของเมียงคั้นอยู่ที่น้ำเมียงที่ปรุงจากปลาร้าหล่มรสชาติเข้มข้นที่แต่ละบ้านจะมีกรรมวิธีใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การนำปลาร้ามาปรุงเป็นน้ำเมียงแตกต่างกันไป ซึ่งมีกลิ่นหอมชวนใจของน้ำเมียงปลาร้า ผสมกลิ่นหอมของใบส้มกบและสมุนไพรนานาชนิด

คุณยายสำเภา ทองพัด เล่าว่า “เมียงไค้นมักจะทำกินกันเมื่อมีงาน หรือมีงานบุญ หรือเมื่อเวลาที่ว่างพร้อมกันหลายคน เพราะเครื่องเคียงเมียงไค้น ทำกินกันสองสามคนไม่อร่อย เมียงต้องกินด้วยกันหลายคนจึงจะสนุก ต่างคนต่างก็เอาของมาช่วยกันคนละอย่างสองอย่าง ก่อนจะกินก็มาช่วยกันหั่นช่วยกันซอย ส่วนปลาร้าสำหรับทำน้ำเมียงก็ใช้ของที่บ้าน เพราะเป็นของที่มีติดครัวกันทุกบ้านอยู่แล้ว”

การทำน้ำเมียงปลาร้า จะมีวิธีที่แตกต่างกันในแต่ละบ้าน บางบ้านผสมน้ำตาล บางบ้านเติมขิงข่าบดละเอียดและน้ำตาลลงไปใต้น้ำปลาร้าเพื่อเพิ่มความหอมและรสชาติ น้ำเมียงที่ใช้เพียงน้ำปลาร้ามักจะไม่ข้น การเลือกใบมาห่อจึงต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ มิฉะนั้นน้ำที่ราดลงบนเมียงจะไหลออกจากใบไปหมด สำหรับเครื่องเคียงเมียงไค้น มีส่วนผสมหลักคล้ายกันเกือบทุกบ้าน คือ “หอมแดง พริกสด กระเทียม พริกสด กระเทียม ขิงสด ขาสด มะเขือเครือ ตะไคร้ซอย” ด้วยพืชสมุนไพรพื้นบ้านเหล่านี้หาได้ง่าย และเป็นที่ยุ่จักกันดีโดยทั่วไป ส่วนเครื่องชนิดอื่นๆ นอกเหนือจากนั้นแต่ละบ้านจะค้นหาใส่เพิ่มเติมแตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละบ้านเช่น กล้วยดิบ มะเขือพวง ถั่วลิสงคั่ว มะนาว และกากหมู วัตถุดิบที่นำมาทำเครื่องเมียงเหล่านี้มีรสชาติเฉพาะ เมื่อนำมาคั้นกับน้ำเมียงปลาร้าและใบส้มกบจะเข้ากันได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.23 การห่อเมียงไค้นด้วยใบส้มกบ

4.3.10 วิหารวัดศรีภูมิ (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)

วัดศรีภูมิ ตั้งอยู่ตำบลบ้านดิว หมู่ที่ 3 อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ทิศเหนือติดกับคลองห้วยขอนแก่น ทิศใต้ติดต่อกับถนนสายบ้านดิว-หล่มสัก ทิศตะวันออก ติดต่อกับถนนสายบ้านท่า ทิศตะวันตกติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน

วัดศรีภูมิ เดิมชาวบ้านเรียกว่า “วัดใหญ่” สร้างขึ้นเป็นวัดเมื่อประมาณ พ.ศ.2231 ซึ่งชาวบ้านดิวเดิมอพยพมาจากหลวงพระบาง ได้รับ พระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ.2370 ลักษณะไม่ปรากฏใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของวิหารวัดศรีภูมิ เป็นวิหารที่มีเสาอยู่รอบนอกตัวอาคาร ไม่ใช่วิหารหรือสิมที่มีเสาอยู่ด้านใน แบบอย่างหลวงพระบาง วิหารวัดศรีภูมิ บ้านดัว อำเภอหล่มสัก เป็นวิหารโบราณ ที่หลงเหลืออยู่ในเมืองหล่ม ได้รับการบูรณะโดยชาวบ้านไปบางส่วน แต่ยังคงรักษาตัวอาคาร ลวดลายหน้าบันที่เป็นไม้แกะสลักไว้คงเดิม

ภาพที่ 4.24 วิหารวัดศรีภูมิ

ภาพที่ 4.25 ลวดลายหน้าบันเป็นไม้แกะสลัก

ลวดลายหน้าบันไม้แกะสลัก (ภาพที่ 4.25) เป็นลายเครือเถาวัลย์รูปเทวดา ช้าง ครุฑ และฮวงเฟิ่ง โกงแบบล้านช้าง บักรุ่นบริเวณคานหัวเสารับหน้าจั่วก็เป็นลวดลายแบบล้านช้างเช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นของดั้งเดิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.11 เจดีย์วัดโพนชัย (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)

เจดีย์วัดโพนชัย หรือ เจดีย์พระนางสิงขรเทวี ตั้งอยู่ที่วัดโพนชัย บ้านห้วยโป่ง หมู่ 1 ตำบล บ้านห้วย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะเป็นศิลปะแบบสมัยสุโขทัยผสม อิทธิพลจากลาว มีขนาดสูงประมาณ 14 เมตร เป็นเจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยมฐานสูงคล้ายกับเจดีย์ลาว รุ่นแรกคือ พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม แต่บัวเหลี่ยมสั้นป้อมกว่า ก่อสร้างด้วยอิฐสอดินฉาบปูน อิฐ มีขนาดกว้างประมาณ 12.5 x 22.5 เซนติเมตร หนา 6.5 เซนติเมตร ตามคำบอกเล่าเชื่อว่าสร้างใน เวลาใกล้เคียงกับเจดีย์พ่อขุนผาเมือง เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่นางสิงขรเทวีที่กษัตริย์เขมรได้พระราชทานให้ เป็นมเหสีของพ่อขุนผาเมือง บริเวณใกล้ๆ กับเจดีย์เป็นบริเวณที่พบ “ข้าวสารดำ” ซึ่งเป็นวัตถุที่เชื่อกัน ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ป้องกันอาถรรพ์ต่างๆ เกิดแต่ครั้งพ่อขุนผาเมือง ความจริงแล้วเป็นซากฟอสซิลของ ข้าวที่มีอายุหลายพันปี

ภาพที่ 4.26 ธาตุวัดโพนชัย

ลายเส้นที่ 1 ธาตุวัดโพนชัย

แต่หลักฐานส่วนเรือนธาตุวัดโพนชัย ยังคงเหลืออยู่เพียงชั้นเดียว พบร่องรอยปูนปั้นการทำ บัวหงายที่ส่วนบนของเรือนธาตุ มีเส้นลวดเส้นเล็กๆ คาดอยู่ต่อเนื่องด้วยชั้นหน้ากระดานระเบียบเช่นนี้ มักไม่พบในพระธาตุพนมและกลุ่มธาตุที่สร้างถอดแบบจากธาตุพนม เนื่องจากกลุ่มพระธาตุพนมนิยม ทำเป็นชั้นบัวคว่ำขนาดใหญ่มากกว่า รูปแบบเรือนธาตุบัวคว่ำ-บัวหงายพบในกลุ่มธาตุทรงปราสาท อย่างไรก็ตามกลุ่มธาตุทรงปราสาท อย่างไรก็ตามกลุ่มธาตุทรงปราสาทมักทำเรือนธาตุอยู่ในผังเพิ่มมุม แต่เรือนธาตุวัดโพนชัยแห่งนี้อยู่ในผังสี่เหลี่ยม ไม่เพิ่มมุม ส่วนแนวอิฐที่เห็นเนื่องจากส่วนรองรับองค์ระฆัง จะเรียงตัวสอบลดหล่นกันขึ้นไป ชวนให้นึกถึงส่วนองค์ระฆังบัวเหลี่ยมแบบธาตุลาว-อีสาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.12 สิมวัดศรีชะเกษ (อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม)

วัดศรีชะเกษ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.2388 ชาวบ้านนิยมเรียก “วัดบ้านโสก” ตามชื่อหมู่บ้าน ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราว พ.ศ.2400 ศิลปกรรมที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ พระอุโบสถหลังใหม่ สืบแบบอิทธิพลรัตนโกสินทร์ โดยเป็นสิมทรงสูงมีมุขด้านหน้างานประดับตกแต่งสีหลายแห่ง มีกาบติดอยู่ในส่วนของมุขด้านล่างสิมทั้ง 4 ด้าน อันเป็นลักษณะประการหนึ่งในศิลปะลาวเช่นกัน ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปแบบพื้นบ้านแล้ว

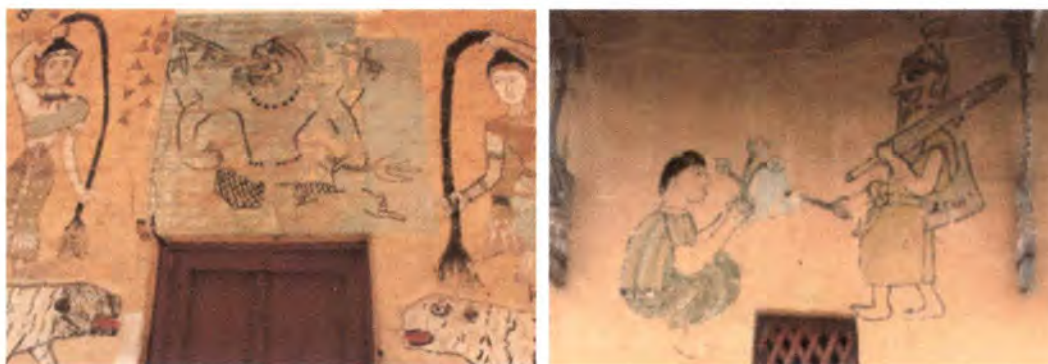

ภาพที่ 4.27 สิมวัดศรีชะเกษ

ลักษณะเด่นของสิมวัดศรีชะเกษ มีภาพเขียนสี ที่ผนังช่องโอบสถหรือสิม ซึ่งเรียกว่า “ฮูปแต้ม” ซึ่งเขียนโดยช่างพื้นบ้านด้วยความเลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ลวดลายที่เขียนเป็นไปตามจินตนาการของช่างเขียน อาจจะได้แรงบันดาลใจมาจากเรื่องราวในพุทธประวัติหรือนิทานพื้นบ้าน รูปแต้มบนผนังสิมวัดศรีชะเกษ (ภาพที่ 4.27) บ้านโสกได้มีการเขียนขึ้นเมื่อครั้งบูรณะสิมครั้งใหม่ในปี พ.ศ.2500 ศิลปินฮูปแต้ม จำนวน 4 คน เป็นช่างพื้นบ้านละแวกตำบลบ้านโสกมาเขียนรูปดังกล่าว การเขียนรูปมีการแบ่งกันคนละผนัง สีที่ใช้เป็นสีธรรมชาติที่มีขายในท้องถิ่นสมัยนั้น ศิลปินฮูปแต้มใช้นิ้วของแต่ละคนเป็นอุปกรณ์หลักในการเขียนรูปแทนแปรงทาสี

ส่วนสาเหตุที่ศิลปินเขียนรูปไว้ด้านนอกสิม เนื่องจากค่านิ่งถึงเรื่อง สุภาพสตรี สามารถจะเห็นรูปเขียนนั้นได้ ซึ่งตามคติล้านช้างจะห้ามสุภาพสตรีเข้าไปภายในสิม ช่างแต้มจึงนิยมเขียนไว้ด้านนอกสิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.28 ภาพเขียนรูปแต่้ม บนผนังสิมวัดศรีชะเกช

ภาพที่ 4.29 หน้าบันสิม

ภาพที่ 4.30 ฝาประดับมุม

งานประดับตกแต่งที่ปรากฏกระบุช่วงปีที่บูรณะไว้ที่สวนหน้าบันคือ พ.ศ.2500 ส่วนหน้าบันวาดเป็นรูปครุฑ มีขนาด 2 ตัวล้อมรอบ ด้านล่างตัวครุฑ มีแจกันที่แตกออกเป็นพรหมพักษา และข้าง 2 เชือกอยู่บนขาข้างด้านซ้ายและขวา (ภาพที่ 4.29) ส่วนเสาที่รองรับมุขด้านหน้าประดับด้วยกลีบบัวปูนปั้นซ้อนกัน ด้านล่างบัวหัวเสาเป็นปูนปั้นรูปครุฑ(ภาพที่ 4.30) รูปแบบเช่นนี้ไม่ปรากฏเท่าไรนักในวัฒนธรรมลาว-อีสาน แต่การวาดรูปครุฑที่แสดงจะมีหน้าตาเป็นแบบพื้นบ้านมากแล้วน่าจะเป็นอิทธิพลสัญลักษณ์จากทางส่วนกลางอย่างกรุงเทพฯ

กล่าวโดยสรุปแล้ววัฒนธรรมทางด้าน สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมในอำเภอหล่มสักมีรูปแบบโดยรวมที่สามารถเทียบเคียงได้กับสิมกลุ่มเดียวกันในศิลปะลาวราวๆสมัยราชกาลที่ 3-4 ถึงแม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากศิลปะรัตนโกสินทร์ แต่สิมกลุ่มนี้ยังมีเอกลักษณ์บางประการของศิลปะลาวเอาไว้ได้

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการศึกษาบริบททาง ประวัติศาสตร์ สังคมรวมถึง สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม อำเภอหล่มสัก นั้นปรากฏว่าชาวไทหล่มนั้นมีเชื้อสายมาจากลาวหลวงพระบางพากันเดินทางอพยพลงมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในแถบเมืองหล่มสักที่มีอุดมสมบูรณ์ แต่ดั้งเดิมนั้นชาวหล่มก็ปกครองกันเองโดยใช้ระบบ ฮีตสิบสองครองสิบลีตามแบบอย่างที่ได้มาจากเวียงจันทน์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แต่ก็ไม่ปรากฏว่าเมืองหล่มนั้นผูกขาดอยู่ภายใต้อำนาจของเวียงจันทร์หรืออยุธยาแน่เพราะเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ระหว่างชายแดน จากการศึกษาของผู้วิจัยนั้นได้พบว่าวัฒนธรรมของชาวไทหล่มนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นวัฒนธรรมล้านช้างหลวงพระบางเป็นหลัก ผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมรอบข้าง เช่น ล้านช้างเวียงจันทน์ สยาม ล้านนา นอกจากนี้ ประชากรอีกส่วนที่สืบเชื้อสายมาจากชาวจีนที่เข้ามาค้าขายที่เมืองหล่มสัก จวบจนปัจจุบัน ทุกเชื้อชาติผสมผสานกลมกลืนกันจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของไทหล่มที่มีเสน่ห์ที่ไม่เหมือนใคร รวมทั้งภูมิปัญญาต่างๆ ที่สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นโดยเฉพาะอัตลักษณ์ทางด้านภาษาพูดหรือเรียกกันว่า “ภาษาหล่ม” ที่ถือว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของอำเภอหล่มสัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

แนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

หลักจากการศึกษาข้อมูลทางด้านต่างๆ จนได้ผลสรุปของการคัดเลือกอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม บทนี้เป็นการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นการ ประยุกต์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ศึกษากรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ระดับชุมชน

5.1.1 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจำนงจินารักษ์

5.1.2 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

5.1.3 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์หอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย

5.1.4 สรุปผลการศึกษาและเปรียบเทียบกรณีศึกษาตัวอย่างทั้ง 3 ในด้านแนวคิดของ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

5.1.5 อภิปรายผลการศึกษากรณีศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละพิพิธภัณฑ์

5.2 การศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีของประชากรอำเภอหล่มสัก

5.2.1 การเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง

5.2.2 การเก็บผลการศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีของ ประชากร อำเภอหล่มสัก

5.2.3 ผลการศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีของประชากร อำเภอหล่มสัก

5.3 แนวทางการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

5.3.1 ลักษณะภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

5.3.2 เนื้อหาสำหรับแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

5.3.3 การแบ่งเขตการจัดแสดงสำหรับผังพื้น

5.3.4 แนวทางการออกแบบบรรยากาศโดยรวมของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

5.4 อภิปรายผลการศึกษาแนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1 ศึกษากรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ระดับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเพื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับแนวคิดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเช่น เรื่อง ผู้ริเริ่มและดำเนินการและกระบวนการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น , เนื้อหาในการนำเสนอ, ความเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นๆ,การมีความหมายต่อชุมชน,การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนิทรรศการอย่างสม่ำเสมอซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 และเปรียบเทียบเพื่อดูลักษณะทางกายภาพ ภายนอกอาคาร การจัดแสดงเรื่องราวซึ่งเนื้อหาและการเรียบเรียงเรื่องราวที่มีความหมายอย่างมากในการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อให้ ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมอย่าง ต่อเนื่องทำให้การจัดแสดงนั้นไม่เบื่อ รวมทั้งการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาจากกรณีศึกษาจำนวน 3 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกพิพิธภัณฑ์ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการของผู้วิจัยคือโครงการพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขนาดเล็ก ซึ่งเป็นของชุมชนชาวอำเภอหล่มสัก โดยใช้อาคารเทศบาลเมืองหล่มสักแก่นำมาปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี และนอกจากนี้ ที่ตั้งของอาคารยังเป็นพื้นที่ๆประชาชนสามารถเดินผ่าน ในโครงการถนนคนเดินไทหล่ม โดยจัดทุกวันเสาร์ตอนเย็น ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษาของผู้วิจัยคือ จะต้องเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และเป็นอาคารเก่าหรือมีการปรับปรุงใหม่ และพิพิธภัณฑ์นั้นๆ จะต้องอยู่ในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนซึ่งมีขนาดเล็กไม่ใหญ่โตมากนัก และจะต้องเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมสำหรับพื้นที่นั้นๆ โดยสถานที่ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกกรณีศึกษามีดังนี้

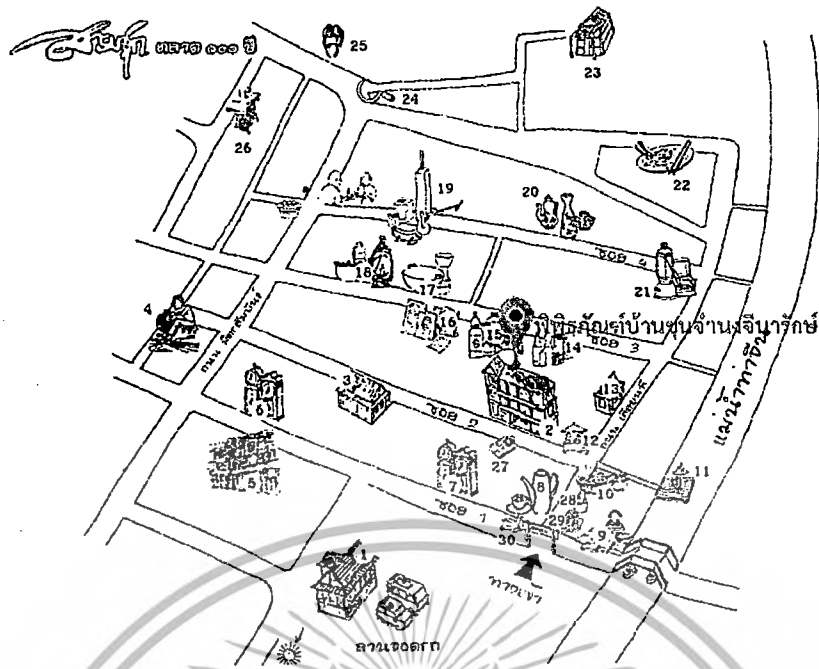
- 1) กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ้านงจันารักษ์
- 2) กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี
- 3) กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์หอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย

5.1.1 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ้านงจันารักษ์

พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ้านงจันารักษ์ บ้านขุนจ้านงจันารักษ์ เป็นอาคารเก่าแก่อยู่กลางตลาดร้อยปีสามชุกได้รับการปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ ก่อนจะกล่าวถึงพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ้านงจันารักษ์ เราควรกล่าวเกี่ยวกับ ตลาดร้อยปีสามชุก เพราะพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ้านงจันารักษ์ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสามชุกตลาด 100 ปี ซึ่งได้รับการขนานนามว่า สามชุกพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ด้วยความร่วมมือกันของชุมชน ทำให้ตลาดสามชุก เป็นตลาดโบราณที่กลับมามีชีวิตอีกครั้งจน ได้รับรางวัลมรดกโลก ประเภท

อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมแห่งเอเชียแปซิฟิก จากองค์การยูเนสโก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.1 แสดงสภาพแวดล้อมโดยรอบพิพิธภัณฑสถานซึ่งอยู่ในตลาดสามชุก

ชื่อโครงการ : พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ้านงจันารักษ์(ตลาดสามชุก)

ที่ตั้งโครงการ : ตลาดสามชุก ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี 72130

บ้านขุนจ้านงจันารักษ์เป็นอาคารห้องแถวไม้สามชั้น ที่คงไว้ซึ่งรูปแบบเรือนเก่าที่ระเบียงและเชิงชายฉลุลายไม้สวยงาม ขุนจ้านงจันารักษ์คหบดีชาวจีนผู้เป็นเจ้าของ เป็นนายอากรคนแรกของสามชุก ปัจจุบันตัวบ้านอยู่ในครอบครองของทายาท แต่ได้ให้คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเช่าทำพิพิธภัณฑสถานเป็นเวลา 10 ปี สำหรับการบูรณะพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ้านงนั้น ต้องพิถีพิถันมากในการปรับปรุง โดยจัดหาช่างพื้นบ้านที่มีความชำนาญ ขอคำแนะนำจากอาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล , สถาปนิกชุมชน โดยการสนับสนุนมูลนิธิชุมชนไท และผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑสถานของกรมศิลปากรประจำจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการจากมูลนิธิชุมชนไท คอยช่วยประสานงานคณะกรรมการทุกฝ่าย

ประวัติและความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถาน

อาคารพิพิธภัณฑสถานหลังนี้เดิมเป็นบ้านของ ขุนจ้านง จันารักษ์ ตั้งอยู่ในตลาดสามชุก ซอย 2 ลักษณะเป็นอาคารไม้สามชั้น สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2459 อายุเกือบ 100 ปี นางเคี้ยวอี้ จันารักษ์ ทายาทคนปัจจุบัน ได้อนุญาตให้คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก ปรับปรุงบ้านจัดทำพิพิธภัณฑสถาน เพื่อเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ของท้องถิ่น และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อสมัยก่อน บ้านหลังนี้เป็นบ้านที่จัดได้ว่าหรูหราที่สุด ในย่านนี้ โดยดูจากลักษณะวัสดุในการตกแต่ง กระเบื้องปูพื้นนั้น สั่งมาจากอิตาลี การออกแบบภายในของบ้านโบราณหลังนี้นั้นเมื่อดูจากมุมมองของนักออกแบบในปัจจุบันแล้ว บ้านหลังนี้ก็ยังคงความงดงามไว้ได้อยู่ และมีเสน่ห์ที่ชวนหลงใหล ผ่าน การเลือกสีเฟอร์นิเจอร์ แก้วสีเขียวเข้ม ซึ่งตัดกับสีของไม้ได้อย่างลงตัว สำหรับในยุคสมัยของการสร้างบ้านหลังนี้เป็นช่วงที่มีการรับเอาอิทธิพลของชาวตะวันตกเข้ามาแล้ว แต่ก็ไม่ใช่บ้านทุกหลังไป เจ้าของบ้านจะต้องเป็นผู้มีฐานะ อาจจะเป็นบ้านหลังนี้เพียงหลังเดียวในตลาดสามชุกที่มีการตกแต่งได้หรูหรามากกว่าบ้านของชาวบ้านทั่วไป

เนื่องจากเจ้าของนั้น ได้รับบรรดาศักดิ์ เป็น ขุนจางงจันนารักษ์ ตำแหน่งกรรมการพิเศษ จังหวัด สุพรรณบุรีนายอาการสุรา - ผืนศักดินา 400 ไร่ จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2474 เมื่อรัฐบาลประกาศยกเลิกการอุปถัมภ์ ท่านจึงหันมาทำสวนทำไร่ และเสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. 2517 รวมอายุได้ 83 ปี

ลักษณะภายนอกอาคารที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ

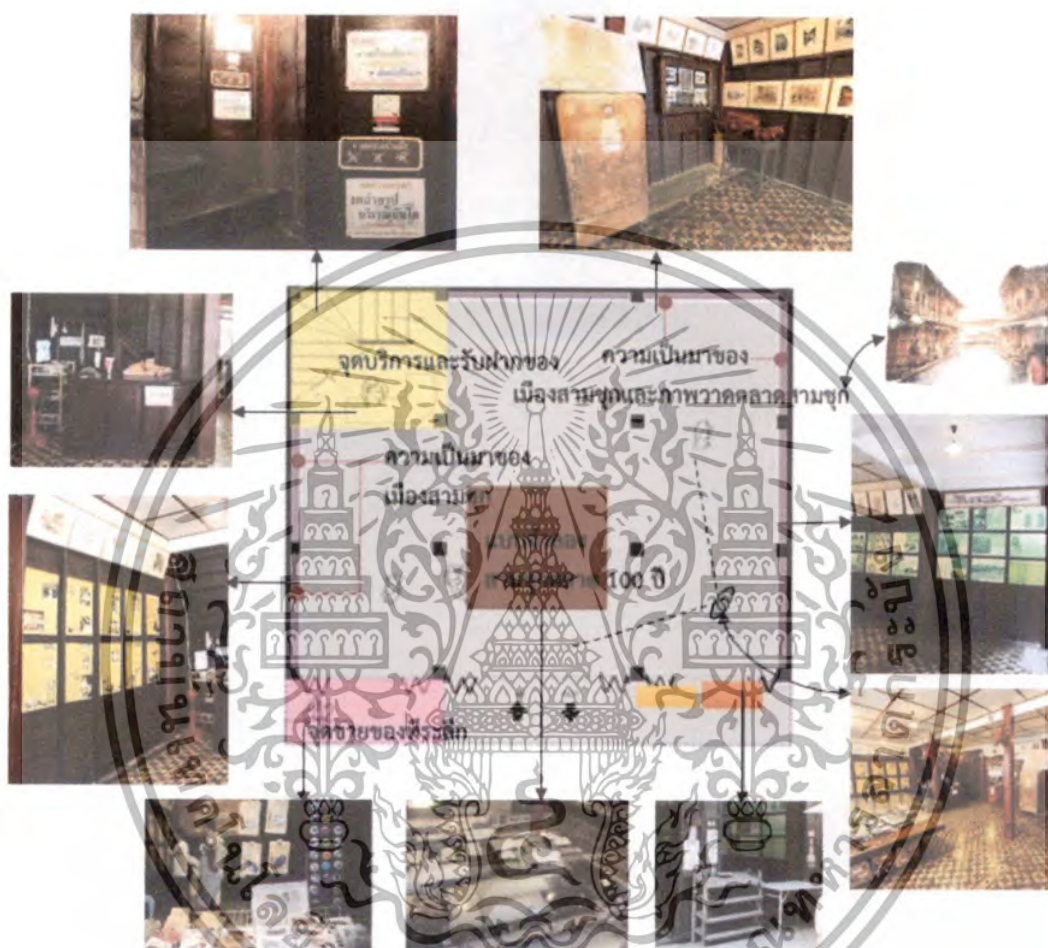

ภาพที่ 5.2 แสดงลักษณะอาคารที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันารักษ์

ชั้นที่ 1 จัดแสดงเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สังคมท้องถิ่น ความเป็นมาของเมืองสามชุก และ ภาพลายเส้นเกี่ยวกับตลาดสามชุก และมีการแสดงแบบจำลองตลาดสามชุก

ภาพที่ 5.3 การจัดนิทรรศการภายในชั้นที่ 1

ชั้นที่ 2 จัดแสดงเกี่ยวกับประวัติขุนจ่านางจันารักษ์ เจ้าของบ้าน และจัดแสดงภาพถ่ายในยุคสมัยนั้น

สำหรับพิพิธภัณฑ์ชั้นที่ 2 เป็นชั้นจัดแสดงเกี่ยวกับข้าวของเครื่องใช้ของขุนจ่านางจันารักษ์ในสมัยก่อนที่ชาวอำเภอสามชุกและลูกหลานของท่าน ร่วมกันอนุรักษ์ไว้ อาทิ ห้องนอน โต๊ะ เก้าอี้แบบโบราณ เป็นต้น บริเวณชั้นสองนั้นมีการเสริมโครงสร้าง เพราะตัวอาคารมีอายุมากแล้ว ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์จำกัดคนขึ้นชั้นสองได้เพียง 20 คน ส่วนชั้นที่สามแต่ก่อนเป็นที่ประชุมสัมมนา จัดนิทรรศการหมุนเวียนตามความเหมาะสม แต่ในปัจจุบันไม่ได้เปิดให้บริการแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะตัวอาคารเก่ามากแล้วจึงมีข้อจำกัดหลายอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.4 การจัดนิทรรศการภายในชั้นที่ 2
 การสัมภาษณ์อาสาสมัครคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก

ภาพที่ 5.5 นายพิพัฒน์ ไชยศิริโรจน์ อายุ 75 ปี (คณะกรรมการก่อตั้งตลาดสามชุก)

คุณลุง พิพัฒน์ ไชยศิริโรจน์ เป็นคณะกรรมการผู้ก่อตั้งตลาดสามชุกโดยประกอบอาชีพซ่อมรถ
 เอกสารสัมภาษณ์เรื่องยาวว่า "ก่อนหน้าที่จะเกิดตลาดสามชุก ขณะนั้นตลาดเจียมมากจนแทบจะนอนขายของ
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้"

กันอยู่แล้ว” จากนั้นนายกเทศมนตรี ตำบล สามชุก พยายามหาคณะกรรมการร่วมในการพัฒนาตลาดว่าจะทำอย่างไร จากนั้นก็มี ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล (อาศัยอยู่แถวนี้) เป็นคนมาจุดประกายโดยให้ข้อคิดว่า “เราควรมาอนุรักษ์ตลาดกันดีรีเปลา” ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่า ตลาดนี้ห้ามเปลี่ยนแปลงอะไรมากมาย ให้ซ่อมแซมให้เหมือนเดิม ชาวบ้านก็เห็นด้วย ต่อจากนั้น ท่านดร.สมเกียรติ ก็ไม่ค่อยได้มา “เราก็งงไม่รู้อะไรจะทำกัน ทำกันไม่เป็น จากนั้นก็มีท่าน จากนั้นก็มีท่าน สสส.เข้ามา โดยคุณด้วงนำคณะมา แล้วก็มาคุยกับชาวบ้าน ว่าตลาดเราเนี่ยสวยงาม เราน่าจะมาอนุรักษ์และทำอะไรให้มันดีขึ้น” โดยขั้นแรก เราก็เริ่มทำความสะอาดหน้าบ้านหน้าช่อง ซึ่งช่วงแรกๆนั้นทุกคนเหนื่อยกันมาก สำหรับพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่างานฯ ทาง สสส.เค้าแนะนำมาปรับปรุงซ่อมแซม และให้ทำเป็นพิพิธภัณฑ์ แต่ว่าก่อนจะเริ่มทำชาวบ้านต้องรวบรวมเงินก้อนหนึ่งก่อน สสส.จึงจะช่วยและเริ่มจัดทำพิพิธภัณฑ์ ทุกๆคนจึงพร้อมใจกันบริจาค ได้เงินมาก่อนนี้ และเริ่มปรับปรุงบ้านขุนจ่างานฯ ปี 2547 เป็นปีที่เราเริ่มเปิดพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่างานฯเป็นเวลาประมาณ 15 ปีแล้ว คณะกรรมการทุกคน ก็ผลักดันช่วยดูแลพิพิธภัณฑ์ ลูกก็ทิ้งบ้านมารับแขกที่พิพิธภัณฑ์ เพราะคนมาเที่ยวกันเยอะมาก จากนั้น ตลาดสามชุกก็กลายเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์บ้านเมืองเก่าของอีกหลายๆที่

ภาพที่ 5.6 นายชัยธร วิริยะกุล ผู้นำชมพิพิธภัณฑ์(มัคคุเทศก์น้อย)

ซึ่งเป็นอาสาสมัครในนามของหมู่บ้าน รับหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์น้อยมาเป็นเวลา 3-4 ปีแล้ว และมีคนอื่นผลัดเปลี่ยนกันมาเฝ้าสถานที่แห่งนี้ สำหรับหน้าที่ของอาสาสมัครในการพานักท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่างานฯ ซึ่งได้ให้ข้อมูลและประวัติของแต่ละส่วนของพิพิธภัณฑ์ และคอยดูแลเรื่องการรับฝากของ และไม่ให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าไปรวมทั้ง อาหารและเครื่องดื่ม นั้นไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ นอกจากจะเป็นค่าตอบแทนเป็นสินน้ำใจเล็กๆน้อยๆของนักท่องเที่ยว เนื่องจากกระบวนการฟื้นฟูตลาดสามชุกนั้น เกิดจากอาสาสมัคร คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาตลาดสามชุก เพื่อให้ตลาดสามชุกนั้นกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.2 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

ชื่อโครงการ : พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

ที่ตั้งโครงการ : เลขที่ 26/138 ถนนวิสุทธิกษัตริย์ ในตัวเมืองพิษณุโลก

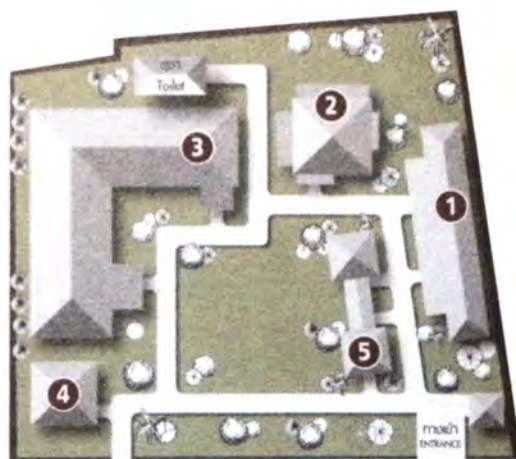
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของเอกชน ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวางที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เก็บรักษารวบรวมอุปกรณ์ต่างๆ ที่กำลังจะสูญหายไปจากความทรงจำของคนไทย ปัจจุบันมีของที่รวบรวมได้ประมาณ 30,000 ชิ้น ส่วนใหญ่เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ผ่านการคิดค้นดัดแปลงมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นของใช้จากทางภาคเหนือตอนล่างโดยเฉพาะจังหวัดพิษณุโลกจนได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมทรัพย์ทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาไทย และ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ประเภทหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว เมื่อ พ.ศ. 2541และได้รับการยกย่องให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ ปี พ.ศ. 2550

ภาพที่ 5.7 แสดงที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีในตัวเมืองพิษณุโลก

ปีพ.ศ. 2533 จำทวี หรือ “ลุงจำ” ได้จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์หลังใหม่ขึ้นมา เหตุเพราะบ้านที่จัดแสดงเกิดการทรุดโทรม และคับแคบมาก เพราะข้าวของที่จะแสดงมีจำนวนมาก ปัจจุบันมีอาคารสำหรับแสดงนิทรรศการจำนวน 5 อาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.8 แสดงผังพื้นที่ส่วนจัดแสดงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

ภายในแบ่งการจัดแสดงเป็น 5 อาคาร ได้แก่

- 1) อาคารที่ 1 ร้านค้าของที่ระลึกและส่วนจัดแสดงพันธุ์ปลาท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก
- 2) อาคารที่ 2 เป็นอาคารไม้เก่าสองชั้น จัดแสดงรูปภาพเก่าที่แสดงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพิษณุโลก
- 3) อาคารที่ 3 อาคารนี้มีสองชั้น ห้องโถงชั้นล่างจัดแสดงช่างของเครื่องมือเครื่องใช้โดยแยกประเภทตามการใช้งาน และมีการจำลองบ้านเรือนบางส่วนให้ชม
- 4) อาคาร 4 จัดแสดงเกี่ยวกับนันทนาการ ชาวโชน (ลาวโชนหรือไทยทรงดำ)
- 5) อาคาร 5 ส่วนจัดแสดงห้องเทิดพระเกียรติฯ และจัดแสดงหอเกียรติยศของ จำทวี บุรณเขตต์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์และแสดงลักษณะสภาพแวดล้อมภายนอกของพิพิธภัณฑ์ ระเบียบด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.10 แสดงลักษณะการจัดแสดงนิทรรศการภายในของแต่ละอาคาร

ประวัติการก่อตั้ง “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี”

แรกเริ่มจำสิบเอกทวิ บูรณ์เขตต์ หรือ “จันทวี” ได้เห็นความสำคัญของของใช้พื้นบ้านต่างๆ จึงได้เก็บรวบรวมสิ่งของที่คนอื่นมองว่ารกบ้านและไร้ค่า ถึงคนจะมองว่าสิ่งของเหล่านี้ไม่มีราคาค่างวดใดๆ แต่สำหรับจันทวีแล้ว มันมีคุณค่าต่อจิตใจ มาสะสมไว้นานกว่า 30 ปี จนนำไปสู่การตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีขึ้นในปี พ.ศ. 2526

ข้าวของบางส่วนจันทวีได้มาจากพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ทั้งสุ่ม ไห ไซ โอง ฯลฯ ของบางอย่างจันทวีต้องตื่นคันเข้าไปหาเองถึงในป่า ถึงคนจะมองว่าสิ่งของเหล่านี้ไม่มีราคาค่างวดใดๆ แต่สำหรับจันทวีแล้ว มันมีคุณค่าต่อจิตใจ ซึ่งผู้ชมจะได้เรียนรู้วิถีชีวิต ความเชื่อ และความคิดของคนในอดีตจากข้าวของเครื่องใช้เหล่านี้ โดยมีจุดประสงค์เพียงเพื่อต้องการให้คนรุ่นหลังได้รู้จักรากเหง้าของตนเองและรู้สึกภาคภูมิใจกับภูมิปัญญาปู่ย่าตายายของตน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.11 จำทวี ผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

จากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2558 “คุณลุงจำได้กล่าวถึงความเหน็ดเหนื่อยของตน และความย่อท้อ ในการเปิดพิพิธภัณฑ์ ที่ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยสำหรับการเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ ขนาดเก็บค่าเข้าชมแล้วก็ตาม ทุกวันนี้ยังต้องหาเงินจากส่วนอื่น เช่น หล่อโลหะ โดยเฉพาะพระพุทธรูป พระประธาน เพื่อเอาเงินมาจุนเจือพิพิธภัณฑ์ โดยไม่มีเงินจากทางภาครัฐมาสนับสนุน” หน้าซ้ายยังโดนการเรียกเก็บภาษีย้อนหลังจากทางรัฐบาล จนทำให้มีหนี้สินท่วมหัวถึงขนาดเคยคิดจะขายพิพิธภัณฑ์มาแล้ว เนื่องจากต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยความผูกพันกับสิ่งของเหล่านี้มาทั้งชีวิต ทำให้ลุงจำสามารถยืนหยัดและประคับประคองพิพิธภัณฑ์มาจนถึงทุกวันนี้ และปัจจุบันนี้ลุงจำบอกว่ายังมีข้าวของมากมายที่ยังไม่ได้นำมาจัดแสดงถึงแม้ว่าคุณลุงจะอายุมากแล้ว แต่ก็ยังมีคนนำสิ่งของภูมิปัญญาต่างๆมาจัดแสดงต่อไป

ภาพที่ 5.12 น้องน้ำหวาน ผู้พานำชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน จำทวี (นักศึกษาฝึกงาน)

ระหว่างการพาชชมพิพิธภัณฑ์ น้องน้ำหวานได้เล่าเกี่ยวกับประวัติแต่ละส่วน รวมถึงข้าวของ

ต่างๆ ที่ลุงจำได้เก็บไว้แสดง และยังเป็นคนพาผู้วิจัยไปพูดคุย สัมภาษณ์กับ คุณลุงจำอีกด้วย เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.3 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์หอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย

กรณีศึกษาที่ 3 คือ หอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย ซึ่งเพิ่งปรับปรุงขึ้นมาใหม่ ดังนั้น พิพิธภัณฑ์นี้อาจจะไม่มีชื่อเสียง หรือได้รับรางวัลเหมือนกรณีศึกษาข้างต้น แต่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษา เป็น เพราะ ตัวหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัยนั้นมีลักษณะใกล้เคียงกับ พิพิธภัณฑ์หล่มสักที่อยู่หลาย ประการด้วยกัน ด้วยตัวตึกที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์นั้นได้ใช้ตัวศาลากลางประจำจังหวัดเพชรบูรณ์เก่า มา เป็นพิพิธภัณฑ์ และมีวัตถุประสงค์หลายอย่างซึ่งคล้ายกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้หอโบราณคดีเพชร- บูรณ์อินทราชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ มาเป็นกรณีศึกษาเพื่อดูข้อดีข้อเสียในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ เพื่อที่ ผู้วิจัยจะได้ นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงสำหรับแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

สำหรับชื่อ เพชรบูรณ์อินทราชัยนั้น เป็นพระนามของเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย พระราชโอรสอันดับที่ 72 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หอโบราณคดีเพชรบูรณ์ อินทราชัย (PhetchabunIntrachai Archaeology Hall) เป็นโครงการปรับปรุงศาลากลางจังหวัด เพชรบูรณ์หลังเก่าให้เป็นหอโบราณคดีที่จัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของจังหวัด เพชรบูรณ์โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการรวบรวมโบราณวัตถุของเมืองเพชรบูรณ์ ที่กระจัดกระจายอยู่ ตามที่ต่าง ๆ มาแสดงไว้ในหอโบราณคดี อินทราชัยแห่งนี้ ให้เป็นแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์และเป็น สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ 5.13 แผนที่แสดงที่ตั้งของหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย

สำหรับการเข้าถึงหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย นั้น ถ้าหากใครไม่เคยมาอำเภอเมือง เพชรบูรณ์มาก่อนอาจจะเสียเวลาในการหาหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย เส้นทางที่ผ่านไบนั้น มี

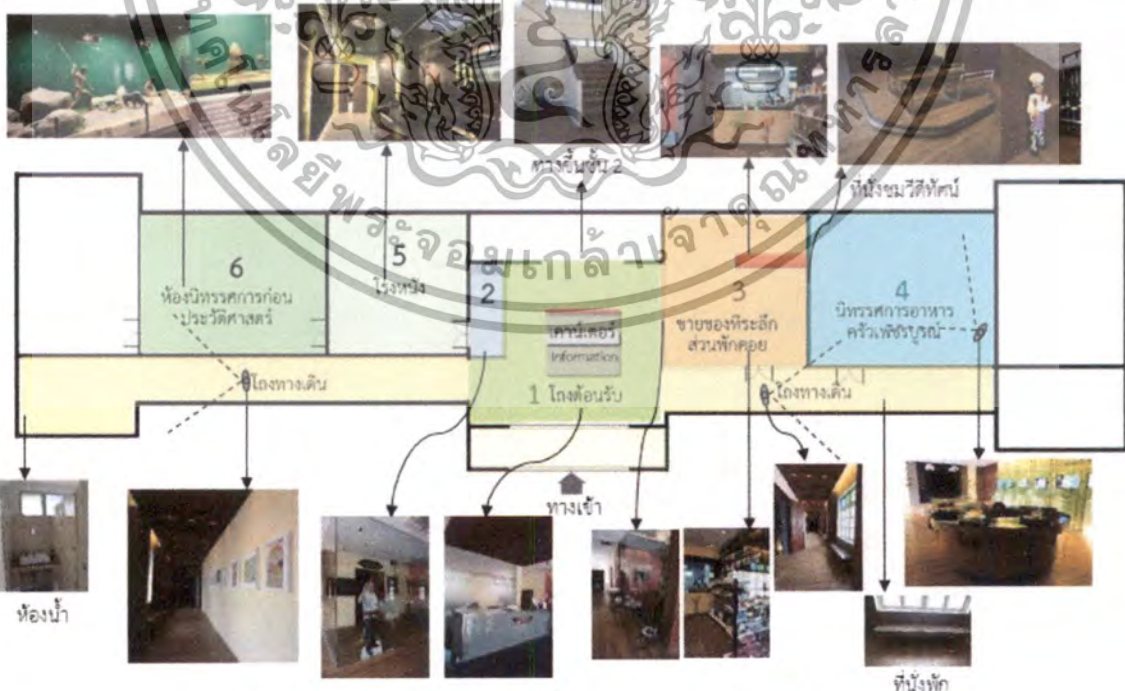
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาคารหลังคล้ายๆกันหลายตึก และไม่มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจนว่า ตึกโบราณคดีอยู่ตรงไหน แต่ถ้าหากเป็นคนเพชรบูรณ์เอง ก็คงจะทราบว่าจะอาคารศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ที่ใด

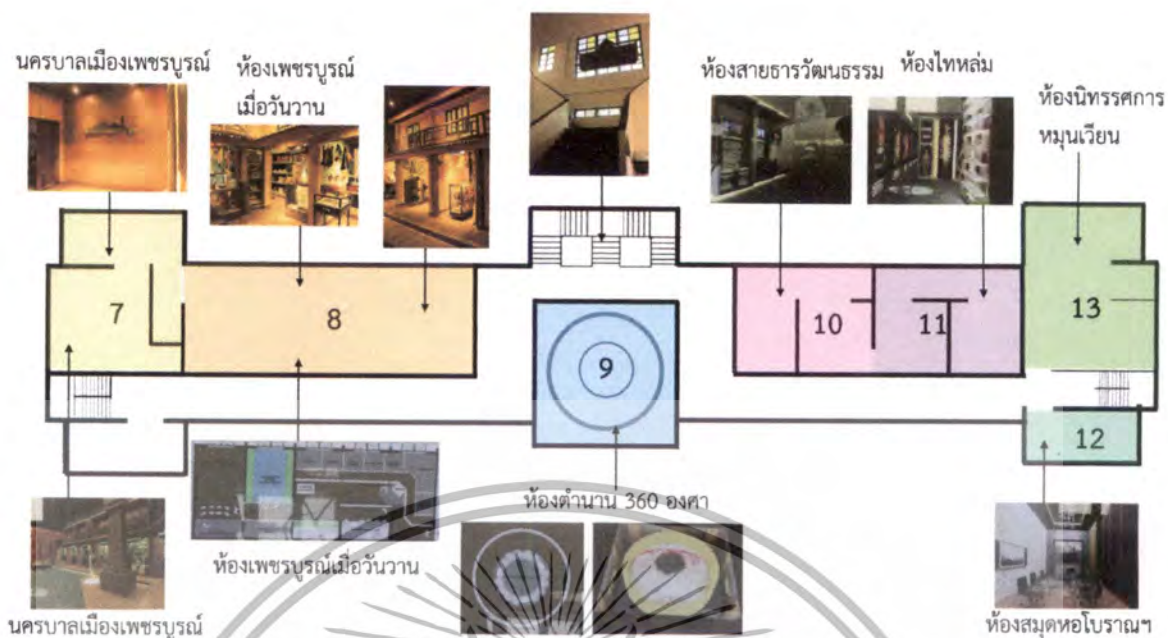
ภาพที่ 5.14 แสดงลักษณะภายนอกอาคาร หอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย

ลักษณะอาคารเนื่องจากตัวอาคารก่อสร้างมานาน 50 ปี จึงเมื่อก่อนใช้เป็นศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งค่อนข้างมีความสำคัญต่อประชาชน โดยทั้งนี้ก่อนจะปรับปรุงอาคารทางเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ได้ขอปรับปรุงโดยผ่านประชาคมติของคณเฒ่าชนให้ปรับปรุงเป็นหอโบราณคดีและได้รับการอนุมัติแล้ว

ภาพที่ 5.15 ผังการจัดแสดงภายในหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัยชั้นที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.16 ผังการจัดแสดงภายในหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัยชั้นที่ 2

เฟสที่ 2 นี้ เป็นส่วนที่กำลังก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ รูปบางส่วนเป็น ภาพที่ทางฝ่ายออกแบบส่งให้สำนักปลัดเพชรบูรณ์โดยรวมแล้ว สิ่งที่น่าสนใจสำหรับหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัยคือ ผังการจัดแสดงมีการจัดแสดงสัดส่วนเรื่องราวชัดเจน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับพิพิธภัณฑฯแล้ว มีเกือบครบ ไม่ว่าจะเป็นที่นั่งพัก ห้องน้ำ หรือพนักงานต้อนรับแต่ยังขาดสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร(โบรชัวร์) สำหรับการให้ข้อมูลความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางพิพิธภัณฑฯอาจยังสร้างไม่เสร็จก็เป็นได้ และบริเวณโถงทางเดินมีงานศิลปะเด็ก หรือภาพเขียนสีซึ่งคัดเลือจากเด็กชั้นประถมศึกษา ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของเยาวชนกับพิพิธภัณฑฯ

ภาพที่ 5.17 ภาพเขียนสีของเด็กชั้นประถมศึกษาที่ได้รับคัดเลือกมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.18 นายณัฐพล รอดเข้ม อายุ 28 ปี เจ้าหน้าที่พาชมพิพิธภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ นายณัฐพล รอดเข้ม อายุ 28 ปี ระยะเวลาการทำงาน 2 เดือน ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สังกัด สำนักงานปลัด) ผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกจะเป็น กรู๊ปทัวร์จากหน่วยงานทางภาครัฐ หรือ โรงเรียน ต่างๆ โดยจะมีการติดต่อเข้ามาก่อน สถานที่นี้เคยมีคนได้ถึง 400 คน แต่ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวทั่วไป หรือมาเป็นครอบครัว ก็จะมีมาเรื่อยๆ ครั้งละประมาณ 4-5 คน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2558

ภาพที่ 5.19 ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่มาในลักษณะมาเป็นกลุ่มใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเท่านั้น ไม่สามารถเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
 ภาพที่ 5.20 คุณบุษบา พันธวิจิตร เจ้าหน้าที่ทุกความสะอาด ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสัมภาษณ์ คุณบุษบา พันธุ์วิจิตร อายุ 45 ปี ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ทำความสะอาด ที่ทำงานที่ศาลากลางประจำจังหวัดเพชรบูรณ์เก่ามาก่อนหน้าที่จะเปลี่ยนเป็นหอโบราณคดี เป็นเวลา 8 ปี ได้ทราบว่า การบูรณะปรับปรุง จากศาลากลางประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ให้เป็น หอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย นั้นใช้ระยะเวลา 1 ปี ตอนนี้ เปิดให้เข้าชมได้เพียงด้านล่าง ส่วนด้านบนนั้นกำลังจะเปิดให้เข้าชมได้อีกไม่นานนี้ สำหรับการทำงานแม่บ้านนั้น มีเพียงคนเดียว สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2558

5.1.4 สรุปผลการศึกษาและเปรียบเทียบกรณีศึกษาตัวอย่างทั้ง 3 ในด้านแนวคิดของ พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น

ในการวิเคราะห์ช่วงนี้ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบกรณีศึกษาตัวอย่างทั้งสาม โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 นำมาใช้ในการวิเคราะห์โดยใช้ประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ริเริ่มจัดทำและดำเนินการพิพิธภัณฑท์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) เนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนในด้านต่างๆ
- 3) พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นนั้น มีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- 4) พิพิธภัณฑท์มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบสามารถดูได้จากตาราง 5.1 ในหน้าถัดไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.1 ตารางการวิเคราะห์กรณีศึกษาตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบตามแนวคิดพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น

ประเด็นในการวิเคราะห์	พิพิธภัณฑสถานชุมชนต่างๆ (สามชุก)	พิพิธภัณฑสถานบ้านจำทวี (พิษณุโลก)	พิพิธภัณฑสถานหอโบราณคดีเพื่อชุมชนอินทราชัย
ผู้ริเริ่มจัดทำและการมีส่วนร่วมของชุมชน	<p>ผู้ริเริ่มจัดทำพิพิธภัณฑสถานชุมชนบ้านจำทวีคือ "คุณศรีใจ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ "ตลาดร้อยปีสามชุก" ได้แก่อาสาสมัครซึ่งเป็นแกนนำของหมู่บ้านหรือ "คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก" เริ่มต้นเป็นการฟื้นฟูตลาดสามชุกให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง และได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี</p>	<p>จากงานอดิเรกของ จ.ส.อ.ทวี บูรณเขตต์ หรือจำทวี กลายเป็นงานแห่งชีวิตจนถึงปัจจุบัน คือ การเปิด พิพิธภัณฑสถานบ้านจำทวี ซึ่งจัดว่าเป็นเอกชน งานทั้งหมดจัดประจำ เริ่มจากการทำเอกสารเตรียมมาตลอดจัดประเภทเอง หาข้อมูล ทำป้ายบอกประวัติเอง โดยไม่มีหน่วยงานใดมาสนับสนุน</p>	<p>หอโบราณคดีเพื่อชุมชนอินทราชัย เป็นโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ซึ่งโครงการนี้ได้มีการผ่านประชาคมคีติของคนในชุมชน ก่อนการปรับปรุงหอโบราณคดีก่อน</p>
เนื้อหาที่น่าสนใจ	<p>โดยส่วนรวมแล้ว การจัดแสดงและการถ่ายทอดทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนผ่านทางรูปภาพหรือโปสเตอร์ซึ่งปัจจุบันก็เก่ามากแล้ว มีการแสดงแบบจำลองตลาดสามชุก นอกจากนี้ยังมีผลงานศิลปะภาพถ่ายเส้นของนักศึกษาลาดกระบังส่วนชั้นสองมีการแสดงประวัติเจ้าของอาคารพิพิธภัณฑสถาน คือ ส่วนชุมชนจีนวักกัษและข้าวของเครื่องใช้โบราณของทำนยังถูกอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี</p>	<p>ภายในแบ่งการจัดแสดงเป็น 5 อาคาร ได้แก่ อาคารสำนักงานและร้านขายของที่ระลึก, บ้านไม่ที่สร้างสมัยปี 2500 จัดแสดงภาพถ่ายและสิ่งของที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองพิษณุโลก, อาคารแสดงเครื่องมือเครื่องใช้และวิถีชีวิตประชาชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง, อาคารแสดงนิทรรศการ และสิ่งของของตถลภาวโงที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก, และอาคารจัดแสดงเกียรติประวัติ ของเจ้าสิบเอก ดร.ทวี-พิมพ์ บูรณเขตต์ และห้องเกียรติพระเกียรติราชวงศ์</p>	<p>หอโบราณคดีเพื่อชุมชนอินทราชัย จัดแสดงเป็น ห้องโถงต้อนรับ ห้องกาแฟและห้องครัวเพชรบูรณ์ ต่อมาอีกด้านจะเป็นการจัดแสดงเรื่องราวของเพชรบูรณ์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ส่วนช่วงตำนานบนชั้นสอง จะจัดแสดงในช่วง สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ จนถึงยุคร่วมสมัยโดยเนื้อหาการจัดแสดงทั้งหมดจะเกี่ยวกับเรื่องสำคัญๆ ของเพชรบูรณ์โดยเรียงตามยุคและสมัย</p>

ตารางที่ 5.1(ต่อ) ตารางการวิเคราะห์กรณีศึกษาตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบแนวคิดพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น

ประเด็นในการวิเคราะห์	พิพิธภัณฑสถานชุมชน (สามชุก)	พิพิธภัณฑสถานบ้านจำทวี (พิษณุโลก)	พิพิธภัณฑสถานโบราณคดีเพื่อชरणบุรีอินทราชัย
มีความเป็นลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ	เอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานชุมชนจีนารักษ์ คือการได้เป็นส่วนหนึ่งในตลาดสามชุก ซึ่งเรียกได้ว่ามีความกลมกลืนกันกับสภาพแวดล้อมตัวอาคารที่มีความคลาสสิกในสมัยโบราณ รมกับข้าวของเครื่องใช้ของทนายจีนารักษ์ในสมัยก่อนที่ยังอนุรักษ์เอาไว้	เอกลักษณ์ของ "พิพิธภัณฑสถานบ้านจำทวี" เปรียบเสมือนชุมชนทรัพยากรประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาไทย ที่เก็บรวบรวมวิถีชาวบ้านในวันจะหาได้ยากในปัจจุบัน	สำหรับเอกลักษณ์ ขอหอโบราณคดีเพื่อชरणบุรีอินทราชัยคือการพยายามสร้างพิพิธภัณฑสถานโบราณคดีเรื่องราวในอดีตสำหรับคนเพชรบูรณ์
พิพิธภัณฑสถานมีการปรับเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ	เนื่องจากอาคารที่มีอายุกว่า 100 ปีแล้ว จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้มากนัก และปัจจุบัน มีการปิดการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนที่ขึ้น 3 ผู้วิจัยคาดว่าเนื่องจากสภาพความเก่าแก่ของตัวอาคาร	จากการสัมภาษณ์ ลุงจำ ทรวาว่า คุณลุงจำมีการปรับเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑสถานตลอดเวลา นอกจากนั้น ท่านยังกล่าวอีกว่า "ยังมีของอีกมากมายที่คุณลุงหาไม่ไว้ แต่ยังไม่มีการจัดแสดง" พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ คงมีการปรับปรุงเรื่อยๆอย่างต่อเนื่อง	สำหรับหอโบราณคดีเพื่อชरणบุรีอินทราชัย ในหลายส่วนถูกออกแบบให้อยู่แบบนิทรรศการถาวร แต่ก็ยังมีไว้สำหรับจัดนิทรรศการหมุนเวียนในส่วนหนึ่งตรงโถงและมีพื้นที่ เป็นโถงทางเดิน ด้านข้างจะมีผนังสีขาวเอาไว้โชว์ผลงานภาพเขียนของเด็กๆเพชรบูรณ์ คาดว่าน่าจะมีการเปลี่ยนรูปภาพเรื่อยๆ

สรุปผลจากการศึกษากรณีศึกษา “พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น” ทั้งสามที่ ที่อาจจะมามีวิธีการ และ กระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานที่ไม่เหมือนกัน อย่างเช่นพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ้านงจันนารักษ์ซึ่งมีการจัดทำโดย “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก” ที่เป็นแกนนำ และนอกจากนั้นยังมีความร่วมมือจากชาวบ้าน หรือจะเป็นพิพิธภัณฑสถานที่จัดตั้งโดยคนเพียงคนเดียว ด้วยน้ำพักน้ำแรงของ “จำทวี” จากการรวบรวมเก็บ ของใช้พื้นบ้านต่างๆ ที่คนอื่นมองว่าเป็นขยะ หรือของไม่มีค่าอันใด มากกว่า 30 ปี สืบเนื่องมาจากความรักในศิลปะความผูกพันและเห็นคุณค่าในของเก่า หรือพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่พยายามสร้างขึ้นใหม่โดย หน่วยงานทางภาครัฐ อย่างหอโบราณคดีเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย จากการศึกษาที่ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า ต่าง ที่มา ต่างกระบวนการ แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การพยายามที่จะเก็บรักษาภูมิปัญญาของ บุรุษในชุมชนของตนเอง ซึ่งไม่ได้ทำเพียงเพราะกระแสนิยม แต่เป็นการทำ เพื่อเก็บอดีตให้อนุชนรุ่น หลังได้เห็น และศึกษาต่อไปรู้จักรากเหง้าของตนเอง ว่ามีความเป็นมาอย่างไร “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ใน สภาพสังคมเช่นนี้จึงไม่ต่างอะไรกับสถานพักผ่อนและบ่มเพาะทางปัญญาให้คนในชุมชนได้กลับมาเยือน อย่างภาคภูมิใจด้วยลำแข้งของตัวเองอีกครั้ง

5.1.5 อภิปรายผลการศึกษารณีศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละพิพิธภัณฑ

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาทั้งหมดผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของกรณีศึกษาทั้ง 3 ตัวอย่างได้ผลดังนี้

1) กรณีแรกพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ้านงจันนารักษ์

ข้อดีของพิพิธภัณฑ

- การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน เป็นการจัดดำเนินการโดยคนในท้องถิ่นเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของชุมชน
- เกิดความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน ซึ่งนำไปสู่ชุมชนที่มีศักยภาพที่จะดูแลตนเอง
- ตัวอาคารมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างลงตัว ซึ่งเป็นผลมาจากพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ้านงจันนารักษ์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาตลาดสามชุกซึ่งชาวบ้านพยายามอนุรักษ์บ้านเรือนแบบเก่าไว้
- ตัวพิพิธภัณฑสถาน มีความหมายต่อชุมชนเนื่องจากเป็นบ้านของนายอากรเงินคนแรกของตลาดสามชุก บุคคลที่ชาวสามชุกให้ความนับถือเลื่อมใส

ข้อเสียของพิพิธภัณฑ

- ภายในพิพิธภัณฑสถานไม่ค่อยได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง จึงทำให้นักท่องเที่ยวหากมาครั้งเดียวก็คงเบื่อและไม่อยากมาอีก
- เนื้อหาในการจัดแสดงของชั้นที่ 1 ค่อนข้างน้อย และโปสเตอร์ก็ขาดความน่าสนใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การจัดแสดงวัตถุหรือรูปภาพ ไม่ค่อยมีป้ายบอกคำบรรยายรูปภาพ ต้องรอให้มัคคุเทศก์น้อย พานำชมและค่อยๆอธิบายในแต่ละส่วน

ข้อเสนอแนะ

- เนื่องจากพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันารักษ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตลาดสามชุก และมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวค่อนข้างเยอะ ผู้วิจัยเห็นว่าในบริเวณชั้นหนึ่งควรมีการตกแต่งเพิ่มเติม อย่างเช่น ภาพกราฟฟิคสวยๆแนะนำของดีของร้านแต่ละร้านในอำเภอสามชุก เมื่อเห็นภาพของกินสวยๆมีภาพแผนที่ไว้ให้นักท่องเที่ยวดู ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่มาพิพิธภัณฑ์นั้นให้มีความรู้สึก อยากออกไปหาของกินในตลาดอย่างแน่นอน อย่างนั้นถึงจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตลาด และเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน เพราะบางคนที่ยังไม่เคยมา อาจมาแล้วเดินไม่ทั่ว พลาดร้านอร่อยๆไป ในปัจจุบันก็มีโบว์ชัวร์ แต่เป็นสีขาวดำ และค่อนข้างเก่าแล้ว มีแต่แผนที่และป้ายบอกว่าร้านไหนอยู่จุดใด

2) กรณีที่สองพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี

ข้อดีของพิพิธภัณฑ์

- พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี ถือว่าเป็นสถานที่ที่รวบรวม “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เพื่อต้องการให้คนรุ่นหลังได้รู้จักรากเหง้าของตนเอง และรู้สึกภาคภูมิใจกับภูมิปัญญาปู่ย่าตายายของตน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ดั้งเดิม ที่ปัจจุบันหาได้ยากแล้ว
- มีเนื้อหาครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดนตรีท้องถิ่น ฯลฯ
- มีการจัดแสดงโดยมีการจัดประเภทอย่างชัดเจน พร้อมทั้งป้ายชื่อและคำบรรยาย ทำให้ผู้ชมพิพิธภัณฑ์ สามารถเดินชมเองได้ ไม่ต้องอาศัยผู้พามาชมพิพิธภัณฑ์

ข้อเสียของพิพิธภัณฑ์

- การสร้างพิพิธภัณฑ์เอง ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนนั้น อาจจะตีในแง่ของการบริหารจัดการ สามารถปรับแต่งปรับปรุงนิทรรศการได้ตามใจชอบ แต่ภาระที่ตามมา นั่นคือภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ มากมาย

ข้อเสนอแนะ

- “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี” ซึ่งปัจจุบันนี้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวางที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย แต่ถ้าหากลองการต่อยอดพิพิธภัณฑ์นี้ โดยการร่วมมือกับหน่วยงานอย่างจริงจัง เช่น สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติซึ่งมีความต้องการจะสนับสนุนอยู่แล้วด้วยนั้นจะทำให้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี คือแหล่งท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่ขึ้นต้นการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำคัญในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ จะเป็นฐานในการศึกษาเพื่อพัฒนา พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ที่บรรจุด้วยองค์ความรู้ และเป็นต้นแบบของการสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ ซึ่งกลายเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นต้นแบบและโดดเด่นที่สุดในประเทศไทย เนื่องจากพิพิธภัณฑ์จำพวนี้ ขึ้นชื่อเรื่องคลังความรู้และภูมิปัญญา เหลือเพียงแต่ การทำให้พิพิธภัณฑ์นั้นเติบโตไปอย่างยั่งยืนโดยการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

3) หอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย

ข้อดีของพิพิธภัณฑ์

- เนื่องจากหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัยนั้นเพิ่งถูกสร้างได้ไม่นาน ดังนั้นเรื่อง ความทันสมัยสำหรับพวกสื่อมัลติมีเดียจึงมีมาก และ สามารถทำให้ผู้ชมมีความ สนุกสนานและได้สัมผัสกับสื่อซึ่งสามารถได้ความรู้จากการเล่นเกมนับสื่อมัลติมีเดีย
- บรรยากาศภายในนิทรรศการ ดูใหม่และสดใสน่าเที่ยวชมและยังมีการจำลองหุ่นขี้ผึ้ง เพื่อแสดงวิถีชีวิตของคนสมัยก่อนให้ดู ซึ่งทำให้ผู้ชม ทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถเข้าใจ ได้ง่ายเมื่อมองการจัดนิทรรศการ

ข้อเสียของพิพิธภัณฑ์

- เนื่องจากหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัยนั้นถูกสร้าง โดยการสนับสนุนจากทาง ดังนั้น เนื้อหาและพื้นฐานข้อมูลต่างๆ ที่นำมาจัดแสดง จึงมาจากผู้มีอำนาจ หรือนักวิชาการที่มีความรู้ เพียงไม่กี่คน จากนั้นส่งผ่านข้อมูลความคิดให้นักออกแบบซึ่ง โดยกระบวนการจัดตั้งตรงนี้นั้นอย่างน้อยควรมีให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการ ออกแบบพิพิธภัณฑ์ของเขาบ้าง
- การออกแบบตกแต่งภายในประมาณ 80% จัดว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ถาวร ผู้วิจัยคาดว่า ต่อไปคงไม่อาจเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอะไรได้มากนัก นอกจากส่วนที่เหลืออีก 20% ที่จัดไว้เพื่อนิทรรศการหมุนเวียน
- สำหรับบรรยากาศภายนอกนั้น เนื่องจากทางหอยังสร้างไม่เสร็จ เพราะฉะนั้น ภูมิทัศน์ภายนอกจึงยังไม่ได้มีการเพิ่มเติมอะไร นอกจากมีของเก่า ที่เมื่อก่อนอาคารนี้ เคยถูกใช้เป็นศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวอาคารจึงถูกรายล้อมด้วยอาคาร ราชการเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ทางสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ยังจัดการ ทางด้านการรองรับกรุ๊ปทัวร์ โดยที่ หอโบราณคดีนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการ พัฒนาการท่องเที่ยวของ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ นอกจากหอโบราณคดี ซึ่งเป็น พิพิธภัณฑ์ และอีกสองอาคาร ซึ่ง สร้างไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเหมือนกัน ดังนั้นจาก การสัมภาษณ์พนักงานพามาชมพิพิธภัณฑ์ แล้ว ทราบว่า ถ้าหาก มีแขกมาเยอะ ก็จะมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขึ้นรถทัวร์ไปลงตรงส่วนอาคารอื่นก่อน ซึ่งมีอีกสองอาคารที่จัดเตรียมไว้ ซึ่งมีภารกิจ
งานและของวัตถุต่างๆ เกี่ยวกับทางเพชบูรณ์เหมือนกัน

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะสำหรับหอโบราณคดีเพชบูรณ์อินทราชัยนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรผลักดันให้
ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโครงการนี้ด้วย และผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการเพิ่มพื้นที่สำหรับ
นิทรรศการหมุนเวียน เพื่อจัดเตรียมไว้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด
กิจกรรมต่างๆ ของทางพิพิธภัณฑสถาน เพื่อหอโบราณคดีจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของชาว
เพชบูรณ์มีความรักและผูกพัน และภูมิใจในจังหวัดของตน ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลัก
ของพิพิธภัณฑสถานที่ดี ที่ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างพิพิธภัณฑสถาน

จากการศึกษาข้อดีข้อเสียของกรณีศึกษาทั้งสามแล้ว ทำให้ผู้วิจัยมีองค์ความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ
สถานมากขึ้น โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ที่จะนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการออกแบบ
ภายในพิพิธภัณฑสถานหล่มสักได้ดังต่อไปนี้

1. พิพิธภัณฑสถานที่ดี ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากที่สุด
2. ข้อมูลที่ได้จากพิพิธภัณฑสถานที่ดีควรรวบรวมและจัดทำป้ายกำกับสำหรับวัตถุธรรมในแต่
ละชั้น เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายมากที่สุด โดยที่ไม่ต้องรบกวน เจ้าหน้าที่หรือผู้พามาชม
พิพิธภัณฑสถาน
3. สำหรับพิพิธภัณฑสถานที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอนุรักษ์ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น อาทิเช่น
พิพิธภัณฑสถานชุมชนจันทน์จันทน์ที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ สามชุก “ตลาดมีชีวิต” ซึ่ง
ผู้วิจัยมีความเห็นว่าภายในพิพิธภัณฑสถานนั้น ควรจัดการประชาสัมพันธ์ถ้าหากเป็นตลาด เรา
ก็ควรประชาสัมพันธ์ในเรื่องการแนะนำร้านค้าต่างๆ ด้วยภาพกราฟิกที่สวยงาม เพื่อให้
ผู้ชมพิพิธภัณฑสถานนั้นมีความสนใจและอยากจะไปร่วมกิจกรรมทางด้านนอกด้วย
4. ภายในพิพิธภัณฑสถานที่ดีนั้นควรมีกิจกรรมของชุมชนรวมอยู่ด้วย ซึ่งจะช่วยสร้างความ
ประทับใจและเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2 การศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักของประชากรอำเภอหล่มสัก

สำหรับการศึกษาความต้องการรูปแบบการออกแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี โดยจุดประสงค์ที่จะศึกษาคือ ผู้วิจัยต้องการทราบความต้องการของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญสำหรับการออกแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่มีพื้นฐานและเนื้อหาการจัดแสดงที่เป็นของท้องถิ่นนั้นๆ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดย การให้กลุ่มตัวอย่างเขียนเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์หล่มสักดีในอุดมคติของฉัน” (สามารถดูตัวอย่างเรียงความได้ในภาคผนวก)

5.2.1 การเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง

ในที่นี้กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือก คือ ประชากรอำเภอหล่มสักโดยอาจจะเป็นวัยรุ่น เด็กนักเรียน หรือผู้ใหญ่ โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Selection) ไม่เฉพาะเจาะจง แต่กลุ่มตัวอย่างนั้นต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2.2 การเก็บผลการศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีของประชากร อำเภอหล่มสัก

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจนกว่าเกิดการซ้ำของข้อมูล ชุดคำ หรือ ประโยคที่ซ้ำกันๆ ซึ่งจะกลายมาเป็น Key Word ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี และเกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนจริงๆ

5.2.3 ผลการศึกษาความต้องการรูปแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีของประชากร อำเภอหล่มสัก

โดยผู้วิจัยสามารถเก็บผลการวิจัยโดย ประโยค หรือการซ้ำของข้อความในการเขียนเรียงความของกลุ่มตัวอย่าง ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 5.2 แสดงผลการรวบรวมชุดข้อความ ในการเขียนเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์หล่มสักดีในอุดมคติของฉัน”

การจัดโซนต่างๆให้เป็นสัดส่วน	เป็นศูนย์วัฒนธรรมของไทยหล่ม
ควรมีหุ่นขี้ผึ้งแสดงวิถีชีวิตของคนสมัยก่อน	แสดงประวัติศาสตร์โบราณจนถึงยุคปัจจุบัน
แสดงสถานที่ๆศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ	แสดงรูปภาพในสมัยก่อน โดยมีการเรียงลำดับจากอดีต
แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยหล่ม	แสดงความเป็นมาของชาวหล่มสักตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ขออนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 (ต่อ) แสดงผลการรวบรวมชุดข้อความ ในการเขียนเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์หล่มสัก
ในอุดมคติของฉัน”

จัดแสดงประวัติศาสตร์ของเมืองหล่ม	แสดงแผนที่ของอำเภอหล่มสัก
มีการจำลองโมเดลให้ผู้ชมจับต้องได้	นำเสนอเอกลักษณ์ของชาวไทหล่ม
มีแบบจำลองเมืองหล่มสัก	แนะนำของดีของแต่ละชุมชน
การจำลองอนุสรณ์สถาน พ่อขุนผาเมือง	มีอาหารพื้นถิ่นและขนมโบราณให้ลองชิม
มีการร่วมมือจากหลายหน่วยงานในอำเภอหล่มสัก	มีการแสดงผลงานของเด็กนักเรียน
มีผู้นำชมพิพิธภัณฑ์แต่งกายแบบไทหล่ม	ย่อเนื้อหาที่น่าสนใจให้สั้น และเข้าใจง่าย
มีภาพ 3 มิติไว้ให้ถ่ายรูป	มีคนคอยอธิบาย มีผู้บรรยาย
นำเสนอเรื่องราวที่โดดเด่นของอำเภอหล่มสัก	เป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษา
ให้นักเรียนมีส่วนร่วมดูแล เช่น เป็นไกด์พาชม	มีห้องโรงหนังเล็กๆ เพื่อแสดงเรื่องราวประวัติเมืองหล่ม
แสดงวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวไทหล่ม	ให้เป็นจุดเริ่มต้นความสนใจต่อผู้มาเยือน
ผู้ชมสามารถเข้าร่วมชมกิจกรรมได้	สร้างความเพลิดเพลินใจ
แสดงการประกอบอาชีพของคนหล่ม	มีกิจกรรมให้ผู้ชมได้ร่วมสนุกกัน
แสดงสิ่งประดิษฐ์ภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อน	เครื่องสำหรับบทความศัพท์ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน
มีภาพแสดงสถานที่ท่องเที่ยว	มีห้องฉายภาพยนตร์ 3 มิติ
มีอุปกรณ์สื่อที่ทันสมัยในการจัดแสดง	ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ
เปิดเพลงพื้นบ้านไทหล่ม คลอเบาๆ	อากาศถ่ายเทสะดวก
มีบรรยากาศที่หลากหลาย	สร้างบรรยากาศให้มีกลิ่นอายของชาวไทหล่ม
ควรจัดเก็บค่าเข้าชม แต่ไม่ควรแพงเกินไป	มีตารางเปรียบเทียบภาษาหล่มกับภาษาไทย
ตกแต่งด้วยบรรยากาศแบบไทหล่มโบราณ	ใช้วัสดุท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้สำหรับการตกแต่งภายใน
ตกแต่งด้วยแนวย้อนยุคผสมผสานกับสมัยใหม่	เฟอร์นิเจอร์แบบทันสมัยต่อการใช้งาน
เฟอร์นิเจอร์แบบพื้นบ้านไทหล่ม	การนำพวกเครื่องจักรสานมาทำพวกเฟอร์นิเจอร์
มีเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน	เฟอร์นิเจอร์มาจากงานแฮนด์เมคของชาวบ้าน
สร้างสิ่งที่น่าสนใจดูใจ(landmark)	เฟอร์นิเจอร์ควรมีความเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว
สื่ออาคารภายนอกดูสบายตา	ภายนอกสวนสวยๆ ให้บรรยากาศร่มรื่นน่าพักผ่อน
ต้นไม้ควรเป็นต้นไม้ในท้องถิ่น	ตัวอาคารน่าดึงดูดใจ+สถาปัตยกรรมแบบไทยหล่ม
มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑ์อยู่เสมอๆ	มีการแสดงวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไป
มีห้องน้ำ รวมทั้งห้องน้ำคนพิการ	การตกแต่งภายในให้เหมือนในอดีตในแต่ละยุคสมัย
มีที่จอดรถ	มีการจำหน่ายของฝากของแต่ละอำเภอ
มี coffee shop+จำหน่ายของที่ระลึก	มีมุมต่างๆ สำหรับถ่ายรูปเพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์
มีสินค้าภายในชุมชน	มีอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอ
มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความปลอดภัย	มีการเชิญชวนให้คนไปเดินถนนคนเดินไทหล่ม

หมายเหตุ : ตัวอักษรที่เป็นตัวหนา คือ มีความต้องการของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 1 คน

จากผลของตาราง 5.2 ซึ่งข้อความนั้นมีหลายลักษณะ หลายๆข้อความนั้นมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการแยกจัดหมวดหมู่ และเรียบเรียงข้อความที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งยังคงความหมายเดิมอย่างอาธิเช่น การนำเสนอเรื่องราวที่โดดเด่นของหล่มสัก,แสดงวัฒนธรรมต่างๆของเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประโยคว่า “มีการแสดงวิถีชีวิตของคนสมัยก่อนผ่านการจำลองหุ่นขี้ผึ้ง” ในการเขียนเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์หล่มสักดีในอุดมคติของฉัน” ซึ่งได้ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 5.3 ตารางแสดงการจัดหมวดหมู่ของข้อความที่ได้จากการตารางที่ 5.2 ในการเขียนเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์หล่มสักดีในอุดมคติของฉัน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบภายใน โดยที่ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่ม เพื่อเพื่อรวบรวมข้อความที่คล้ายๆกันเพื่อให้ได้ เป็นข้อความสั้นๆเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

โดยในที่นี้ผู้วิจัย ได้ทำตารางที่ 5.3 โดยการแยกเป็นสีและมีตัวอักษรเพื่อแจกแจงรายละเอียดการแบ่งกลุ่มด้านล่าง

การจัดโซนต่างๆให้เป็นสัดส่วน	S	เป็นศูนย์วัฒนธรรมของไทหล่ม	L
ควรมีหุ่นขี้ผึ้งแสดงวิถีชีวิตของคนสมัยก่อน	H	แสดงประวัติศาสตร์โบราณจนถึงยุคปัจจุบัน	H
แสดงสถานที่ๆศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ	Sa	แสดงรูปภาพในสมัยก่อน โดยมีการเรียงลำดับ	H
แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทหล่ม	L	แสดงความเป็นมาของชาวหล่มสักตั้งแต่วรรพบุรุษ	H
จัดแสดงประวัติศาสตร์ของเมืองหล่ม	H	แสดงแผนที่ของอำเภอหล่มสัก	C
มีการจำลองโมเดลให้ผู้ชมจับต้องได้	P	นักแสดงเอกลักษณ์ของชาวไทหล่ม	L
มีแบบจำลองเมืองหล่มสัก	C	แนะนำของดีของเมืองหล่มสัก	L
การจำลองอนุสรณ์สถาน พวชนกล้าเมือง	Sa	มีอาหารพื้นถิ่นและขนมโบราณให้ลองชิม	H
มีการร่วมมือจากหลายหน่วยงานในอำเภอหล่มสัก	P	มีการแสดงผลงานของเด็กนักเรียน	P
มีผู้นำชมพิพิธภัณฑ์แต่งกายแบบไทหล่ม	L	สื่อเนื้อหาที่เข้าใจง่าย และเข้าใจจริง	S
มีภาพ 3 มิติไว้ให้ถ่ายรูป		มีคนคอยอธิบาย มีผู้บรรยาย	P
นำเสนอเรื่องราวที่โดดเด่นของอำเภอหล่มสัก	C	เป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษาศึกษาของเด็กนักเรียน	C
ให้นักเรียนมีส่วนร่วมดูแล เช่น เป็นไกด์พาชม	P	มีห้องโรงหนังเล็กๆเพื่อแสดงเรื่องราวประวัติเมืองหล่ม	H
แสดงวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวไทหล่ม	L	ให้เป็นจุดเริ่มต้นความสนใจต่อผู้มาเยือน	P
ผู้ชมสามารถเข้าร่วมชมกิจกรรมได้	P	สร้างความเพลิดเพลินใจ	P
แสดงการประกอบอาชีพของคนหล่ม	L	มีกิจกรรมให้ผู้ชมได้ร่วมสนุกกัน	P
แสดงสิ่งประดิษฐ์ภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อน	H	เครื่องกตาคำศัพท์ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน	L
มีภาพแสดงสถานที่ท่องเที่ยว	PR	มีห้องฉายภาพยนตร์ 3 มิติ	
มีอุปกรณ์สื่อที่ทันสมัยในการจัดแสดง		ติดเครื่องปรับอากาศ	
เปิดเพลงพื้นบ้านคลอเบาๆ	L	อากาศถ่ายเทสะดวก	S
มีบรรยากาศที่หลากหลาย		สร้างบรรยากาศให้มึนกลิ่นอายของชาวไทหล่ม	L
ควรจัดเก็บค่าเข้าชม แต่ไม่ควรแพงเกินไป		มีตารางเปรียบเทียบภาษาหล่มกับภาษาไทย	L
ตกแต่งด้วยบรรยากาศแบบไทหล่มโบราณ	H	ใช้วัสดุท้องถิ่นมาใช้สำหรับการตกแต่งภายใน	L
ตกแต่งด้วยแนวย้อนยุคผสมผสานกับสมัยใหม่	H	เฟอร์นิเจอร์แบบทันสมัยง่ายต่อการใช้งาน	S
มีเก้าอี้สำหรับนักท่องเที่ยว		เฟอร์นิเจอร์มาจากงานแฮนด์เมคของชาวบ้าน	L
เฟอร์นิเจอร์แบบพื้นบ้านไทหล่ม	L	การนำพวกเครื่องจักรสานมาทำพวกเฟอร์นิเจอร์	L

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานานนี้ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.3 (ต่อ) ตารางแสดงการจัดหมวดหมู่ของข้อความที่ได้จากการตารางที่ 5.2 ในการเขียนเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์ในอุดมคติของฉัน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบภายในโดยที่ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่ม เพื่อเพื่อรวบรวมข้อความที่คล้ายๆกัน

สร้างสิ่งที่น่าสนใจ(Landmark)	PR	เฟอร์นิเจอร์ควรมีความเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว	S
สีอาคารภายนอกดูสบายตา	S	ภายนอกสวนสวยๆให้บรรยากาศร่มรื่นน่าพักผ่อน	
ต้นไม้ควรเป็นต้นไม้ในท้องถิ่น	L	ตัวอาคารน่าดึงดูดใจ+สถาปัตยกรรมแบบไทยลุ่ม	L
มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑลุ่มอยู่เสมอๆ		มีการแสดงวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไป	L
มีห้องน้ำ รวมทั้งห้องน้ำคนพิการ		การตกแต่งภายในให้เหมือนในอดีตในแต่ละยุคสมัย	H
มีที่จอดรถ		มีการจำหน่ายของฝากของแต่ละอำเภอ	PR
มี coffee shop+จำหน่ายของที่ระลึก	PR	มีมุมต่างๆสำหรับถ่ายรูปเพื่อการประชาสัมพันธ์	PR
มีสินค้าภายในชุมชน	L	มีอุปกรณ์ต่างๆเพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	PR
มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความปลอดภัย		มีการเชิญชวนให้คนไปเดินถนนคนเดินไทลุ่ม	PR

จากการแยกของชุดข้อมูลผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มของชุดข้อความที่มีความคล้ายคลึงกันได้ 7 กลุ่ม โดยผู้วิจัยจะแยกสี และมีอักษรบ่งบอกกลุ่ม

H	-	History (ประวัติศาสตร์)
L	-	Thai lom Lifestyle (วิถีชีวิตชาวไทลุ่ม)
P	-	Participation (การมีส่วนร่วม)
S	-	Simple (เรียบง่าย)
C	-	Lomsak Context (บริบทของอำเภอลุ่มสัก)
PR	-	Public Relations (ประชาสัมพันธ์)
Sa	-	Sacred (ศักดิ์สิทธิ์, น้บถือเคารพ)

ซึ่งผู้วิจัยสามารถจัดแสดงการแยกข้อมูลเป็นแผนภาพเพื่อผู้อ่านสามารถเข้าใจได้มากขึ้น และได้ Coding ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.21 แผนภาพแสดง Coding ที่ได้จากการแยกหมวดหมู่ของข้อมูล

ดูจากแผนภาพ 5.21 ผู้วิจัยได้ Coding ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ หล่มสักดี คือ คำว่า วิถีชีวิตไทหล่ม, ประวัติศาสตร์, ประชาสัมพันธ์ , เรียบง่าย, การมีส่วนร่วม และ บริบทของอำเภอหล่มสัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3 แนวทางการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

สำหรับแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูล ที่เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่และใช้เครื่องมือวิจัย ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยได้รวบรวมเป็นองค์ความรู้ จำนวน 3 ชุดข้อมูลด้วยกันคือ ผลการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มในบทที่ 4 และผลจากการศึกษาความต้องการของประชากรอำเภอหล่มสัก จากแผนภาพที่ 5.21 และผลสรุปจากการศึกษากรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยผู้วิจัยจะใช้ข้อมูล 3 ชุดนี้ มาเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.22 แผนผังสำหรับแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.1 ลักษณะภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

ภาพที่ 5.23 ทศนียภาพด้านหน้าของอาคาร

ภาพที่ 5.24 ทศนียภาพด้านข้างของอาคาร

อาคารนี้เป็นอาคารเก่าของเทศบาลอำเภอหล่มสัก ซึ่งได้รับการปรับปรุง (Renovate) ประมาณ 60 % แนวเสายังเป็นเสาเดิม แต่มีการตกแต่งทาสีใหม่ ประตู หน้าต่าง มีการเปลี่ยน ให้มีลักษณะย้อนยุคในสมัย โคลเนี่ยล ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่าง วัฒนธรรมดั้งเดิม และการรับเอา วัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามา ประมาณในสมัย รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.2 เนื้อหาสำหรับแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จาก ผลการวิจัย 3 ชุด มีดังนี้

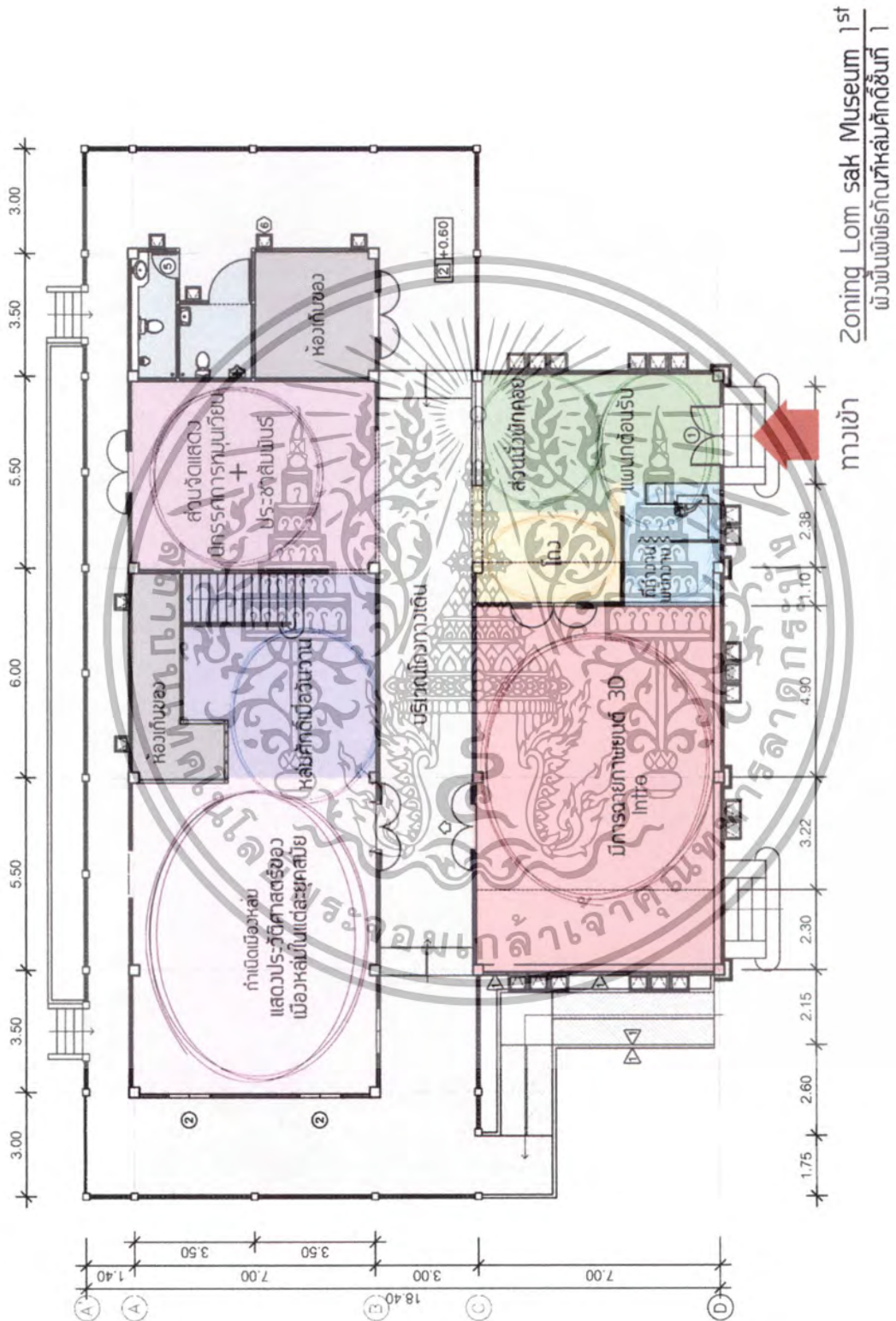

ภาพที่ 5.25 แสดงแผนผังเนื้อหาหลักที่ได้จากการวิจัยและนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์โดยเนื้อหาหลักที่จะนำมาเป็นแนวทางคืออัตลักษณ์ชาวไทลุ่ม

สำหรับแนวทางในการจัดแสดงพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์นั้นในเรื่องการจัดหมวดหมู่การจัดแสดงนั้น ผู้วิจัยจะใช้ผลการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมพิพิธภัณฑท้องถิ่นบทที่ 2, ผลจากการศึกษากรณีตัวอย่าง ข้อดี ข้อเสีย, และผลจากการศึกษาความต้องการของประชากรในเขตอำเภอหล่มสักสำหรับการออกแบบภายในพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์ โดยใช้ผลการศึกษาข้อมูลทั้งสามอย่าง รวมทั้งข้อมูลอัตลักษณ์ของชาวไทลุ่ม เพื่อนำมาจัดผังโดยรวมของพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์ ซึ่งได้ผลดังต่อไปนี้

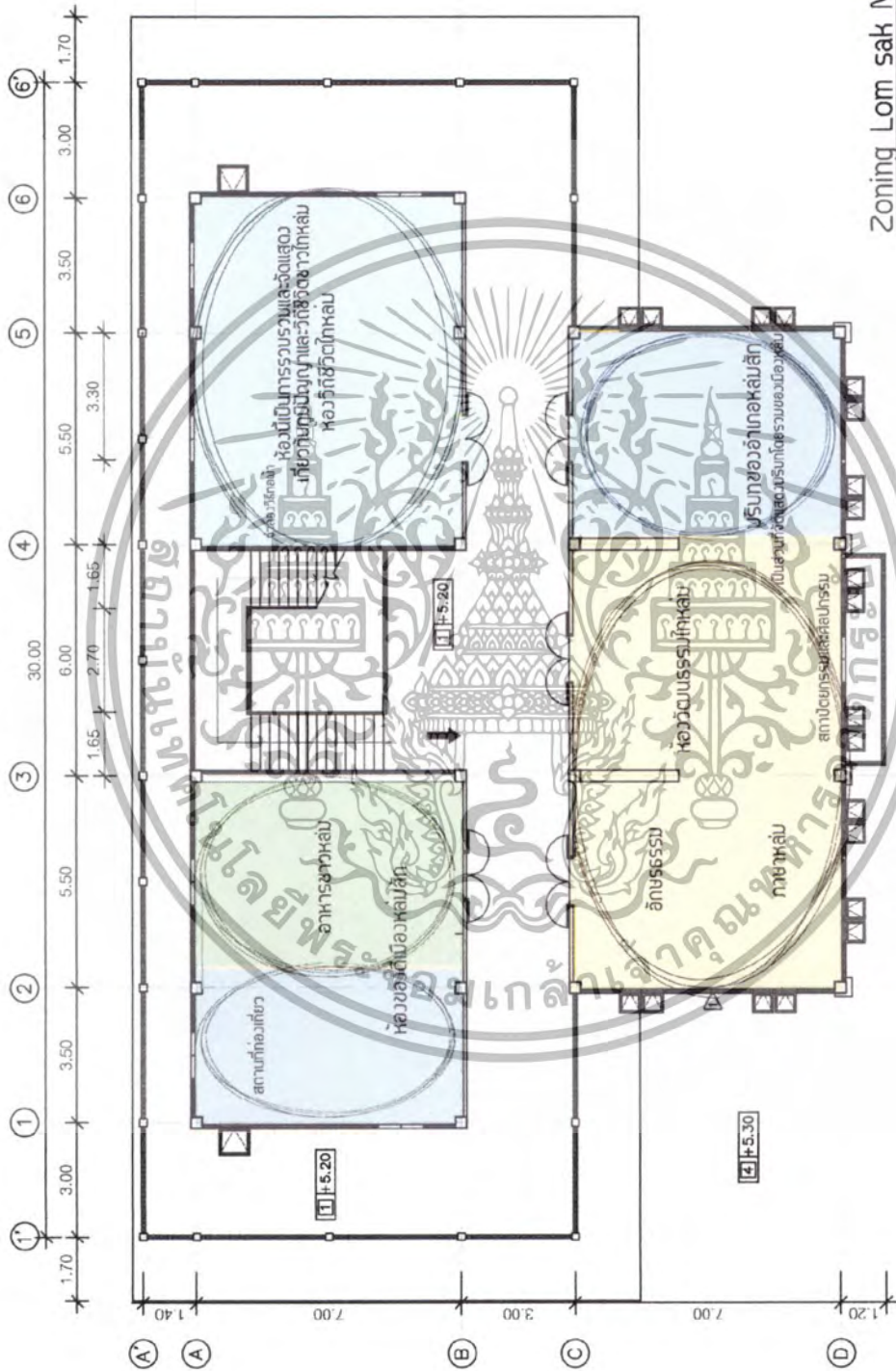
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.3 การแบ่งเขตการจัดแสดงสำหรับผังพื้น โดยใช้ผลการศึกษาทั้ง 3 อย่างตามที่ (แผนภาพที่ 5.25) ผู้วิจัยได้กล่าวข้างต้น

ภาพที่ 5.26 แผนผังการแบ่งพื้นที่การจัดแสดงชั้นที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Zoning Lomsak Museum 2nd
 ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์หลังตึกชั้นที่ 2

ภาพที่ 5.27 แผนผังการแบ่งพื้นที่การจัดแสดงชั้นที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลสำหรับการแบ่งเขตการจัดแสดงสำหรับผังพื้น โดยใช้ผลการศึกษา(แผนผังที่ 5.25) ชั้นที่หนึ่ง และชั้นที่ 2 มีการใส่องค์ประกอบต่างๆ ที่ควรจะมีสำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จากการทบทวนวรรณกรรม เช่น แผนกต้อนรับ ห้องทำงาน ห้องน้ำ ห้องเก็บของ เป็นต้น และองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา กรณีศึกษา คือ ให้มีส่วนของนิทรรศการหมุนเวียน เพื่อไม่ให้พิพิธภัณฑ์นั้นมีความน่าเบื่อ และมีการจัดบอกประวัติของเรื่องราวในการจัดแสดง เพื่อที่จะไม่ต้องรบกวนเจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์มาก เพราะอาจจะมีการดูแลไม่ทั่วถึง (และในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมีจำนวนมาก) สำหรับเจ้าหน้าที่พาชมพิพิธภัณฑ์เพื่อให้ได้กลิ่นอายของไทหล่มในการออกแบบภายใน ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจัดการให้หน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง อาทิเช่น อาสาสมัครนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ ผลัดเวรกันมาเป็นผู้พาชมพิพิธภัณฑ์ และมีการแต่งกายแบบชาวไทหล่ม ในที่นี้ อาจจะมีนักเรียนหลายๆกลุ่มผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป และให้ใบรับรอง หรือ เกียรติบัตร ในการทำคุณงามความดีให้แก่ชุมชน ,กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมไทหล่ม เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้ และรู้จักพิธีกรรมต่างๆ เป็นอย่างดีควรมีการทำเรื่องปรึกษาและขอความร่วมมือต่างๆ

สำหรับการออกแบบการแบ่งเขตผังในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำคำที่มีความหมายจากการสรุปความต้องการของประชากรอำเภอหล่มสัก สำหรับการออกแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีจากการเรียงความ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปโดยการถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะที่เป็นข้อความสั้นๆ แต่มีความหมายในตัวของมันเอง (Coding) นำมาใช้ในการออกแบบเนื้อหาการจัดแสดงด้วย เช่นคำว่าวิถีชีวิตไทหล่ม ประวัติศาสตร์ การมีส่วนร่วมโดยจัดแสดงในชั้นที่ 1 และการมีส่วนร่วมของชุมชน จากที่ได้กล่าวไปข้างต้น มีการจัดทำประชาสัมพันธ์ ของดีเมืองหล่ม และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ นอกจากนี้ภายในชั้นสอง เนื้อหาของการจัดแสดง ยังมีเรื่องราว บริบทของอำเภอหล่มสัก และอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวไทหล่ม

5.3.4 แนวทางการออกแบบบรรยากาศโดยรวมของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

สรุปผลของแนวทางในการออกแบบภายในนี้ ผู้วิจัยได้ แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1) โทนสี (Color Chart)

กลุ่มที่ 2) วัสดุ (Material)

กลุ่มที่ 3) รูปแบบ ฟอรัม (Pattern)

1. COLOR CHART

โทนสีอวพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์

ประเพณีเส็งกลอง การตีมโหรีโบราณ ตำนานพ่อขุนผาเมือง ฟ้อนแซบลาน
 ภาษาหล่ม **ชินหมีหัวแดงตีนกำน** **ผ้ามุก** **ขนมเส้น**
 เมียงคัน วิหารวัดศรีภูมิ เจดีย์วัดโพนชัย **สิมวัดศรีสะเกตุ**

จากผลการศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม 12 อย่าง ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์ สำหรับโทนสี ผู้วิจัยเลือกอัตลักษณ์ที่มีลักษณะโดดเด่นทางสีสันทันในตัวของอัตลักษณ์เองเพื่อให้การตกแต่งภายในนั้นยังมีกลิ่นไอของชาวไทหล่มแบบพื้นบ้าน ผสมผสานกับการก่อสร้างแบบสมัยใหม่ โดยต่อไปนี้เป็นคือขั้นตอนของการคัดเลือกโทนสี

สรุปโทนสีอวพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์

COLOR GUIDELINE CHART FOR LOM SAK MUSEUM

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานี้เท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ขออนุญาตจากฝ่ายวิชาการ
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามที่จะดัดแปลงเนื้อหาสาระของเอกสารฉบับนี้ภายใต้การนำไปด้วย
ภาพที่ 5.28 แสดงโทนสีของพิพิธภัณฑลุ่มศักดิ์

สรุปแนวทางการเลือกโทนสีของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี จากอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม ที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษในด้านของสีสันทันซึ่งผู้วิจัยได้ผลมาดังนี้ สีชาวนั้นเป็นสีแท้จากเส้นขนมจีน เป็นเป็นโทนสีหลักเพื่อให้พิพิธภัณฑ์ไม่ดูฉูดฉาดจนเกินไป สีเหลืองหม่น ซึ่งมาจากผนังของสิมวัดศรีสะเกตุ และยังมีสีเหลือง แดง ดำ ซึ่งมาจากสีดั้งเดิมในการทอผ้า मुख ส่วนการทอผ้าสมัยก่อน ไม่มีสีมากนักจะมีก็แต่การเก็บเปลือกไม้ ดอกไม้ต่างๆมาย้อมสี ส่วนมากจะออกมาเป็นสีตุ่นๆเช่น สีคราม สีคลั่ง(สีแดงสด) คือสีที่ชาวบ้านสมัยก่อนนำมาย้อมผ้า ซึ่งนอกจากสีที่ได้จากอัตลักษณ์แล้ว เราควรเพิ่มสีที่สถาปัตยกรรมภายในไทหล่มไม่ควรลืม คือ สีของบ้านซึ่งเป็นสีของที่อยู่อาศัย คือสีของไม้ คือสีน้ำตาล

2. MATERIAL CHART

วัสดุที่ใช้ในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

อัตลักษณ์ชาวไทหล่ม

ประเพณีเสียงกลอง การตีมิดโบราณ ตำนานพ่อขุนผาเมือง พ็อนแขบลาน
ภาษาหล่ม ชินหมี่หัวแดงตีนกาน ผ้ามุข ขนมนเส้น
เมืองคันทวี วิหารวัดศรีภูมิ เจดีย์วัดโพนชัย สิมวัดศรีสะเกตุ

จากผลการศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม 12 อย่าง ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี สำหรับวัสดุในการออกแบบภายใน ผู้วิจัยเลือกอัตลักษณ์ที่มีลักษณะที่สามารถมองออกมาเป็นรูปธรรมได้ง่ายที่สุดเพื่อนำมาใช้ประกอบในงานตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

สิมวัดศรีสะเกตุ

เจดีย์วัดโพนชัย

การตีมิดบ้านใหม่

วิหารวัดศรีภูมิ

ฐานสิมวัดศรีสะเกตุ

หน้าบ้านไม้แกะสลัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปแนวทางวัสดุที่ใช้ในการออกแบบภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

ภาพที่ 5.29 แสดงแบบและชนิดของวัสดุที่ใช้ในการตกแต่งภายในของของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

สำหรับแนวทางในการเลือกวัสดุจากภาพอัตลักษณ์ที่วิจัยคัดเลือก โดยพิพิธภัณฑ์จะประกอบด้วย ไม้ อาจจะเป็นผนังไม้เทียม ทาสีตามโทนสีที่เลือกไว้ข้างต้น, ผนังอิฐ หรือปัจจุบันมีแบบสำเร็จรูปซึ่งสมัยนี้ค่อนข้างหาได้ง่าย มีให้เลือกหลายรูปแบบ จะใช้สีอิฐจริง ๆ หรือ ทาสีเรียบให้เป็นสีขาวคุมโทนก็ได้และสะดวกรวดเร็วต่อการก่อสร้างเป็นอย่างมาก, ผนังปูนทาสีในสมัยก่อนจากลิมวัดศรีชะเกตุ ให้ความรู้สึกที่เก่าแก่ น่าเชื่อถือและถือว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาจากช่างลาวสมัยก่อน โดยที่ผู้วิจัยต้องการให้มีสีของผนังมีความคงทนทำให้ดูเก่า พิพิธภัณฑ์จะได้มีบรรยากาศที่มีเสน่ห์น่าชมมอง ผู้ชมดูไม่ออก ว่าอะไรคือของใหม่ และอะไรคือ ของเก่า นอกจากนี้ วัสดุที่เป็นของตกแต่ง มีเหล็ก ซึ่งเอามาจากอัตลักษณ์ การที่มีตึกบ้านใหม่ ซึ่งการใช้เหล็กอาจจะใช้เวลานาน จึงเปลี่ยนมาใช้สแตนเลสแทน เพื่อนำมาทำเป็นลายฉลุลายตัวอักษรไว้ติดตามป้ายต่างๆ, ระแนงไม้ ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของบ้านชาวไทหล่มสมัยก่อน ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งชาวไทหล่มนั้นนิยม ทำระแนงด้านบนความสูงก่อนถึงฝ้า เพื่อให้ลมพัดเข้ามาได้ และสำหรับอัตลักษณ์วิหารวัดศรีภูมิ ซึ่งมีความงามของหน้าบันที่เก่าแก่ เป็นศิลปะล้านช้าง เป็นการแกะสลักลวดลายไม้งดงาม ตรงส่วนนี้ ผู้วิจัยอาจจะนำงานไม้แกะสลักมาใช้ในการตกแต่ง ประตู หน้าต่าง เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. PATTERN CHART

รูปแบบหรือฟอร์มที่ใช้ในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

อัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม

ประเพณีเส็งกลอง การตีมโหรีโบราณ ตำนานพ่อขุนผาเมือง **พ็อนแซบลาน**

ภาษาหล่ม **ชินหมีหัวแดงตีนก่าน** ผ้ามุง ขนมเส้น

เมียงคั้น วิหารวัดศรีภูมิ เจดีย์วัดโพนชัย สิมวัดศีระเขต

จากผลการศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม 12 อย่าง ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี สำหรับแบบฟอร์ม หรือลวดลายในการตกแต่งพิพิธภัณฑ์นั้น ผู้วิจัยได้เลือกอัตลักษณ์ ที่มีลวดลายเฉพาะตัว ไม่เหมือนใคร สามารถนำมาประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ๆ ได้ง่ายที่สุดเพื่อนำมาใช้ประกอบในงานตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

การประยุกต์ใช้รูปแบบจากอัตลักษณ์เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของงานออกแบบและเป็นแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

1. เสื้อพ็อนแซบลาน

จากการลงพื้นที่ภาคสนามผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มาของการแต่งกายของพ็อนแซบลาน “แต่ก่อนเมืองหล่ม มีต้นลานสูงชะลูด ชาวบ้านจึงได้นำใบลานมาตกแต่งติดเป็นแถบที่เสื้อ นี่คือที่มาของการแต่งกายของพ็อนแซบลาน

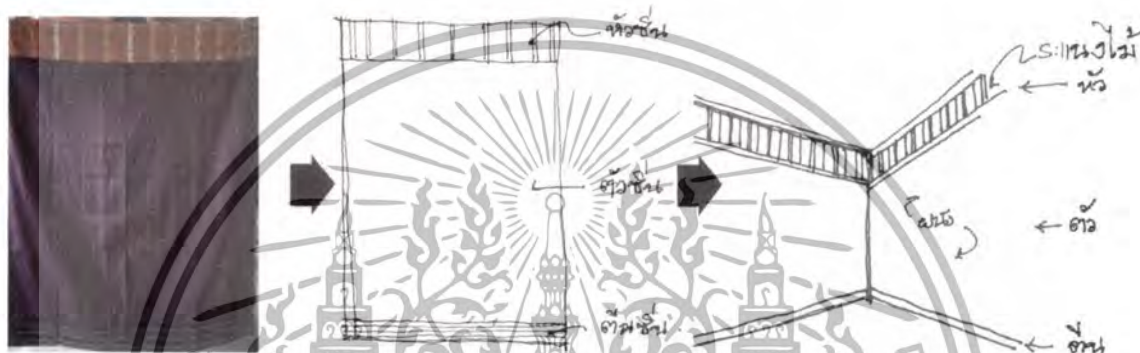

เอกสารนี้เป็นของลิขสิทธิ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร
ภาพที่ 5.30 แสดงการถอดรูปแบบลวดลายจากเสื้อให้เป็นลวดลายที่ใช้ในการตกแต่งภายใน
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากขั้นตอนการถอดแบบเสื้อแขนลาน ได้มาเป็นรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าสามารถนำไปออกแบบเช่นกรอบกระจก ลวดลายบนเคาน์เตอร์ หรือจะทำเป็นระแนงช่องลมของบ้านเหมือนกับที่บ้านคนไทหล่มนิยม

2. ซิ่นหัวแดงตีนก่าน

เนื่องจากผ้าซิ่นมีส่วนประกอบด้วยกันอยู่สามอย่าง คือ หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น ซึ่งส่วนประกอบอันนี้ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าจะสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการออกแบบภายในได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.31 แสดงการถอดรูปแบบโครงร่างจากผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่าน ให้เป็นรูปแบบในการตกแต่งผนัง

ผู้วิจัยได้เลือกซิ่นหัวแดงตีนก่านนำมาถอดแบบให้ได้โครงร่าง ซึ่งประกอบด้วยสามช่วง คือ ช่วงหัวซิ่น ช่วงตัวซิ่น และตีนซิ่น ผู้วิจัยได้นำระยะสัดส่วนระหว่างสามส่วนนี้ มาเป็นงานออกแบบผนัง โดยช่วงหัว อาจจะใช้เป็นไม้ระแนงซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการทอหัวซิ่นลายขีด ที่มีลักษณะเป็นเส้นตรง ถ้าหากต้องการให้เหมือนกับตัวซิ่น ผู้วิจัยแนะนำว่าอาจจะทาสีแดง ส่วนช่วงตรงกลาง คือ ผนังทาสี(โทนสี แล้วแต่บริบทของพื้นที่นั้นๆ) และส่วนตีนซิ่นเปรียบได้กับส่วนของบัวพื้น

3. ภาษาหล่ม

ภาษาหล่ม ในที่นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึง ภาษาจารึก หรืออักษรธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการยืนยันประวัติศาสตร์ว่ามีเมืองหล่ม ตั้งแต่ยุคสมัยสุโขทัย หลักฐานนั้นได้ปรากฏอยู่ในรูปของอักษรธรรม (ในสมัยโบราณชาวหล่มสักใช้การจารึกวรรณกรรมต่าง ๆ ลงบนใบลาน โดยใช้ อักษรตัวธรรม มีลักษณะคล้ายกับอักษร ตัวเมือง ของชาวภาคเหนือของไทยจนเกือบจะเป็นชนิดเดียวกัน ชาวหล่มสักรับเอาอักษรธรรมมาใช้ในวัด) ได้ปรากฏอยู่ในเอกสารใบลาน สมัยอยุธยา ความกล่าวถึง เมือง “หล่มสักอัคคบุรี”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.32 หนังสือผูกอักษรธรรมลาว ที่หลวงพระบาง

ในที่นี้ผู้วิจัยจะสร้างตราสัญลักษณ์สำหรับพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีโดยใช้อักษรธรรมเป็นต้นแบบ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.33 แสดงการออกแบบตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกอักษรธรรมตัว “ล” นั้น เหตุเป็นเพราะชื่อของเมืองลุ่ม หรือ เมืองหล่มนั้น ไม่ว่าจะกาลเวลาจะก่อให้เกิดการเรียกชื่อเมืองหล่มนั้นเปลี่ยนไป เช่น หล่มสักอัครบุลี เมืองลุมบาจาย ,หล่มสัก ,หล่มสักดี, จนกลายมาเป็นเป็น หล่มสักในปัจจุบัน และความหมายของคำว่าเมืองลุ่มหรือเมืองหล่มนั้น ยังมีความหมายเหมือนกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกตัว “ล” ซึ่งเป็นอักษรหลักและมีในทุกๆ ชื่อและทุกคำตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบัน มาเป็นตราสัญลักษณ์ ซึ่งลักษณะนั้นค่อนข้างดูเรียบง่ายแต่ค่อนข้างมีความหมายมากที่สุด

ล

พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี
LOM SAK MUSEUM

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ภาพที่ 5.34 ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หล่มสักดีที่ถอดแบบจาก “ล” ซึ่งมาจากอักษรธรรม ไม่วารณิใดๆทางสน อักษรธรรมมีเหตุดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.4 อภิปรายผลการศึกษาแนวทางการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสัก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มผ่านทางวิถีชีวิตประจำวัน ข้าวของเครื่องใช้ในปัจจุบันและในอดีต มีวิธีการศึกษา โดยการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยการเน้นไปที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆผลจากการศึกษาและสำรวจบริบททางวัฒนธรรมของชาวไทหล่มโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม และเช็คข้อมูลจากภาคเอกสาร ผู้วิจัยสามารถคัดแยกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่โดยแบ่งประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมได้ 8 ประเภท ดังนี้

1. ด้านประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ การทำบายศรีสู่ขวัญ, บุญบั้งไฟ, ล่องเรือไฟ, การแห่ปราสาทผึ้ง, สงกรานต์, ลอยกระทง, บุญบั้งไฟ, บุญพระเวส (เทศน์มหาชาติ), ประเพณีกวนข้าวทิพย์, เลี้ยงเจ้าพ่อ, กินดอง (แต่งงาน), บวชนาค, การเกิด, งานศพ, ประเพณีเส็งกลอง
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ไม้กวาดนาแซง, การทอผ้า, เครื่องจักสานต่างๆ อุปกรณ์จับสัตว์, การตีมีดโบราณ, เครื่องใช้ในครัว, ศิลปะการแทงหยวก
3. ด้านตำนานและความเชื่อ ได้แก่ ผีตาโม่, หลวงพ่อใหญ่วัดตาล, เจ้าพ่อผาแดง, การเข้าผี (นาง ดั่ง นางแก้ว), เจ้าแม่เข็มทอง, บั้งไฟนครเต็ด, ผีเจ้าบ้าน, ผีหลวง, การสักยันต์, ความเชื่อเกี่ยวกับงานอวมงคล งานศพ งานมหรสพ การละเล่น
4. ด้านศิลปะการแสดงและการละเล่น ได้แก่ ได้แก่ ปี่เป็ง เต้ย กลอง กลองยาว กลองคู่ อังกะลุง แคน แมงต๊อบเต่าหมอลำ, เพลงพวงมาลัย, ลูกช่วง, รำวงย้อนยุค (ชาวบ้าน) ด้านการละเล่น สะบ้า, งูกินหาง, ตีจับ, มอญซ่อนผ้า, ลูกช่วง, แออสสะไฟ, เดินกะลา, ม้าส่งเมือง, ชักกะเย่อ, กระโดดยาง
5. ด้านเครื่องแต่งกาย ได้แก่ ผ้าซิ่นหัวแดงตีนกำน, การทอผ้ามุกบ้านดัว, ทอผ้าชิดสวรรค์, ทอผ้าลายพริกไทย, ฝ้ายย้อมครามลักษณะการแต่งกายในยุคต่างๆ ทุกระดับชนชั้น, การแต่งกายในเทศกาลต่างๆ เครื่องประดับตกแต่ง
6. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ภาษาหล่ม, เพลงกล่อมเด็ก, ฝนยา, หนังสือผูก, อักษรธรรม นิราศลำน้ำป่าสัก
7. ด้านอาหาร ได้แก่ ขนมเส้น, แกงผักหวาน, ข้าวหลามผญาส้มแครง, บั้งไก่ข้าวเป็อ, น้ำพริกขี้ปู แกงผักหวาน, น้ำพริกขี้ปู, แจ่วปลาร้า, แจ่วแมงดา, แจ่วขี้ปู, เมียงคำ, เมียงคัน, ซุบไบหมากม่วง, ซุบหน่อไม้, ซุบหมากถั่วฝักยาว, ซุบหมากถั่วแปบ, ซุบหมากมี, ส้มหมู, ส้มปลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วันเสาร์ เนื่องจากมีสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมถนนคนเดินไทหล่มของเทศบาลอำเภอหล่มสัก และเส้นทางในการใช้เป็นถนนคนเดินนั้นสามารถเดินไปถึงตัวอาคารพิพิธภัณฑสถานได้ โดยที่ระหว่างการเดินชมถนนคนเดินไทหล่มที่มีการนำเสนอ วัฒนธรรมต่างๆ ของชาวไทหล่มด้วยนั้น ทางพิพิธภัณฑสถานจะจัดการแสดงตรงด้านหน้าลานซึ่งเป็นสวนและลานอเนกประสงค์ของพิพิธภัณฑสถาน โดยเลือกการแสดงที่ปัจจุบันหาดูได้ยาก และผลักดันให้ได้กรุ่นใหม่ๆ ทำการศึกษาและออกมาทำการแสดงโดยมีทางโรงเรียนให้ความสนับสนุนเกี่ยวกับความรู้เรื่องท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีอาหารพื้นบ้านไทหล่มโดยมีการสาธิตวิธีการทำอาหารโบราณให้นักท่องเที่ยวและทุกคนได้ลองรับประทาน และให้ผู้ชมนั้นสามารถเลือกชิมได้เลยโดยไม่ต้องเสียเงินและ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่ากิจกรรมนี้น่าจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้พิพิธภัณฑสถานหล่มสักดีขึ้น เป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีองค์ความรู้ท้องถิ่น มีชีวิตชีวา ไม่น่าเบื่อ และยั่งยืนสืบไป.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์. (2557). ปรากฏ์เพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์ :White Post Gallery
สภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์. (2557). หล่มเก่า เมืองหลบ เมืองสงบ เมืองเสน่ห์.

เพชรบูรณ์ : White Post Gallery

มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2545. รายงานฉบับสุดท้าย “โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรม
ท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จ.เลย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิญา เฟื่องฟูสกุล. อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ
สภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2546.

ผ.ศ.ศันสนีย์ อุดมอ่างและคณะ.รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องอาหารว่างพื้นบ้านไทหล่ม.

เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2552.

สุรีย์ สุทธิสารกรและคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
การทอผ้าหมัก บ้านตัวตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. (สำนักวิทยบริการ
และเทคโนโลยีสารสนเทศ) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2548.

นายนิคม ชมภูหลง.(2556). ชุมชนเชียงคาน : การผลิตข้าวอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อบริโภค
ความเป็น อติยุคโลกาภิวัตน์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นางสาวนุชจรินทร์ ทับทิม. (2552). การสื่อสารอัตลักษณ์ของ. ชุมชนบ้านวิไลยจังหวัดเชียงใหม่
ผ่านกิจกรรม ถนนคนเดิน.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปิยะนารถ ริมทอง. (2556). การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการจัดการเส้นทางเรียนรู้และ
ท่องเที่ยว เชียงวัฒนธรรม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มณฑล ประภากรเกียรติ. (2556). ศิลปกรรมสะท้อนความเป็นชุมชนลาวในเขตอำเภอหล่มสัก และ
อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม(ต่อ)

- จันทร์พิมพ์ มีเปี่ยม. 2556. “ตำนานเมืองเล็งสู่ตำนานเมืองลุ่ม.” วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบุรี. 4(7) : 22-26.
- กองบรรณาธิการ. 2555. “เมียงไค่น(คั่น)เมียงปลาร้าของชาวไทหล่ม” วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบุรี. 2(4) : 106-111.
- ปวีณา บุหระ. 2556. “ประเพณีกวนข้าวทิพย์จากพุทธประวัติสู่แรงศรัทธาที่รื้อฟื้นขึ้นมาในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์.” วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบุรี. 4(7) : 12-28.
- ไพฑูริย์ แสงสีดา. 2554. “เสียงกลองหางหล่มสัก:จากการละเล่นพื้นบ้านสู่ประเพณีเสียงกลอง.” วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบุรี. 2(3) : 30-42.
- ศันสนีย์ อุดมอ่าง. 2554. “ลาบหล่ม.” วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบุรี. 1(2) : 111-115.
- โยชียุกี มาชูฮารา,ประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจของราชอาณาจักรลาวล้านช้าง, (กรุงเทพฯ: มติชน,2546). 69.

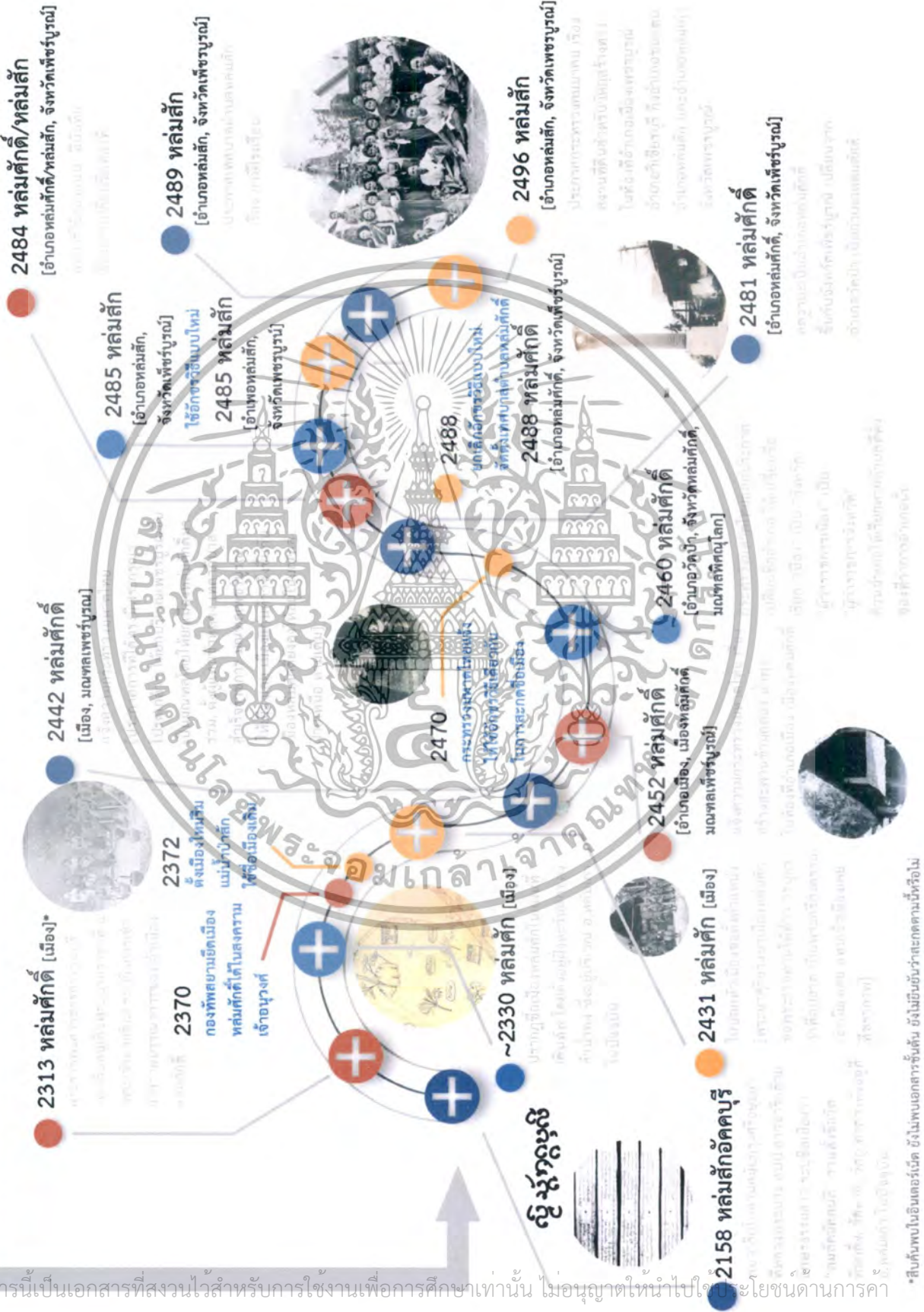

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก แสดงความเป็นมาของชื่อหล่มสัก

จัดทำโดย www.lomsak.net

บัญชีบรรณานุกรม

- 1. สืบค้นพบในอินเทอร์เน็ต ยังไม่มียืนยันว่าสะกดตามนี้หรือ
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...
- 9. ...
- 10. ...
- 11. ...
- 12. ...
- 13. ...
- 14. ...
- 15. ...
- 16. ...
- 17. ...
- 18. ...
- 19. ...
- 20. ...
- 21. ...
- 22. ...
- 23. ...
- 24. ...
- 25. ...
- 26. ...
- 27. ...
- 28. ...
- 29. ...
- 30. ...
- 31. ...
- 32. ...
- 33. ...
- 34. ...
- 35. ...
- 36. ...
- 37. ...
- 38. ...
- 39. ...
- 40. ...
- 41. ...
- 42. ...
- 43. ...
- 44. ...
- 45. ...
- 46. ...
- 47. ...
- 48. ...
- 49. ...
- 50. ...
- 51. ...
- 52. ...
- 53. ...
- 54. ...
- 55. ...
- 56. ...
- 57. ...
- 58. ...
- 59. ...
- 60. ...
- 61. ...
- 62. ...
- 63. ...
- 64. ...
- 65. ...
- 66. ...
- 67. ...
- 68. ...
- 69. ...
- 70. ...
- 71. ...
- 72. ...
- 73. ...
- 74. ...
- 75. ...
- 76. ...
- 77. ...
- 78. ...
- 79. ...
- 80. ...
- 81. ...
- 82. ...
- 83. ...
- 84. ...
- 85. ...
- 86. ...
- 87. ...
- 88. ...
- 89. ...
- 90. ...
- 91. ...
- 92. ...
- 93. ...
- 94. ...
- 95. ...
- 96. ...
- 97. ...
- 98. ...
- 99. ...
- 100. ...

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงสร้างในการสัมภาษณ์ : สำหรับการลงพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางในการสัมภาษณ์เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่ม
ข้อมูลสำหรับการศึกษาลงพื้นที่จริง โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ที่อาศัยในพื้นที่ อ.หล่มสัก
มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- ชื่อ, คู่สมรส
- เพศ,อายุ
- อาชีพ
- หน้าที่ความรับผิดชอบในชุมชน
- ที่อยู่อาศัย,ระยะเวลาที่อยู่อาศัย
- ลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบัน
- ลักษณะการแบ่งสัดส่วนของที่อยู่อาศัย,วัสดุที่ใช้ทำ ผนัง, ระบาย, พื้น ,เพดาน
- เรียกตัวเองว่า ไทหล่ม,ลาวหล่ม,คนลาว,คนไทย

ส่วนที่ 2 บรรพบุรุษ

- อพยพที่มาจากไหน,ที่อยู่อาศัยเดิม
- เหตุผลที่อพยพย้ายมา
- คนสมัยก่อนเรียกตัวเองว่า อะไร (คนลาว,คนไท,ไทหล่ม,ลาวหล่ม?)
- ภาษาที่ใช้สื่อสารกัน
- หน้าที่ความรับผิดชอบในชุมชน
- ลักษณะเรือน (เรือน)ที่อยู่สมัยก่อน, วิธีการปลูกเรือน
- การแต่งกายของคนสมัยก่อน
- อาหารการกิน

ส่วนที่ 3 ทั้งสมัยก่อนและปัจจุบัน

- ลักษณะสังคมการปกครองสมัยก่อน
- ประเพณีที่สำคัญแต่ก่อนมีอะไรบ้าง , และปัจจุบันยังคงเหลือประเพณีอะไรบ้าง
- พิธีกรรมทางศาสนามีอะไรบ้าง , แตกต่างจากสมัยก่อนอย่างไร
- การมีส่วนร่วมของประเพณีต่างๆ , การมีส่วนร่วมของสังคม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายนามผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์สำหรับการศึกษาวัฒนธรรมชาวไทหล่ม

• การเก็บข้อมูลแบบลงภาคสนาม สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของชุดข้อมูลนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มพระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้อาวุโส โดยการศึกษาภาคสนาม (Field Study) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการจดบันทึกข้อมูล การอัดเสียง โดยผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มพระสงฆ์ นักวิชาการและผู้อาวุโส

• ดร.วิศัลย์ โฆษิตานนท์

• อายุ 56 ปี

• “ปราชญ์เพชรบูรณ์”

ตำแหน่งปัจจุบัน

• ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์และเป็นที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ฯลฯ และ เคยเป็นอดีตผู้นำชุมชน

โดยในทั้งนี้ ดร.วิศัลย์ได้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 14 กรกฎาคม 2558 ให้ความรู้เกี่ยวกับชาวไทหล่ม และ ยังช่วยตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อความแม่นยำและถูกต้อง

• พระไพศาล ฉายา ภัทรมุณี (ท้าวเงิน)

• “ปราชญ์เพชรบูรณ์”

• ทั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เข้าไปสัมภาษณ์ ณ วัดท่ากกแก เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2558 ท่านให้ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆเกี่ยวกับชาวไทหล่ม และ ยังช่วยตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อความแม่นยำและถูกต้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- นายวิรัช วงศ์อู๋
- อายุ 57 ปี
- “ปราชญ์เพชรบูรณ์”
ตำแหน่งปัจจุบัน
- รับราชการและเป็นที่ปรึกษาของสภา
วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์
คุณวิรัชมีความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรม
จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ไป
สัมภาษณ์ วันที่ 22 กรกฎาคม 2558

(ได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้ว)

- นายจุฬา ทารักษา อายุ 76 ปี
- อดีตผู้นำชุมชน
- กรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์
- อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนหล่มสักวิทยาคม
- ท่านเป็นชาวไทหล่มโดยกำเนิด ตั้งแต่รุ่นคุณปู่
- ปัจจุบันอาศัยอยู่ใกล้โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม
- และยังดำรงตำแหน่งอื่นๆอีกมากมาย

- คุณยายพาน ลือกิจ อายุ 72 ปี
- ที่อยู่ 159 หมู่ 3 บ้านดัว
- ปราชญ์ทางด้านการทอผ้ามูข
- บรรพบุรุษอพยพมาจากลาวอาศัยอยู่ที่นี่
- ตั้งแต่รุ่นคุณยายของคุณยายพาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้ว)

- คุณตาแหวง ราชพรม อายุ 81 ปี
- ตำบลบ้านหวาย
- คุณตาแหวง แต่ก่อนเป็นผู้ช่วยกำนัน ต่อมาได้บวช 3 พรรษา หลังจากสึกแล้วคุณตาธิบดีอาชีพเป็นหมอทำขวัญ ซึ่งงานคุณตาเยอะมาก
- คุณยายบัวลอย ราชพรม อายุ 78 ปี
- คุณยายบัวลอยเป็นภรรยาของคุณตาแหวง ราชพรม ส่วนใหญ่ คุณยายจะนั่งทำบายศรีอยู่บ้านเพื่อเตรียมให้คุณตาเพื่อไปสู่วัยในงานต่างๆ

(ได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้ว)

- คุณยายตาล แสนลี อายุ 85 ปี
- ผู้อาวุโส หมู่บ้านหนองสว่าง
- บรรพบุรุษ ชื่อว่า ยายคุ่ม แต่ก่อนคนลาวจะไม่มีนามสกุล มีแต่ชื่อ อพยพมาจากหลวงพระบางพร้อมกับสาวเวียงจันทร์ คุณยายคุ่มย้ายมาที่บ้านหนองหนับ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ระหว่างหนองน้ำสองแห่ง ปัจจุบันเป็น "หมู่บ้าน หนองสว่าง"

(ได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้ว)

- คุณยายปิ่น มารอด อายุ 91 ปี ผู้อาวุโส
- เป็นคนไทบ้านตัว และความจำดีมาก
- บ้านแต่ก่อนเป็นบ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูง
- ปู่ย่าตาทวดมาจากลาว
- พื้นบ้านและฝาบ้านแต่ก่อนเป็นไม้ผ่าขัดแตะ
- ลวดลายและมีมือการทอผ้า เกิดจากบรรพบุรุษสอนต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- คุณยายจรรอน น้าพา อายุ 83 ปี ผู้อาวุโส
- ปัจจุบันอาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสักตรงข้ามวัด
วัดไพโรสถ์ศักดาราม บรรพบุรุษมาจากลาว
บ้านและตระกูลอาศัยอยู่ในพื้นที่แถบนั้นตั้งแต่
สมัยรุ่นแม่คุณยาย คุณพ่อของคุณยายมาบวช
ที่วัดวัดไพโรสถ์ศักดาราม และเป็นเจ้าอาวาส
- คุณยายเรียนโรงเรียนสตรีวิทยาหล่มสัก พอจบ
จากโรงเรียนสตรีวิทยาแล้วไปเรียนต่อที่
พิษณุโลก จบออกมา มีอาชีพเป็นครู

- นายคุณากร ทัพภมาน อายุ 60 ปี
- ปัจจุบัน อาชีพ ช่างราชการบ้านาญ
- ผู้ให้ความรู้เรื่องบ้านสมัยก่อน และเป็นผู้
แนะนำให้ไปดูบ้านอีกหลายๆที่

- นางคำฟอล จันคำ อายุ 56 ปี
- ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก
- อาศัยที่บ้านหวายตั้งแต่สมัยรุ่นคุณยายทวด
โดยตายายทำอาชีพ ไบยาสูบ และทำไร่ทำนา
บ้านคุณตาสร้างเอง บ้านไม้ชั้นเดียว บันได 5
ชั้น มีตัวเรือน ฆานไม้ ตัวเรือน ห้องครัวแยก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- นายสหัส แร่นาค อายุ 57 ปี
- อาชีพปัจจุบัน รับ ราชการครูโรงเรียนหล่มสัก
บรรพบุรุษได้อาศัยอยู่ในบ้านตัวเป็นเวลานาน
แล้ว นายสหัส ได้เป็นคนพาลงพื้นที่แถบ
บ้านตัว

- นายมนูญ ทองหนัก อายุ 44 ปี
อาศัยอยู่ที่ บ้านโสก หมู่ 2 อำเภอหล่มสัก
ผู้วิจัยทำการสำรวจและสอบถามบ้านของนาย
มนูญ เนื่องจากมีอายุประมาณ 100 ปี และมี
ของเก่าที่เป็นภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ
มากมาย เช่น ของใช้ต่างๆ ในครัวเรือน

- นายเกียรติ ปาชม อายุ 47 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2
ตำบล บ้านโสก อำเภอหล่มสัก อยู่บ้านข้างๆ
ของนายมนูญ และเป็นผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้าน
โสกหมู่ 2 และคอยเล่าเรื่องราวต่างๆ เกี่ยว
กับข้าวของให้กับผู้วิจัยฟัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- นายวิโรจน์ หุ่นทอง อายุ 27 ปี
- ปัจจุบัน ทำอาชีพ นักวิชาการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- เป็นผู้ให้ข้อมูลและให้ยืม วรรณสารสำนักศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความรู้ส่วนใหญ่ในการทบทวนวรรณกรรม

และผู้วิจัยขอขอบคุณ พี่พี่ และพี่ณัฐ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูล และเข้าดูพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสักดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่างแบบสอบถามการคัดเลือกอัตลักษณ์ไทหล่ม

โดยกลุ่มประชากรคือ : ผู้มีความรู้ อาศัยในพื้นที่หล่มสักตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

หรือผู้อาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสักไม่ต่ำกว่า 30 ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถาม : สำหรับผู้ให้ข้อมูล

หัวข้อวิจัย : โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายใน พิพิธภัณฑ์หล่มสัก²

วัตถุประสงค์ : เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยเท่านั้น

ผู้ทำวิจัย : นางสาวรวงคณา วงศ์อุ้ย

: นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
2. โครงการนี้จัดทำขึ้นเพื่อคัดเลือกหาอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มโดยการคัดเลือกจากประเพณี วัฒนธรรมในแต่ละด้านโดยในที่นี้ ขอบเขตของงานวิจัยอยู่ใน "อำเภอหล่มสัก" เท่านั้น
3. ขอความร่วมมือให้ท่านผู้ตอบคำถามตอบให้ตรงตามกับความเป็นจริง
4. ข้อมูลที่ท่านตอบจะถูกนำไปเผยแพร่ และยืนยันข้อเท็จจริงสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้
5. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 2 ส่วน ประกอบด้วย
 - 5.1 การคัดเลือกอัตลักษณ์¹ วัฒนธรรมของชาวไทหล่ม
 - 5.2 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

****หมายเหตุ** หากประเพณีหรือวัฒนธรรมข้อใดที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ทราบหรือไม่เคยได้ยินมาก่อน ให้ผู้ตอบแบบสอบถามปล่อยเว้นว่างไว้ ไม่ต้องใส่คะแนน

¹ อัตลักษณ์ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะสังคม ชุมชนนั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น

² พิพิธภัณฑ์หล่มสัก ใช้ชื่อ หล่มสักดี "ศ" เพราะว่าเป็นการสะกดแบบโบราณมาช้านาน ซึ่งเพิ่งจะเปลี่ยนมาเป็น "หล่มสัก" อย่างถูกต้องเมื่อ พ.ศ. 2489 ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์อยากจะอนุรักษ์การสะกดแบบเดิมไว้ให้คนหล่มรุ่นหลังได้เรียนรู้

ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 1 การคัดเลือกวัฒนธรรม (อัตลักษณ์) ท้องถิ่นที่โดดเด่น ของชาวไทหล่ม

จากการศึกษาทางด้านบริบทของสังคม อำเภอหล่มสัก วัฒนธรรม วิถีชีวิตได้มีการแบ่งหมวดหมู่และจัดระเบียบหัวข้อ จากนั้นผู้วิจัยทำการคัดเลือกวัฒนธรรม (อัตลักษณ์) ท้องถิ่นที่โดดเด่น ของชาวไทหล่ม โดยประยุกต์จากการศึกษาด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จากบทที่ 2 นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม จำนวน 4 เกณฑ์ได้แก่

- 1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ ชาวไทหล่ม ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2) เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม: วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
- 3) เกณฑ์ทางด้านสังคม : วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่มใน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
- 4) เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์ : การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะ ที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

เกณฑ์ในการคัดเลือกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม โดย ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) โดยมีการกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับคือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลวิเคราะห์แบบค่าผลรวมของน้ำหนัก มีค่าคะแนนดังนี้

- ระดับค่ามากที่สุด คิดเป็น 5 คะแนน
- ระดับค่ามาก คิดเป็น 4 คะแนน
- ระดับค่าปานกลาง คิดเป็น 3 คะแนน
- ระดับค่าน้อย คิดเป็น 2 คะแนน
- ระดับค่าน้อยที่สุด คิดเป็น 1 คะแนน

ตัวอย่างการทำแบบสอบถาม

ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
1	แห่นางแมว	4	3	5	4
2	แห่นุญบั้งไฟ↑.....↑.....↑.....↑.....

ใส่คะแนนคุณค่าของวัฒนธรรมนั้นตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลงในช่องโดยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับคือ ←

ระดับค่ามากที่สุด	→	คิดเป็น 5 คะแนน
ระดับค่ามาก	→	คิดเป็น 4 คะแนน
ระดับค่าปานกลาง	→	คิดเป็น 3 คะแนน
ระดับค่าน้อย	→	คิดเป็น 2 คะแนน
ระดับค่าน้อยที่สุด	→	คิดเป็น 1 คะแนน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานระดับค่ามากที่สุด ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ไม่อนุญาตให้ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามเผยแพร่ลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งหากมีการนำไปใช้

นิยามและความหมายของเกณฑ์การประเมินคุณค่า

- 1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ชาวไทหล่ม
- 2) เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม: วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม
- 3) เกณฑ์ทางด้านสังคม : วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่ม
- 4) เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก

คำชี้แจง จงเติมค่าน้ำหนักคะแนนระหว่าง 5-1 ลงในช่องว่าง “5 = ค่ามากที่สุด , 1 = ค่าน้อยสุด”

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

1. ด้านประเพณีและศิลปะพื้นบ้าน

ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
-	ด้านประเพณี	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	ทำบายศรี				
2	บุญบังไฟ				
3	ประเพณีล่องเรือไฟ				
4	บุญข้าวสี				
5	บุญพระเวศ(เทศมหาชาติ)				
6	ประเพณีเส็งกลอง				
7	งานพระบาท (วัดศรีมงคล)				
8	สงกรานต์				
9	ลอยกระทง				
10	แห่ประทีปปราสาทผึ้ง				
11	การแต่งงาน(กินดอง)				
12	พิธีผูกเสี่ยว				

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
-	มรดกทางภูมิปัญญา	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	ไม้กวาดนาแขง				
2	การทอผ้าพื้นบ้าน				
3	เครื่องจักรสารต่างๆอุปกรณ์จับสัตว์				
4	การตีมีดโบราณ				
5	ศิลปะการแทงหยวก				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 เมาวกรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามและความหมายของเกณฑ์การประเมินคุณค่า

- 1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ชาวไทหล่ม
- 2) เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม: วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม
- 3) เกณฑ์ทางด้านสังคม : วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่ม
- 4) เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก

คำชี้แจง จงเติมค่าน้ำหนักคุณค่าของแต่ละวัฒนธรรม คะแนนระหว่าง 5-1 ลงในช่องว่าง 5 = ค่ามากที่สุด 1 = ค่าน้อยสุด

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

3. ด้านตำนานและความเชื่อ					
ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
-	ด้านตำนานและความเชื่อ	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	ผีตาโม่				
2	การทำผี(นางดั่ง,นางกวัก)				
3	เจ้าแม่เข้มทอง				
4	การสักยันตร์				
5	ตำนานพ่อขุนผาเมือง				
6	พ็อนแซบลาน (จากตำนานเจ้าพ้อผาแดง)				

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

4. ด้านภาษา และวรรณกรรม					
ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
-	ภาษาและวรรณกรรม	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	ภาษาหล่ม				
2	นิราศลำน้ำป่าสัก				
3	เพลงกล่อมเด็ก				
4	เว้าผญา เกี่ยวผญา				
5	อักษรธรรม หนังสือโบลาน				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามและความหมายของเกณฑ์การประเมินคุณค่า

- 1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ชาวไทหล่ม
- 2) เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม: วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม
- 3) เกณฑ์ทางด้านสังคม : วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่ม
- 4) เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก

คำชี้แจง จงเติมค่าน้ำหนักคะแนนระหว่าง 5-1 ลงในช่องว่าง 5 = ค่ามากที่สุด 1 = ค่าน้อยสุด

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

5. ด้านศิลปะการแสดงและการละเล่น

ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
-	วัฒนธรรมทางการละเล่น	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	สะบ้า				
2	งูกินหาง				
3	ตี่จับ				
4	มอญซ่อนผ้า				
5	ลูกช่วง				
6	แอสสะไท้				
7	เดินกะลา				
8	ม้าส่งเมือง				
9	ชกกะเย่อ				
-	วัฒนธรรมศิลปะการแสดง				
10	แมงต๊อบเต่า				
11	หมอลำ				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามและความหมายของเกณฑ์การประเมินคุณค่า

- 1) เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ชาวไทหล่ม
- 2) เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม: วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม
- 3) เกณฑ์ทางด้านสังคม : วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่ม
- 4) เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์ : วัฒนธรรมนั้นๆ การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอหล่มสัก

คำชี้แจง จงเติมค่าน้ำหนักคะแนนระหว่าง 5-1 ลงในช่องว่าง 5 = ค่ามากที่สุด 1 = ค่าน้อยสุด

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

6. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย					
ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
		คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	ชินหมีไหมหัวแดงตีนกำน				
2	ผ้า मुख				
3	ทอผ้าลายขิดลัวส์ดี				
4	ทอผ้าลายพริกไทย				
5	ทอผ้าลายราชวัติถ์				
6	ผ้า ก่วย				

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

7. วัฒนธรรมทางด้านอาหาร					
ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
		คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	ขนมเส้น				
2	แกงผักหวาน				
3	ข้าวหลามพญาสิมแกง				
4	ปิ้งไก่ข้าวเบือ				
5	น้ำพริกขี้ปู				
6	เมี่ยงคั้นหรือเมี่ยงไค้น (เมี่ยงสมุนไพโร)				
7	ไส้กรอก(ตาลเดี่ยว)				
8	ข้าวจี				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามและความหมายของเกณฑ์การประเมินคุณค่า

- 1) **เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์** : วัฒนธรรมนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองหรือชุมชน ชาวไทหล่ม
- 2) **เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม**: วัฒนธรรมนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทหล่ม
- 3) **เกณฑ์ทางด้านสังคม** : วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นภูมิปัญญาหรือสิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ ในวิถีชีวิต ของชาวไทหล่ม
- 4) **เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์** : วัฒนธรรมนั้นๆ การทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์, มีความงามและมีรูปแบบเฉพาะที่สามารถแสดงความเป็นตัวตน ของชาวไทหล่มอำเภอลหล่มสัก

คำชี้แจง จงเติมค่าน้ำหนักคะแนนระหว่าง 5-1 ลงในช่องว่าง 5 = ค่ามากที่สุด 1 = ค่าน้อยสุด

***หมายเหตุ หากผู้ทำแบบสอบถามไม่ทราบเกี่ยวกับประเพณีใด ให้ผู้ทำแบบสอบถามเว้นช่องว่างไว้ ไม่ต้องใส่ค่าคะแนน

8. วัฒนธรรมทางด้านศิลปกรรม และ สถาปัตยกรรม					
ลำดับ	วัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์	เกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรม	เกณฑ์ทางด้านสังคม	เกณฑ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์
		คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5	คะแนนเต็ม 5
1	เรือนไม้โบราณ 2 ชั้น (ตลาดหล่มสัก)				
2	วิหารวัดศรีภูมิ				
3	เจดีย์วัดทุ่ง				
4	เจดีย์วัดโพธิ์ชัย				
5	สิมวัดศรีชะเกตุ				
6	วิหารวัดโพธิ์สนธิ์				
7	ธาตุบัวแปดเหลี่ยมวัดตมคามณี(บ้านหวาย)				
8	บ้านชาวหล่ม(เขื่อน) หลังคาทรงปั้นหยา หลังคาสูง มีกันสาด บันไดพาดขึ้นกับชาน แยกครัวออกจากหาก				

ข้อเสนอแนะ (เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำข้อเสนอแนะของท่านมาปรับปรุงงานวิจัยต่อไป)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2) ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ทำแบบสอบถาม

1. ชื่อนามสกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

2. อายุ ปี

3. อาชีพ

รับจ้างทั่วไป/ค้าขาย

ลูกจ้างเอกชน / รัฐวิสาหกิจ

- ข้าราชการ

รับราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชน/ รัฐวิสาหกิจ

ข้าราชการบำนาญ

อื่นๆ ระบุ.....

4. ท่านได้อาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสัก ประมาณกี่ปี ปี

5. บรรพบุรุษของท่านได้อาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสักหรือไม่ ใช่ ไม่ใช่

ถ้าหากท่านตอบ “ใช่” ท่านทราบหรือไม่ว่าบรรพบุรุษของท่านอพยพมาจากที่ใด.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่างการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทางด้านการออกแบบภายใน
ของประชากรไทหล่ม

โดยกลุ่มประชากรคือ : การสุ่มแบบบังเอิญ แต่ต้องเป็นคนในขอบเขตของอำเภอหล่มสัก
เครื่องมือวิจัย : การให้ประชากรตัวอย่างเขียนแบบเรียงความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์ในอุดมคติของฉัน”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิจัย : โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสัก
วัตถุประสงค์ : เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยเท่านั้น
ผู้ทำวิจัย : นางสาวรวงคณา วงศ์อ้อย
: นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

เรียงความ

เรื่อง " พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ในอุดมคติ "

คำชี้แจง : ให้คุณเขียนเรียงความโดยอธิบายเกี่ยวกับ " พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ในอุดมคติ " ว่าควรจะเป็นอย่างไร (เช่น การใช้งาน บรรยากาศ การตกแต่งภายใน เฟอร์นิเจอร์ สี สัน วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ ความยาวไม่น้อยกว่า 7 บรรทัด)

บรรยากาศโดยรวมๆ ควรเป็นบรรยากาศที่มีดอกไม้
ไม่ดอกไม้ที่หนักเกินไปหรือมีกลิ่นฉุนๆ อาจจะ
ภายในอาคารที่ตกแต่งแบบโมเดิร์นหรือตกแต่งแบบย้อนยุค
สัก เพื่อความสะดวกให้ผู้คนมาเดินดู อาจจะรับเสียงของทางๆ ที่ให้
ผู้คนที่ไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ได้ง่ายๆ อาจจะตกแต่งผนังให้
ดูสบายตาเมื่อเข้าไปเยี่ยมชมแล้วรู้สึกสบายผ่อนคลายและมี
ดอกไม้ที่รักใหม่ๆ อาจจะตกแต่งสีให้สวยงามสบายตา
และใช้วัสดุที่ทนทาน ก็เป็นของพื้นบ้านของคนหล่มสัก เพื่อเป็นการ
อนุรักษ์ไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเดินดูกันทั่วๆ ไป เข้ามามีชีวิต
กันต่อไป และในอาคารควรจัดให้มีแสงสว่างที่เพียงพอ
และมีฉากที่ช่วยทำให้ร่มรื่น

good.

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

ผู้วิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิจัย : โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสัก
วัตถุประสงค์ : เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยเท่านั้น
ผู้ทำวิจัย : นางสาววรางคณา วงศ์อ้อย
: นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

เรียงความ

เรื่อง " พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ในอุดมคติ "

คำชี้แจง : ให้คุณเขียนเรียงความโดยอธิบายเกี่ยวกับ " พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ในอุดมคติ " ว่าควรจะเป็นอย่างไร (เช่น การใช้งาน บรรยากาศ การตกแต่งภายใน เฟอร์นิเจอร์ สี สัน วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ ความยาวไม่น้อยกว่า 7 บรรทัด)

พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ในอุดมคติ คือ พิพิธภัณฑ์ที่การออกแบบภายในภายภาค
ภายในพิพิธภัณฑ์นั้นเน้นที่จะมุ่งไปในอากาศ เพื่อชมองเกิดภายในพิพิธภัณฑ์
เส้นสีแนว การออกแบบภายในภาคของอาคารที่จัดแสดงและสัมพันธ์กับศิลปะสมัย
ใหม่ (เช่น ศิลปะร่วมสมัย ศิลปะร่วมสมัยแนวหล่มสัก) เพื่อให้เกิดภายในของภาค
ภายในพิพิธภัณฑ์นั้นแสดงเป็น มีสีที่ อบอุ่น ในอาคารที่จัดแสดงเป็นศิลปะ
ใหม่ทันสมัย สีอบอุ่น สีสันภายในที่จัดแสดงเป็นศิลปะที่จัดแสดงเป็นศิลปะ
สมัยใหม่ สีสันที่จัดแสดงเป็นศิลปะที่จัดแสดงเป็นศิลปะที่จัดแสดงเป็นศิลปะ
ปกิวิไลอำนาจของหล่มสักนั้นทั้งนี้ สอนเรื่องราวมานานถึงหล่มสัก ๒๐๑๕๗
กษัตริย์

good.

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน
ผู้วิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิจัย : โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสัก
วัตถุประสงค์ : เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยเท่านั้น
ผู้ทำวิจัย : นางสาวรวงคณา วงศ์อ้อย
: นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

เรียงความ

เรื่อง " พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ในอุดมคติ"

คำชี้แจง : ให้คุณเขียนเรียงความโดยอธิบายเกี่ยวกับ "พิพิธภัณฑ์หล่มสักดี ในอุดมคติ" ว่าควรจะเป็นอย่างไร (เช่น การใช้งาน บรรยากาศ การตกแต่งภายใน เฟอร์นิเจอร์ สีสน วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ ความยาวไม่น้อยกว่า 7 บรรทัด)

อยากให้มีไม้โคมไฟ (สีตีกลายตา) ตกแต่งภายในด้วย
บรรยากาศภายใน เน้นสีขาวเป็นหลัก กระจกใสขนาดใหญ่ในสมัยก่อน
มีภาพวาดอันน่าชื่นชม วิถีชีวิตของคนไทยลุ่ม ทั้ง ภาคระยอง
ซึ่งยังคงมีอยู่ มีกิจกรรมเกี่ยวกับ ไทยลุ่ม ในสมัยก่อน
มีอุปกรณ์การดำเนินชีวิตของคนไทยลุ่ม เช่น เครื่องสีข้าว
ฝักทองหัวแดงสีน้ำตาล กระจกทำแก้ว กระจกที่เข้ามดอยากให้สี
เพลงชาติ คล้ายในอดีต เพื่อให้ได้บรรยากาศ สีแดงที่
ชัดเจนกลมกลืน มีแม่จุ่มดอกลีลาวดี มีจำลองรูปปั้น
หมู่ชนเผ่าสีผึ้ง จำลองศาลเจ้าพ่อกาโหล มีเก้าอี้หวายที่ดูอยู่
ใกล้ มีเรือหวาย มีสวนสวย แม่หอมสมัยที่ติดผู้เข้าชม
หรือผู้ที่ผ่านไปมาได้อะเอียดชม ไร่ชม สวนสวย

good.

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

ผู้วิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวรวงคณา วงศ์อ้อย
 วัน เดือน ปีเกิด 8 เมษายน 2530 จังหวัด เพชรบูรณ์
 ที่อยู่ 22 หมู่ 9 ตำบล วัดป่า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ 67110
 ประวัติการศึกษา

2553 สถาปัตยกรรมบัณฑิต
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประสบการณ์การทำงาน

2553 – 2554 พนักงานบริษัทเอ็กซ์คอน จำกัด ตำแหน่ง ผู้ออกแบบตกแต่งภายในและ
 เอ็กซิบิชั่น (Exhibition Designer) ระยะเวลา 1 ปี 5 เดือน

2554 – 2555 พนักงานบริษัท Dekko Interior ตำแหน่ง ผู้ออกแบบตกแต่งภายใน
 (Interior Designer) ระยะเวลา 1 ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้